

Norads årsrapport 2014

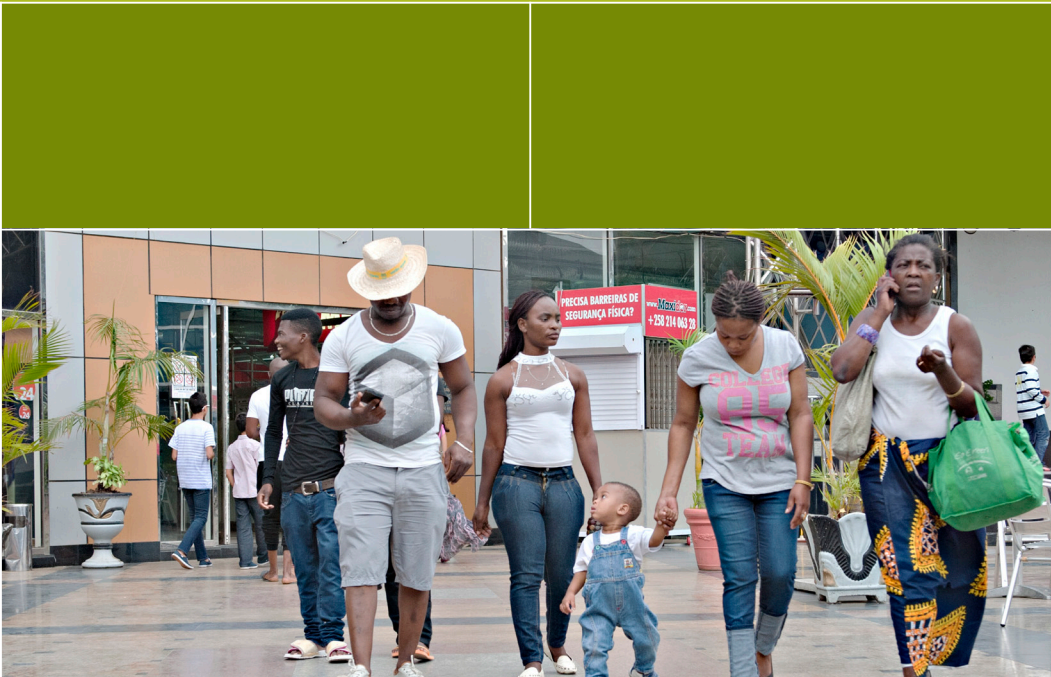

Foto: Ken Opprann

Norad
Direktoratet for utviklingssamarbeid
Norwegian Agency for Development Cooperation

Postboks 8034 Dep, NO-0030 OSLO
Ruseløkkveien 26, Oslo, Norway
Tel: +47 23 98 00 00
Fax: +47 23 98 00 99

ISBN 978-82-7548-751-1

Innholdsfortegnelse

Del I: Leders beretning	3
Del II: Introduksjon til Norad og hovedtall	6
Hovedoppgaver og organisasjon	6
Organisasjonskart	6
Utvalgte hovedtall	7
Del III: Årets aktiviteter og resultater	8
Innledning	8
Norads hovedoppgaver	8
Hovedoppgave Faglig rådgivning	9
Hovedoppgave Kvalitetssikring, resultatorientering/oppfølging og kontroll	10
Hovedoppgave Tilskuddsforvaltning	14
Hovedoppgave Evaluering	16
Hovedoppgave Kommunikasjon	17
Prioriterte tematiske områder	20
Utdanning, spesielt for jenter	20
Næringsutvikling, inkludert handel	22
Global helse	22
Fornybar energi	25
Menneskerettigheter, demokrati, godt styresett og antikorrupsjon	26
Kvinner og likestilling	28
Fred og forsoning	29
Klima- og skogsatsingen	29
Øvrige tematiske områder	30
Del IV: Styring og kontroll i virksomheten	32
Styring og kontroll	32
Beredskap og sikkerhet	33
Bemanning og ressursstyring	33
Arbeidsmiljø	35
Etiske og holdningsskapende forhold som direktoratet har arbeidet med	35
Digitalisering	36
Regjeringens fellesføring om arbeid mot tidstyver	36
Del V: Vurdering av framtidsutsikter	37
Del VI: Årsregnskap	38

Ledelseskommantar årsregnskapet 2014	38
Bekreftelse.....	38
Vurdering av vesentlige forhold ved årsregnskapet	38
Revisjonsordning	38
Prinsippnote årsregnskapet	39
Bevilgningsrapporteringen	39
Artskontorapporteringen	39
Vedlegg.....	47
Vedlegg 1: Rapport oppnådde resultater – tilskuddsmidler forvaltet av Norad.....	48
Kap. 1482 Internasjonale klima- og utviklingstiltak	48
Kap. 150 Bistand til Afrika	52
Kap. 151 Bistand til Asia	53
Kap. 160 Støtte til sivil samfunn og demokratiutvikling	54
Kap. 161 Næringsutvikling.....	63
Kap. 162 Overgangsbistand.....	68
Kap. 163 Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter	69
Kap. 164 Fred, forsoning og demokrati	70
Kap. 165 Forskning, kompetanseheving og evaluering.....	71
Kap. 166 Miljø og bærekraftig utvikling	78
Kap. 168 Kvinner og likestilling.....	80
Kap. 169 Globale helse- og vaksineinitiativ	82
Kap. 170 FN-organisasjoner.....	86
Vedlegg 2: Norads rapporter, studier mv. i 2014.....	88
Vedlegg 3: Norad - verv i styrer, arbeidsgrupper mv.	93
Vedlegg 4: Konferanser, seminarer mv. arrangert av Norad/med Norad som medarrangør.....	96
Vedlegg 5: Statistikk	100

Del I: Leders beretning

Ny instruks for Norad trådte i kraft fra 1. januar 2014. De to viktigste endringene i instruksen var å fastslå at Norad i saker som gjelder klima- og skogsatsingen, er underlagt Klima- og miljødepartementet, og å instruksfeste Norads kommunikasjonsoppdrag, som tidligere ble gitt av Utenriksdepartementet i de årlige tildelingsbrevene. I tillegg ble det gjort enkelte endringer med sikte på å tydeliggjøre rollefordelingen mellom departementene og Norad.

Norads samfunnsoppdrag er å gi faglige råd og bistå med kvalitetssikring, å sørge for gjennomføring av uavhengige evalueringer, å kommunisere om utviklingssamarbeidet og å forvalte bistandsmidler. Totalt forvaltet Norad 5,23 milliarder kroner i 2014.

Det var høy aktivitet og stor etterspørsel etter tjenester innen alle Norads fem hovedoppgaver. Norad gir i årsrapporten en vurdering av innsats, aktiviteter og måloppnåelse for hver av direktoratets hovedoppgaver samt administrasjon og organisatoriske forhold. Utdypende omtale av resultater oppnådd i tilskuddsforvaltningen finnes i vedlegg 1.

Norad har i 2014 gjennomført sine oppgaver i samsvar med krav og føringer i tildelingsbrev:

- I tråd med tematiske prioriteringer har Norad levert faglig rådgivning og kvalitetssikring for å bidra til å styrke den faglige og forvaltningsmessige kvaliteten av norsk utviklingssamarbeid, Regjeringen framla i 2014 to meldinger til Stortinget på det utviklingspolitiske området – én om utdanning og én om menneskerettigheter. Norad bidro med betydelig faglig rådgivning til Utenriksdepartementet i arbeidet med meldingene. Likeledes har Norad gitt omfattende faglige innspill til en varslet melding om næringsutvikling, til en større satsing på Fisk for utvikling, klima- og skogsatsingen, ny energistrategi, og til Norges arbeid opp mot store multilaterale organisasjoner og globale fond. Norad har vært tungt inne i den globale helsesatsingen, gjennomføringen av matsikkerhetsstrategien, og er sekretariat for Olje for utvikling.

Norad har bidratt til bedre kvalitet i forvaltningen gjennom økonomisk/finansiell rådgivning, resultatfaglige vurderinger, juridisk rådgivning og kvalitetssikring samt gjennom forvaltningsgjennomganger ved åtte ambassader.

Norads årlige undersøkelse viser at brukerne i departementet og på utenriksstasjonene gjennomgående uttrykker betydelig grad av tilfredshet med våre faglige tjenester. Både i Utenriksdepartementet og ved utenriksstasjonene økte tilfredsheten med kvaliteten på tjenestene fra 2013 til 2014. Når det gjelder Klima- og miljødepartementet gir undersøkelsen ikke tilstrekkelig datagrunnlag til å trekke konklusjoner.

- Norad forvaltet tilskudd i tråd med mål for den enkelte tilskuddsordning. Totalt forvaltet Norad 5,23 mrd. kroner i 2014, fordelt med 3,59 mrd. kroner tildelt fra Utenriksdepartementet og 1,64 mrd. kroner tildelt fra Klima- og miljødepartementet. Samlet tildeling øket med om lag 265 mill. kroner fra året før. Norad tok i 2013 initiativ overfor Utenriksdepartementet til digitalisering av søke- og rapporteringsprosessene i de

tilskuddsordningene vi forvalter. Norad ledet et forprosjekt som ble avsluttet medio 2014, da Utenriksdepartementet tok ledelsen av hovedprosjektet.

Norad fikk i 2014 flere innspill når det gjelder hvordan forvaltningen legger til rette for dokumentasjon av resultater. Riksrevisjonen har i flere forvaltningsrevisjoner påpekt at vi i norsk utviklingssamarbeid ikke i tilstrekkelig grad er i stand til å dokumentere de resultatene som oppnås. Norad framla i 2014 en evaluering av resultatmåling i norsk bistand. Rapporten søkte å belyse hvorfor norske bistandsinnsatser ofte er vanskelige å evaluere, slik at det er vanskelig å bedømme hvor vellykket innsatsene er. Rapporten framholder at styringsdokumentene som gjelder for tilskuddsforvaltningen for det meste holder god kvalitet. Dokumentene brukes imidlertid i varierende grad, og resultatarbeid nedprioriteres i praksis ofte i møtet med andre hensyn, som nødvendigheten av å holde en tilfredsstillende utbetalingstakt. Rapporten har blitt grundig diskutert i Norad og ansporer til ytterligere innsats i oppstartsfasen og gjennomføringen av tiltak for å legge til rette for god resultatdokumentasjon senere.

- Norads evalueringsavdeling har levert sju evalueringer og én studie, kommunisert funn og benyttet funnene i læringsprosesser. Én evaluering som var planlagt ferdigstilt i 2014, ble ikke publisert før årsskiftet. Disse evalueringene kommer i tillegg til gjennomganger av ordninger og enkeltavtaler som tilskuddsforvaltende enheter selv får gjennomført.
- Norad har kommunisert om norsk utviklingssamarbeid og resultater av innsatsen. Norads resultatrapport for 2014 gir eksempler på resultater av utviklingssamarbeidet om menneskerettigheter og demokrati. En av Norads kampanjer, Gjenfødt.no, ble i 2014 kåret til verdens beste kommunikasjonskampanje under *Global Sabre Awards*.

Samlet mener jeg at Norad har levert godt på sitt oppdrag i 2014. Den samlede ressursbruken ble holdt innenfor tildelte midler. Revisjonen for 2014 er ikke klar. Riksrevisjonen har ikke hatt vesentlige merknader til Norad de siste fem årene.

Innen sikkerhet og beredskap har vi innarbeidet en jevnlig syklus med øvelser-evalueringer-revisjon av planverk. Det ble avholdt to kriseøvelser i 2014. Norad igangsatte i 2014 en revisjon av risikoanalysen som ligger til grunn for våre HMS-tiltak. Revisjonen var ikke sluttført ved årsskiftet. Høsten 2014 innførte Norad etter omfattende forberedelser et styringssystem for informasjonssikkerhet basert på ISO27001:2013-standarden. Styringssystemet følges opp med opplæring, holdningsskapende tiltak og kontrolltiltak.

Ved utgangen av 2014 hadde Norad 236 ansatte. Arbeidsmiljøet preges av at Norad er en moderne kompetanseorganisasjon med høyt kvalifiserte, motiverte og engasjerte medarbeidere. Søkermengden til utlyste stillinger vitner om at Norad, med arbeidsoppgaver i skjæringspunktet mellom fag og politikk, fremstår som en attraktiv arbeidsplass for svært mange. I 2014 har vi arbeidet

systematisk for å tiltrekke, utvikle og beholde kompetente medarbeidere. Som del av dette arbeidet kan det trekkes frem at det tilbys et bredt spekter av kompetanseutviklingstiltak og at det er etablert et nytt langsiktig lederutviklingsprogram med særlig fokus mot mellomledere. Lavt sykefravær og det at mange velger å stå lenge i jobb tyder også på at Norad oppfattes som en arbeidsplass med meningsfulle oppgaver og godt arbeidsmiljø.

Oslo, 13. mars 2015

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Villa Kulild', with a long horizontal stroke extending to the right.

Villa Kulild
direktør

Del II: Introduksjon til Norad og hovedtall

Hovedoppgaver og organisasjon

Norads oppgaver er forankret i Instruks for Direktoratet for utviklingssamarbeid (Norad) gitt ved kongelig resolusjon av 13. desember 2013.

Direktoratet for utviklingssamarbeid (Norad) er en fagetat administrativt underlagt Utenriksdepartementet (UD). Fagetaten Norad er en integrert del av det forvaltningsmessige apparat for utviklingssamarbeidet.

I saker som gjelder klima- og skogsatsingen, er Norad underlagt Klima- og miljødepartementet (KLD).

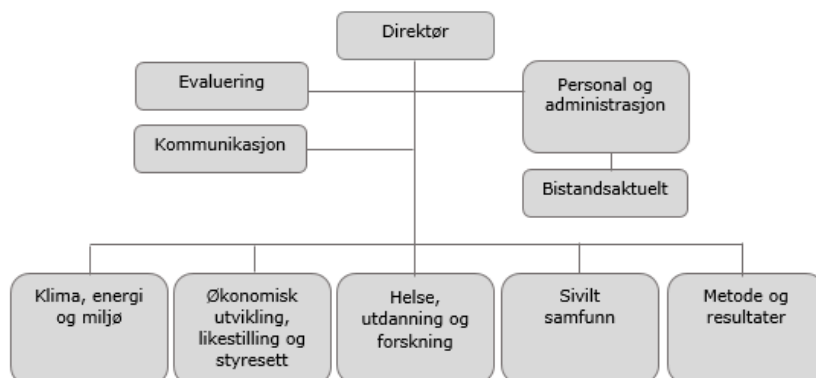
Norad har som hovedoppgave å:

- Gi faglige råd på det utviklingspolitiske området til Utenriksdepartementet og utenriksstasjonene
- Bistå Utenriksdepartementet og utenriksstasjonene i arbeidet med kvalitetssikring av norsk utviklingssamarbeid
- Initiere og gjennomføre uavhengige evalueringer av utviklingssamarbeidet
- Kommunisere om langsiktig utviklingssamarbeid og resultater
- Forvalte tilskuddsordninger på utviklingsfeltet i henhold til årlig tildeling fra Utenriksdepartementet.

I saker som gjelder klima- og skogsatsingen, ivaretar Norad de samme oppgaver overfor Klima- og miljødepartementet.

Norad disponerer årlige tildelinger fra Utenriksdepartementet og Klima- og miljødepartementet. Tildelinger og føringene for bruken av pengene gis i årlige tildelingsbrev.

Organisasjonskart

Norad ledes av direktør Villa Kulild. Ledergruppen for øvrig besto i 2014 av Marit Brandtzæg, Eva Bratholm, Svein Bæra, Paul Fife, Tori Hoven, Tale Kvalvaag, Henning Stirø og Einar Telnes. Helga Fogstad gikk i ledergruppen i desember.

Ved utgangen av året var det 236 ansatte i Norad, fordelt på 234,5 årsverk. Norad er lokalisert sentralt i Oslo.

Utvalgte hovedtall

	2012	2013	2014		Total
			UD	KLD	
Antall årsverk	219	227,6	222	12,5	234,5
Samlet tildeling post 01-99	3 796 534 000	5 309 957 000	3 919 469 000	1 651 914 000	5 571 383 000
Samlet tildeling ordinær driftspost 14101 (og 148201 i 2014)	216 242 000	226 095 000	244 999 000	11 913 800	256 911 800
Tildeling på 166.01 (2012 og 2013)	6 295	13 000			
Utnyttelsesgrad samlet tildeling post 14101 (og 148201 i 2014)	98 %	97 %	97 %	99 %	97 %
Driftsutgifter/-kostnader 141.01 (og 148201 i 2014)	212 057 000	220 737 000	236 675 000	11 824 870	248 499 870
Driftsutgifter/-kostnader 166.01 (2012 og 2013)	6 273	12 996			
Lønnsandel av driftsutgifter/-kostnader	65 %	66 %	65 %	76 %	68 %
Lønnsutgifter/-kostnader pr. årsverk	623 356	642 050	703 512	726 313	704 725

For utfyllende informasjon om budsjett og regnskap, se kapittel VI.

Del III: Årets aktiviteter og resultater

Innledning

Tildelingsbrev 1/2014 fra UD gir føringer for hvilke tematiske områder som skal prioriteres og for Norads arbeid innen de fem hovedoppgavene. Tildelingsbrev fra KLD gir tilsvarende føringer innenfor klima- og skogsatsingen spesielt.¹

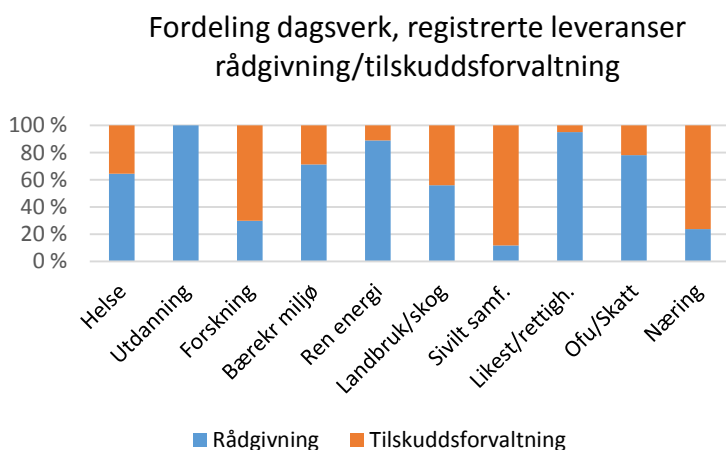
Innenfor to av Norads fem hovedoppgaver – faglig rådgivning og kvalitetssikring – er Norads leveranser innspill i prosesser der andre sitter med ansvaret for sluttresultatet. Avstanden fra etatens aktiviteter til endelige målgrupper er en utfordring for Norad når vi vurderer resultatoppgåelse. Når det gjelder Norads tre andre hovedoppgaver – tilskuddsforvaltning, evaluering og kommunikasjon – har Norad et selvstendig resultatansvar.

Det er Norads vurdering at vi i 2014 har levert tjenester av høy kvalitet innen direktoratets hovedoppgaver, og i tråd med føringer og oppdrag i tildelingsbrevene.

Norads hovedoppgaver

Prioritering og effektive arbeidsprosesser er avgjørende for å kunne håndtere den betydelige, og økende, oppdragsmengden som gis Norad.

Faglig rådgivning og tilskuddsforvaltning er de to mest omfattende oppgavene til Norad. Faglig rådgivning og tilskuddsforvaltning er organisert sammen etter tema, slik at f.eks. rådgivning og forvaltning på helseområdet ligger i Helseseksjonen, etc. I diagrammet under vises fordelingen av ressursinnsatsen på henholdsvis faglig rådgivning og tilskuddsforvaltning i de seksjonene som håndterer begge oppgavetyper:

¹ Norad framlegger én årsrapport, som dekker oppdragene som er gitt av henholdsvis Utenriksdepartementet og Klima- og miljødepartementet. Omtalen av klima- og skogsatsingen er en integrert del av gjennomgangen av arbeidet med Norads hovedoppgaver nedenfor. I tillegg er Klima- og skogsatsingen omtalt som et prioritert tematisk område lenger ned i dette kapittelet. I vedlegg 1 er det gitt en fylldig omtale av forvaltningen av tilskuddsmidlene på kapittel 1482 *Internasjonale klima- og utviklingstiltak*, post 73 *Klima- og skogsatsingen*.

I avsnittene nedenfor framlegger vi en del volumtall og vurdering av Norads arbeid i 2014. Vi omtaler også enkelte eksempler på Norads leveranser og resultat av disse. Når det gjelder tilskuddsforvaltning gis samlet rapport over resultater innen de budsjettposter Norad forvalter i vedlegg 1. I vedlegg 2 gis en oversikt over et hovedutvalg av rapporter, studier mv. utarbeidet i 2014, og i vedlegg 3 oversikt over verv i styrer, arbeidsgrupper mv. som Norad ivaretok i fjor.

Innen enkelte tematiske områder utarbeider Norad separate årsrapporter. I 2014 ga Norad ut årsrapporter for innsatsen i 2013 innen hhv. [Ren energi](#) og [Olje for utvikling](#). Det ble i 2014 videre gitt ut egen årsrapport for [evalueringsvirksomheten 2013](#).

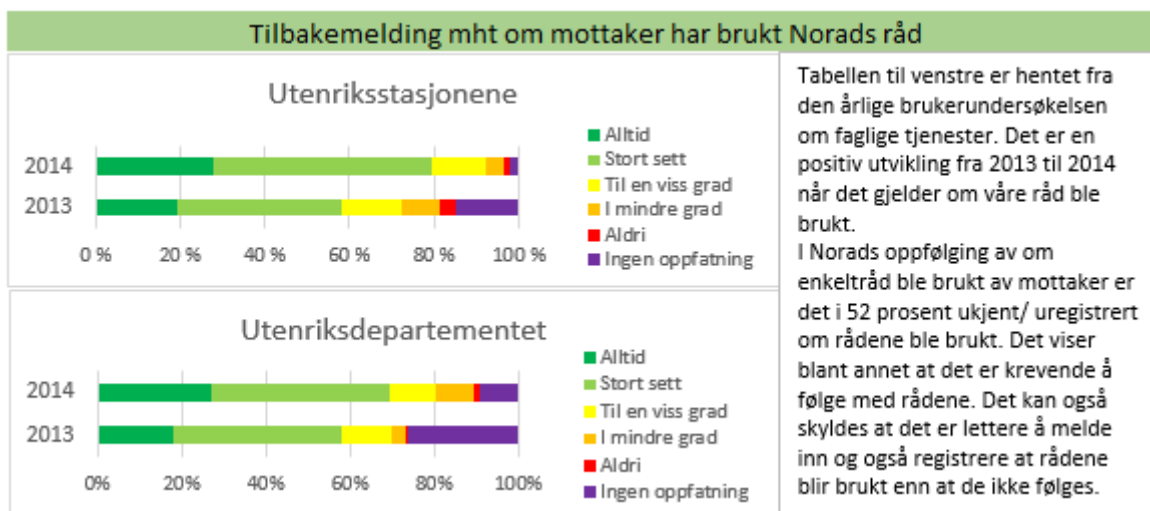
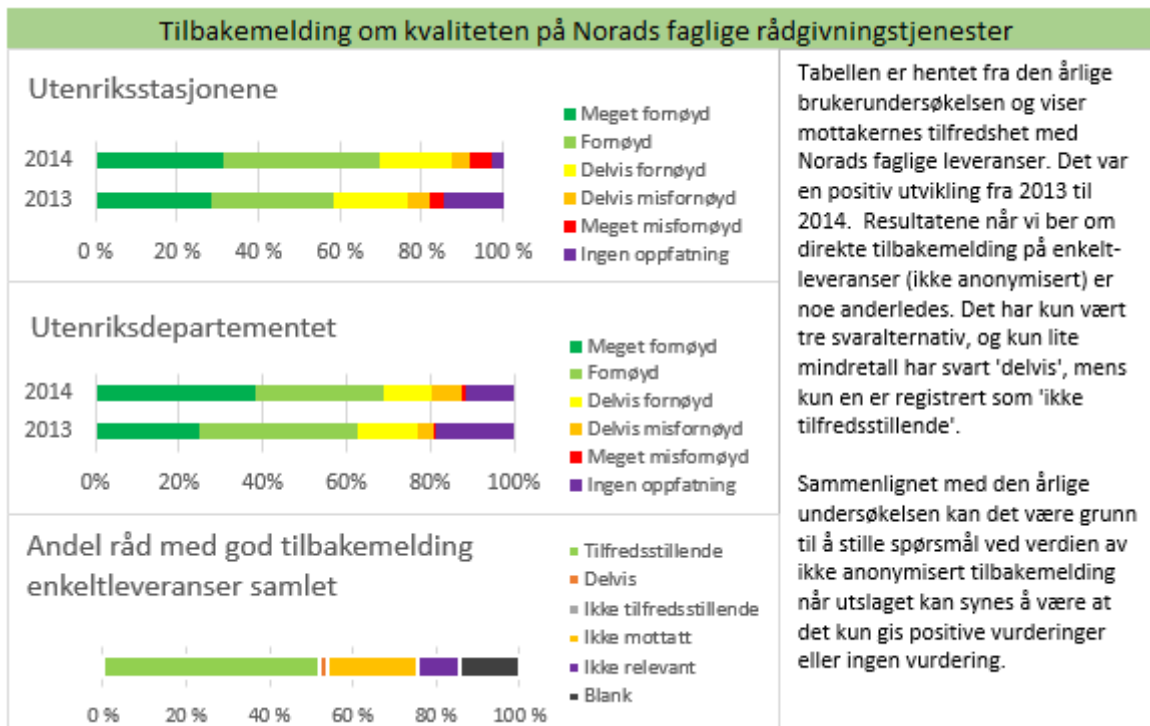
Hovedoppgave Faglig rådgivning

Norads faglige rådgivning skal være relevant og holde høy kvalitet. Slik skal Norads rådgivning gi et godt faglig grunnlag både for politiske valg og budsjettbeslutninger, og for utforming og gjennomføring av konkrete tiltak i utviklingssamarbeidet.

Norad leverer faglige tjenester til både UD, utenriksstasjonene og KLD. Samlet er UD største mottaker av faglige råd, fulgt av utenriksstasjonene. I rådgivningen til UD utgjør helse og utdanning en stor andel, likeledes leveranser inn mot multilaterale og globale prosesser. Blant ambassadene var Maputo største mottaker, fulgt av Dar es Salaam, Kathmandu, Juba, Yangon og Addis Abeba. Det legges stor vekt på resultatstyring og risikohåndtering i Norads rådgivning til ambassader i forbindelse med deres inngåelse av nye avtaler og i forvaltningen av avtaler. I rådgivningen til ambassadene gjennomgås resultatrammeverkene og risikoanalysen til de ulike tiltakene som det søkes midler til, systematisk før avtaleinngåelse.

Norad har i flere år gjennomført en brukerundersøkelse for å få tilbakemelding fra mottakere av våre faglige tjenester med hensyn til både kvalitet og relevans. Som ledd i innføring av indikatorer for Norads arbeid, supplerte Norad i 2014 undersøkelsen med å be om tilbakemelding på enkeltleveranser, og vi har også ønsket å registrere hvorvidt enkeltråd blir fulgt. Både brukerundersøkelsen og de enkeltvise tilbakemeldingene bidrar til å gi Norad styringsinformasjon.

Svarprosenten på undersøkelsen var 54,1 prosent fra UD og 60,3 prosent fra ambassadene. Alle svar vektet likt, uavhengig av omfanget av mottatte tjenester. Resultatene må leses mot dette bakteppet. Likevel gir tilbakemeldingene en indikasjon på at kvaliteten oppleves som god. Undersøkelsen omfattet også forhold som dialog med Norad i prosessen med bestillinger og hvorvidt det er lett tilgang til informasjon om Norads kompetanse og tjenester. Også her har det vært en positiv utvikling de siste årene.

Hovedoppgave Kvalitetssikring, resultatorientering/oppfølging og kontroll

I tråd med Norads mandat, Prop 1S (2013-2014) og vår strategi vektlegger Norad kvalitetssikring, resultatoppfølging og kontroll. Det var omfattende etterspørrelse etter tjenester innen alle disse områdene og prioritering ble gjort i samarbeid med bestillende enheter.

Kvalitetssikring og kontroll	2012	2013	2014
Antall forvaltningsgjennomganger ambassader	10	9	8
Antall forvaltningsgjennomganger avdelinger i Norad	2	0	2
Antall avtaler juridisk kvalitetssikret	303	485	389
Antall varslingssaker åpnet/lukket	Åpnet: 36 Lukket: 30	Åpnet: 32 Lukket: 37	Åpnet: 29 Lukket: 37

Pr. 1.1.2015 var det 37 åpne saker, dvs. pågående saker.

Forvaltningsgjennomganger:

Norad gjennomfører på oppdrag fra UD årlig 10-15 forvaltningsgjennomganger ved Norges ambassader og avdelinger i Norad. Gjennomgangene utføres både av kontrollhensyn og for læring. Målet er å sikre at tilskuddsforvaltningen utføres i henhold til gjeldende regelverk. Evalueringene i etterkant av ambassadegjennomgangene viser at de er nyttige verktøy og bidrar til økt bevissthet om forvaltningsfaglige spørsmål.

Det ble gjennomført åtte ambassadegjennomganger i 2014 mens to ble utsatt til 2015 av departementet. En egen rapport med erfaring fra 10 år med ambassadegjennomganger vil bli oversendt UD første kvartal 2015. To interne gjennomganger ble utført i Norad.

Resultater i kampen mot fattigdom – Norads kontrollvirksomhet fører til økt bevissthet om forvaltningsfaglige spørsmål

Norad gjennomførte i 2014 en forvaltningsgjennomgang ved ambassaden i (-). Man gikk gjennom ambassadens bistandsrutiner; både når det gjelder rutiner i forbindelse med tilskudd til enkelttiltak, og for å følge opp med kontroll og rapportering.

Gjennomgangen skjedde på bakgrunn av en tilsvarende undersøkelse av ambassaden i 2011 der det kom fram at ambassaden holdt en høy forvaltningsmessig standard med få avvik fra retningslinjer og ordningsregelverk. Ambassaden fikk nest beste karakter, men fikk likevel noen anbefalinger for å styrke kvaliteten på tilskuddsforvaltningen enda mer. Anbefalingene gikk bl.a. ut på bedre vurderinger av forventede resultater i beslutningsdokumentene, sammenligning av budsjett, og systematisk bruk av PTA.

Den påfølgende forvaltningsgjennomgangen i 2014 viste at ambassaden hadde fulgt opp tidligere anbefalinger. Ambassadens arkiv var ryddig og komplett, og ga god oversikt over ambassadens bistandsportefølje. Ambassaden hadde hyrt inn en revisor som hjalp med vurderinger av budsjett, som bidro til at beslutningsdokumentene holdt høy standard. Ambassadens tilskuddsforvaltere brukte PTA flittig. Ambassaden fikk denne gang beste karakter, 'Very good'.

Ambassadens forbedringer kan ikke tilskrives forvaltningsgjennomgangen alene, ambassadens innsats og departementets tilrettelegging er avgjørende faktorer. Likevel er dette en indikasjon på at Norad og ordningen med forvaltningsgjennomgangene har påvirket det norske bistandsapparatet positivt og skjerper oppmerksomheten på forvaltning.

Under forutsetning av at bedre tilskuddsforvaltning gir bedre resultater, vil Norads kontrollvirksomhet i dette tilfelle også komme fattige mennesker i (-) til gode.

Juridisk rådgivning og kvalitetssikring:

Ordningsregelverkene fastsetter når juridisk kvalitetssikring er obligatorisk. Gjennom kontroll av signerte avtaler kan man fastslå at rådene i all hovedsak har blitt brukt. Dette innebærer at norske bistandsavtaler er i tråd med lov og beslutningsgrunnlaget.

En intern veileder for offentleglova ble lansert i 2013. Behovet for juridisk veiledning og vurdering av innsynssaker har samtidig blitt betraktelig redusert i 2014, hvilket kan tyde på at utarbeidelse av

veiledningen har hatt den ønskede effekt. Det har de siste årene vært en svak nedgang i antall innsynsbegjæringer. Antallet poster til offentlig elektronisk journal holder seg nokså konstant.²

Rammeavtaler og avtalemal:

Utkast til nye avtalemal for utenriktjenestens samlede tilskuddsforvaltning (02 og 03) ble oversendt UD 01.07.2014. De nye avtalemalene inneholder tydeligere og til dels strengere krav på en rekke områder.

I samarbeid med UD har Norad startet arbeidet med å forhandle nye rammeavtaler med 12 FN-organisasjoner, hvorav fire (UNDP, Unicef, UNFPA og UN Women) forventes ferdigstilt tidlig 2015. Når de første rammeavtalene er ferdigstilt vil det framforhandles maler for tilskuddsavtaler under rammeavtalene. Norad er også bedt om å bidra til arbeidet med å revidere Verdensbankens avtalemal for Multi Donor Trust Funds.

Norad har levert *metodiske innspill og resultatfaglige råd* i utviklingen av et opplegg for vurdering av multilaterale organisasjoner. Vurderingene kan blant annet brukes i forbindelse med tildeling av tilskudd.

Økonomifaglige vurderinger ble levert i forbindelse med styre- og årsmøter i UNDP/UNFPA, UNICEF og UN Women. Norad her i tillegg

Resultater i kampen mot fattigdom – sterk norsk gjennomslagskraft i MOPAN

MOPAN (Multilateral Organisation Performance Assessment Network) er et nettverk av 19 medlemsland som i felleskap vurderer innsatsen og resultatene til multilaterale organisasjoner. De 19 medlemslandene står bak nesten 95 prosent av ODA-midlene som går via multilaterale organisasjoner. Nettverket frambringer relevant og troverdig informasjon om organisasjonene som brukes i medlemslandenes vurdering av hvor effektive organisasjonene er.

Norad bistår UD i deltakelsen i MOPAN og ledet i tidsrommet 2012 – 2014 MOPANs tekniske arbeidsgruppe (TWG) som har ansvar for MOPANs metode. TWG har vært svært sentral i utviklingen av MOPAN 3.0 som er nettverkets nye og utvidete metodegrunnlag. MOPANs vurderinger består nå av 1) en omfattende dokumentgjennomgang, 2) en resultatkomponent der organisasjonenes resultater vurderes av partnere og myndigheter, NGOer osv, og 3) en spørreundersøkelse blant organisasjonene. TWG har gjennomført løpende diskusjoner om metodiske tilpasninger i de enkelte vurderingene, konsultasjoner med berørte multilaterale organisasjoner og har kvalitetssikret MOPAN-rapportene, som er skrevet av eksterne konsulenter.

I løpet av det norske formannskapet har TWG vært involvert i flere større prosesser og beslutninger som har resultert i et styrket nettverk med flere medlemmer og en ny metode. Dette kan på sikt bidra til mer bruk av MOPANs rapporter og mindre behov for bilaterale vurderinger.

TWG bidrar til en bedre dialog med organisasjonene og mer samordnede vurderinger blant MOPANs medlemsland. Informasjonen fra MOPAN-vurderingene har også blitt brukt av Norge og andre medlemsland i dialogen med organisasjonene og i styrearbeidet. Det er svært sannsynlig at enkelte av MOPANs vurderinger har bidratt positivt til konkrete reformtiltak i organisasjoner som har blitt vurdert. Tanken bak nettverket er at vurderingene og samarbeidet med organisasjonene skal gi større etterrettelighet og forbedre organisasjonene. Dette vil igjen komme fattige i verden til gode ved at organisasjonene som hjelper dem blir mer effektive og lettere kan nå sine mål.

	2012	2013	2014
Antall innsynsbegjæringer	1 624	1 357	1 258
Antall poster til Offentlig elektronisk journal (OEP)	25 244	26 127	26 300

²

levert *resultatfaglige bidrag* til styremøteforberedelser for UNDP, UNICEF, UNFPA og FAO, og liknende innspill om flere andre FN-organisasjoner og utviklingsbanker.

Norad har sammenstilt, rapportert og publisert *statistikk* i tråd med oppdrag i tildelingsbrevet. Statistikkklipp av 2013-tall i april 2014 fikk god mediedekning. Norad har vært involvert i relevante diskusjoner i Working Party on Development Finance Statistics (WP-STAT) og utviklingskomiteen i OECD som rådgivere overfor UD, OECD-delegasjonen og Norfund.

Eksterne *partnervurderinger av frivillige organisasjoner* som mottar støtte eller vurderes for langiktig støtte fra Norads støtteordninger utføres jevnlig. Vurderingene er en del av Norads kvalitetssikring av samarbeidet med frivillige organisasjoner. Utfallet av gjennomgangene danner en del av grunnlaget for Norads vedtak om framtidig samarbeid. Det ble gjennomført en organisasjonsgjennomgang av Right to Play for å vurdere organisasjonens partnerskapsmodell, strategi og økonomistyring, og tilsvarende av Redd Barna for å vurdere organisasjonens struktur, kostnadseffektivitet og merverdi i underliggende landprogrammer og internasjonalt påvirkningsarbeid. Gjennomgangene styrket vurderingsgrunnlaget for organisasjonenes søknader om nye samarbeidsavtaler fra 2015 og har hatt innvirkning på Norads tildeling.

Det ble gjennomført et 11 *følge-pengene reiser* i 2014, hvor Norad følger pengene gjennom ulike ledd fra Norad til mottaker. I hovedsak fant Norad tilfredsstillende systemer for økonomistyring og internkontroll hos tilskuddsmottakere og deres lokale partnere. Det ble funnet noen klare unntak som Norad følger opp videre. Ett funn har ført til en varslings sak.

Det er utviklet nye prosessdokumenter som skal tydeliggjøre Varslingsteamets rolle i behandling av *varslings saker* og nytt varslings skjema som skal forenkle rapporteringen for varsler. De fleste varslings sakene med reaksjon gjelder økonomiske misligheter i Afrika. Vanligste type mislighet er underslag. Totalt tilbakebetalt i 2014 var kr. 841 542.

Opplæring. Norad har holdt en rekke kurs på Utenriktjenestens kompetansesenter (UKS). Disse omfattet økonomistyring, anti-korrupsjon, evaluering, avtaler/kontrakter, resultater/risiko, rettighetsbasering og utviklingssamarbeid i stater og områder i konflikt og sårbare situasjoner. Det har videre blitt holdt kurs for stasjonssjefer, og kurs om resultater/risiko og anti-korrupsjon og økonomistyring i forbindelse med alle forvaltningsgjennomganger. Norad har holdt kurs for frivillige organisasjoner som har rammeavtaler med Norad om statistikkrapportering. Norad har gjennomført seminarer og workshops innen en rekke temaer. Disse har delvis vært åpne, delvis målrettet mot særskilte virksomheter, organisasjoner el.

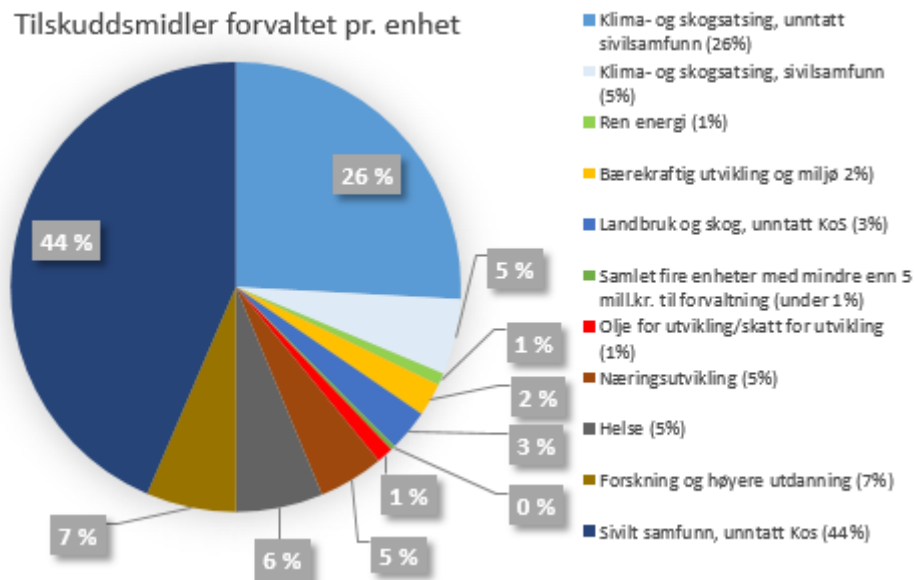
Alle medarbeidere i Norad har i en egenerklæring bekreftet at de har satt seg inn i de regler som gjelder varslingsplikt, null-toleranse for korrupsjon og håndtering av mistanke om økonomiske misligheter.

Hovedoppgave Tilskuddsforvaltning

Tilskuddsforvaltning	2012	2013	2014
Beløp til forvaltning	3 478 097 000	4 967 312 000	5 232 095 000
Antall budsjettposter	22	24	22
Antall avtaler	702	817	664
Antall mottakere	537	513	468
Utnyttelsesgrad samlet, i prosent	97,8	86,2 ³	98,3

Av Norads samlede tildeling i 2014 over tilskuddsposter, 5 232 mill. kroner var 1 640 mill. kroner fra KLD for Klima- og skogsatsingen. I 2013 inkluderte tildelingen fra UD 1 553 mill. kroner for tiltak under Klima- og skogsatsingen. Under tildelingen fra UD forvalter Norad tilskudd som i hovedsak rettes mot norske og internasjonale organisasjoner, bedrifter samt utdannings- og forskningsinstitusjoner. Videre forvalter Norad betydelige midler innenfor utviklingspolitiske satsingsområder som utdanning, global helse, kvinner og likestilling, ren energi for utvikling, skatt for utvikling og olje for utvikling.

Tilskuddsmidler forvaltet pr. enhet

Norad ble i 2014 samlet tildelt midler over 13 kapitler og 22 poster. Tildelingene omfatter både hele tilskuddsordninger og deler av ordninger, herunder øremerket tilskudd til et eller et få tiltak. Tildelingene forvaltes etter ulike ordningsregelverk. Flere av ordningene er kunngjøringspliktige mens enkelte er unntatt fra kunngjøring.

Informasjon om Norads egne tilskuddsordninger var tilgjengelige på www.norad.no.

Norad vurderer at vi har tildelt tilskuddsmidler i tråd med målene angitt for de respektive budsjettpostene og føringer fra hhv UD og KLD i tildelingsbrevene og etatsstyringsdialogen. Norad har gjennom de siste årene redusert antall tilskuddsmottakere og avtaler innen eksisterende tilskuddsordninger. Samlet sett synes reduksjonen å være moderat. Dette må imidlertid ses i sammenheng med at Norad de siste tre år er gitt en rekke nye forvaltningsoppdrag. Tildelte

³ Utnyttelsesgrad uten klima- og skogmidler i 2013 var 97,1 prosent

tilskuddsmidler har økt med 46 prosent fra 2012 til 2014, samtidig som antall avtaler er redusert med 5,4 prosent.

Omtale av hver tilskuddspost og resultater som er oppnådd gis i vedlegg 1. En stor del av våre tilskuddsmottakere rapporterer fjorårets resultater senere på våren. Resultater som omtales i Norads årsrapport dekker delvis 2014-tildelinger, delvis tidligere tildelinger.

Samlet norsk bistandsstatistikk offentliggjøres 10. april 2015. Det vil da bli presentert statistikk over tilskudd forvaltet av Norad, se vedlegg 1 til årsrapporten.

Resultatoppfølging og risikostyring:

Risikostyring i tilskudsforvaltningen håndteres gjennom krav og rutiner blant annet i Grant Management Manual (GMM). Både i søknadsskjemaer for tilskudd og mal for beslutningsdokument stilles det krav til risikovurderinger – vurderingene skal utføres etter kravene i GMM.

Norad legger stor vekt på resultatstyring og risikohåndtering i forvaltningen av avtaler gjennom hele forvaltningssyklusen. Resultatrammeverkene og risikoanalysen til de ulike tiltakene det søkes midler til, gjennomgås systematisk før avtaleinngåelse.

Innen *sivilsamfunnsporteføljen* har arbeidet med vurdering av organisasjonenes resultatrammeverk blitt styrket. Norad har gitt grundige tilbakemeldinger til organisasjonene og gitt mulighet til å forbedre resultatrammeverkene. Dette har medført at kvalitetsnivået er hevet og at avtalene vil legge bedre til rette for å måle resultater og rapportere resultatene. Vi forventer også at dette vil gjøre det enklere for organisasjonene å rapportere mer samlet om hva de har oppnådd over Norad-avtalen. For innsatsen på utdanning arbeider Norad nå med å utarbeide et overordnet resultatrammeverk for en samlet rapportering av frivillige organisasjoners innsats på utdanning.

For flere av avtalene som Norad har overtatt forvaltningsansvaret for, har Norad støttet tilskuddsmottakere i å utbedre resultatrammeverk og risikoanalyser sammenliknet med det som lå til grunn ved avtaleinngåelse. Styrking av resultatstyring og risikohåndtering har blitt fullført før nye utbetalinger er utført.

Det ble gjennomført en større *økonomianalyse* av CARE Norge. Det har ført til styrket ansvarsoverføring til lokale partnere og påvirkning fra CARE Norge ovenfor CARE International om sivilsamfunn og lokalt partnerskap. Videre viser gjennomførte økonomianalyser at norske organisasjoner i gjennomsnitt bruker om lag ti prosent av Norad-midlene i Norge, utover administrasjonsbidraget. Av organisasjonene som har landkontor brukes i gjennomsnitt 27 prosent av Norad-midlene til dette. Også her ble det funnet eksempler på meget høye verdier som vil få konsekvenser for nivået på tilskudd.

Norad gjennomførte i 2014 et grundig arbeid for å ferdigstille resultatrammeverkene for *NORHED-prosjektene*. For å styrke resultatarbeidet på både program- og prosjektnivå organiserte Norad i mars 2014 et seminar om resultatbasert prosjektstyring for høyere utdanning og forskning i Addis Abeba, Etiopia. Formålet var å styrke kvaliteten på prosjektenes resultatrammeverk og å bli enige om et sett med felles standardindikatorer for å kunne måle resultater både på prosjekt- og programnivå. 136 NORHED-partnere deltok i seminaret, hvor faglig innhold ble utviklet av Norad. Deltakerne fikk opplæring i endringsteorier, målstyring og Norads krav til resultatrapportering. I mindre arbeidsgrupper kom deltakerne til enighet om et sett med standardindikatorer for NORHED.

Disse indikatorene ble så videreutviklet av Norad etter seminarets slutt, og utgjør nå NORHEDs 14 standardindikatorer. Hvert prosjekt har inkludert disse i sine individuelle resultatrammeverk, og rapporterer på disse hvert år. Mer informasjon om [seminaret](#) finnes på Norads hjemmesider.

Dokumentering av resultater:

I 2014 har Norad lagt mer vekt på å legge til rette for dokumentasjon av resultater ved informasjon og veiledning til sivilsamfunnsorganisasjonene. Dette inkluderer krav til resultatpresentasjon fra organisasjonene i årlig møter som Norad arrangerer med representanter fra sivilsamfunnsorganisasjoner og ambassader. Formålet med møtene er dialog med organisasjonene om innsats i enkeltland. Til møtene i 2014 presenterte et utvalg av organisasjonene erfaringer, utfordringer og oppnådde resultater. I tillegg leverte organisasjonene resultatark per land i forkant av landmøtene. Disse ble i etterkant distribuert til deltakerne for å dele erfaring og kunnskap, og skape inspirasjon og læring.

Et utvalg eksempler på de de norske organisasjonenes bidrag til resultater innen temaet menneskerettigheter og demokrati er også dokumentert i Norads resultatrapport for 2014.

Hovedoppgave Evaluering

I henhold til Instruks for evalueringsvirksomheten fastsatt 29. mai 2006 er Norads evalueringsavdeling gitt ansvar for å initiere og gjennomføre uavhengige evalueringer av utviklings samarbeidet for å bidra til læring, kontroll og ansvarliggjøring av bistandsforvaltningen.

Evalueringer og studier	2012	2013	2014
Antall	9 (+10 UNDP/ Verdensbanken)	5 (+5 UNDP/ Verdensbanken)	8 (+ 8 UNDP/ Verdensbanken)

I 2014 var Evalueringsavdelingen ansvarlig for gjennomføringen av sju evalueringer og én studie (rapportserie evaluering 2014). Dette er mindre enn planlagt da evalueringen av Norfund tok lenger tid enn antatt. Dette skyldes hovedsakelig utfordringer knyttet til sammenstilling av et konsistent datasett for evalueringen. I tillegg støttet avdelingen gjennomføringen av åtte evalueringer i regi av evalueringsavdelingene i FNs utviklingsprogram og i Verdensbanken.

Evalueringene ble presentert på egne seminarer i tilknytning til offentliggjøring av evalueringsrapportene. Ansvar for oppfølging av evalueringenes anbefalinger ligger i UD. UDs oppfølgingsplaner og rapporter blir publisert på Norads hjemmeside og legges ut fortløpende.

[Årsrapport for Evalueringsavdelingen i 2013](#) ble presentert på et godt besøkt arrangement i juni 2014. Behovet for godt forarbeid var et gjennomgangstema i evalueringene som ble gjennomført dette året. Funn fra evalueringene viser at god tilrettelegging har betydning både for resultatmåling og evaluering. Videre viser evalueringene at koordinering av bistanden er en viktig forutsetning for å oppnå størst mulig effekt. Dette dreier seg både om koordinering mellom givere og lokale myndigheter og også givere imellom ikke minst innen humanitær bistand.

En av evalueringene som påpeker viktigheten av godt forarbeid er evalueringen av resultatmåling og evaluerbarhet i den norske bistandsforvaltningen (Evaluerbarhetsstudien). Formålet med evalueringen var å belyse årsaker til at norsk bistandsforvaltning ikke måler og rapporterer resultater av bistanden i den grad man kunne forvente Hovedutfordringene slik rapporten oppsummerer det, er manglende bruk av eksisterende regelverk og retningslinjer og at ledere og ansatte har få eller ingen insentiver til å prioritere planlegging og resultatmåling i bistandsforvaltningene.

UD har utarbeidet en plan for oppfølging av evalueringens anbefalinger. Her legges det opp til å styrke forvaltningens kompetanse både når det gjelder planlegging, gjennomføring og evaluering av bistandstiltak inkludert tiltak for å styrke ansattes kompetanse på resultatbasert styring og måling. UD's rapport om gjennomførte oppfølgings tiltak er forventet i september 2015.

Evalueringsavdelingens årsrapport for 2014 vil bli framlagt i juni 2015. Rapporten vil gi en nærmere omtale av årets evalueringer og erfaringene fra dem, herunder evalueringene av det norske klima- og skoginitiativet, Statens Investeringsfond for Næringsvirksomhet i Utviklingsland (Norfund), norsk multilateral bistand til grunnutdanning, norsk støtte til kvinners rettigheter og likestilling samt en studie av erfaringer med bruk av resultatbasert finansiering i bistanden.

Hovedoppgave Kommunikasjon

Norad skal bidra til økt kunnskap om Norges rolle i utviklingspolitiske spørsmål og bistandens resultater. Norad skal videre bidra til økt engasjement og meningsbryting om bistand, utviklingsspørsmål og globale problemstillinger. Norad har også kommunikasjonsoppgaver knyttet til KLDs klima- og skogsatsing. For KLD bistod Norad med presentasjon, presse og sosiale medier i tilknytning til følgeevalueringen av klima- og skogsatsingen i august. Det ble også laget en film hvor temaet var rettigheter for folk som bor i regnskogen i Indonesia.

Årets profilundersøkelse fra IPSOS viste at Norad, som de fleste andre direktorater, fremdeles oppfattes som en anonym etat. Dette kan gjøre det vanskeligere å nå fram med budskap i offentligheten.

Mye av kommunikasjonsinnsatsen i 2014 var knyttet til resultatrapportens tema 'demokrati og menneskerettigheter'.

[Norads resultatrapport 2014](#) oppsummerte resultater fra arbeid rettet mot demokrati og menneskerettigheter. Resultateksempelene er også publisert på resultatportalen. Det var sjuende året på rad at Norad produserte en resultatrapport.

Rapporten ble lansert på *Norad-konferansen* 11. desember. Det var om lag 640 deltakere på konferansen. Tilbakemeldingene var deltakerne var positive. En fotoutstilling i tilknytning til resultatrapporten ble presentert på konferansen. Også sju filmer ble produsert og promotert i forbindelse med konferansen.

Gjennom arrangementer⁴, Statistikkportalen, Resultatportalen, fagsider og landsider på norad.no bidrar Norad med omfattende resultatformidling og informasjon om norsk utviklingssamarbeid. Det

⁴ Se vedlegg 4: Konferanser, seminarer mv. arrangert av Norad/med Norad som medarrangør

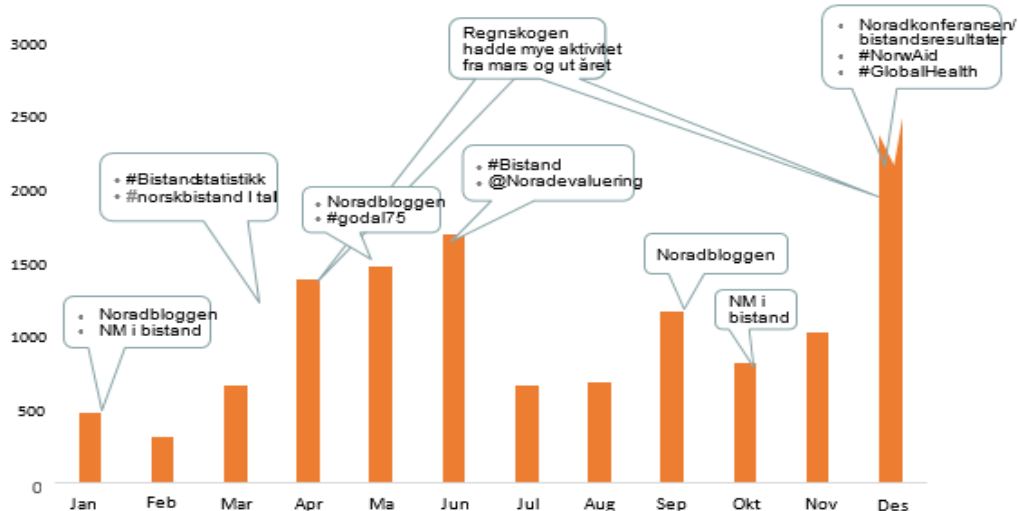
ble produsert 37 landsider på norsk og engelsk, og mange tema- og tilskuddsider ble oppdatert. Resultatportalen brukes aktivt i sosiale medier. Det var gode besøkstall og mye oppmerksomhet i presse i forbindelse med lansering av samlet norsk bistandsstatistikk for 2013.

I tråd med Tildelingsbrev 1/2014 gjennomførte Norad ingen kampanjer i 2014. Det ble derfor satset på å utbedre og i større grad bruke egne kanaler for å nå brede grupper av befolkningen. Dette har gitt følgende resultater, se tabell nedenfor.

Kommunikasjonskanaler	2 013	2 014	Bistandsaktuelt i tall	2013	2014
Norad.no, unike besøk pr måned (måltall 30 000)	33 000	28 000	Opplag papirutgave	18 900	19 300
Norad.no, besøk pr måned		40 000	Antall papirutgaver	10	9
Norsk bistand i tall, besøk totalt	22 700	17 625	Krediteringer i andre medier	268	312
Resultatportalen, besøk totalt	71 000	38 394	Nettbrukere, hele året	130 543	158 410
Landsider, besøk totalt	33 000	47 531	Facebook - følgere/venner	3 507	6 849
Blogg, antall unike brukere som besøkte bloggen		11 803	Twitter - følgere	2 368	3 657
Blogg, innlegg lest i snitt (måltall 200)		506	Nyhetsbrev på e-post	1 200	1 300
Facebook, følgere	27 300	32 588	Med 32 588 følgere på Facebook er Norad det direktoratet som har flest følgere. Samhandlingen med Facebook-siden økte betydelig etter at Norad på høsten begynte å booste innholdet.		
Facebook, antall som samhandlet med Norads facebook side		192 306	Nedgangen i visningene på Youtube kan forklares med at var færre kampanjer for å promotere Norads filmer i 2014 enn i 2013. Til sammenlikning var det 8102 visninger i 2012. Siste halvår satt Norad i gang en innsats for å forsterke visningene av Youtube-filmene, blant annet ved å løfte fram Norad-stoff for folk som aktivt søker etter informasjon Norad har publisert, via Facebook og ved å betale for å vise animasjonsfilmene foran andre filmer på Youtube.		
Twitter, følgere	3 400	5 865			
Twitter/direktøren, følgere		1 108			
Twitter/komm.direktøren, følgere	3 400	5 383			
Quiz (5 til ap.no, 1 til start.no), antall		23 000			
Youtube, avspilling av Norads filmer	529 941	476 141			

Norad opplevde et betydelig oppgang i så vel unike brukere som besøk på norad.no i 2013. I 2014 ble like fullt måltallet satt lavere enn i 2013, et måltall som ikke ble nådd. Dette skyldes i all hovedsak at Norad i 2014 ikke hadde noen besøksdrivende kampanje. Måltallet er like fullt godt over 2012, noe som antas å ha sammenheng med kampanjen i 2013 og aktiviteter høsten 2014 for å øke trafikken til Norad.no.

Aktivitet i sosiale medier i 2014 med stikkord for drivere av aktiviteten pr måned. Kilde: Retriever

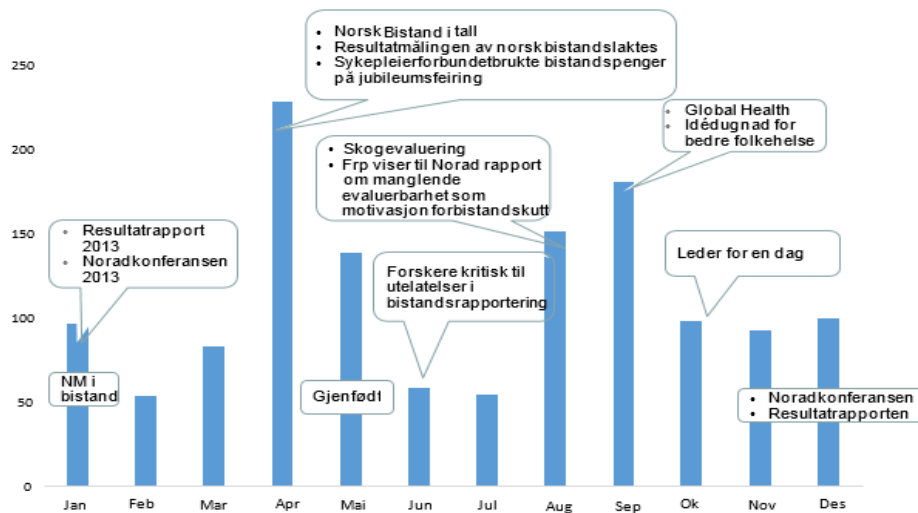
Gjenfødt.no ble kåret til verdens beste kommunikasjonskampanje under Global Sabre Awards, som regnes som verdensmesterskapet i PR. Kampanjen vant også flere andre priser, blant annet fire priser i EM i PR. Høsten 2014 ble nettsiden boostet via Facebook til elever, studenter og lærere. Over 70 000 nye profiler på *gjenfødt.no* ble generert. På tre år er til sammen 220 000 profiler blitt generert. Gjenbruk av *Gjenfødt.no* antas å ha skapt økt bevissthet og kunnskap fordi det å lage en ny profil er bevisst handling som krever egen innsats.

[Noradbloggen](#) hadde 60 innlegg hvorav seks fra gjestebloggere. I gjennomsnitt er hvert innlegg lest 506 ganger, mot et måltall på minst 200. 2014 var det første hele året Norad hadde egen fagblogg.

Innsalg av saker til *media* var konsentrert om lansering av Noradbloggen, Norsk bistand i tall, evalueringer, Resultatrapporten og Norad-konferansen.

Antall medieoppslag pr. måned i 2014 med hvilke hendelser som lå bak oppslagene.

Kilde: Retriever

Prioriterte tematiske områder

UD omtalte i Tildelingsbrev 1/2014 tematiske områder som Norad skulle prioritere særskilt, hhv.

- Utdanning, spesielt for jenter
- Næringsutvikling, inkludert handel
- Global helse
- Fornybar energi
- Menneskerettigheter, demokrati, godt styresett og antikorrupsjon
- Kvinner og likestilling
- Fred og forsoning

For klima- og skogsatsingen blir føringer for Norads arbeid gitt i KLDs tildelingsbrev.

Norads innsats innen ovenstående tematiske områder omtales nedenfor.

Utdanning, spesielt for jenter

Norad har fulgt opp departementets føringer og bidratt med en rekke faglige vurderinger og innspill. Dette har omfattet bidrag til utarbeidelsen av Meld St. nr. 25 (2013-2014) Utdanning for utvikling, herunder betydelige innspill og bakgrunnsanalyser til de ulike tematiske områdene i meldingen samt utvikling av planer for tematiske områder. Videre har det vært omfattende arbeid inn mot internasjonale prosesser. Global Partnership for Education (GPE) har vært høyt prioritert, jfr. omtale nedenfor.

Norad har bidratt til arbeidet knyttet til utdanning i krise og konflikt gjennom rådgivning til UD og den norske delegasjonen i Genève i deres internasjonale arbeid med å fremme retningslinjer for å hindre militær bruk av skoler i konfliktsituasjoner.

Norad har gjennom det bilaterale utdanningssamarbeidet i 2014 bidratt til å styrke utdanningssystemer for at flere barn skal få utdanning av god kvalitet. Dette er gjort i samarbeid med ambassadene i Kathmandu, Kabul, Islamabad, Lilongwe og Colombo, representasjonskontoret i Al Ram og ambassadeseksjonene i Bujumbura og Antananarivo. I Malawi har Norad gjennomført et kartleggingsstudie og gitt faglige råd for å sikre en god innretning av norsk støtte til utdanning og bedre læring, med særlig fokus på jenter og barn med nedsatt funksjonsevne. På Madagaskar har Norad bidratt til gjennomgang av to utdanningsprogrammer og på Sri Lanka bidratt med en sluttgjennomgang av et flerårig yrkesutdanningsprogram. Videre har Norad på vegne av givergruppen i Palestina koordinert vurderingen av myndighetenes nye sektorplan på utdanning. I Burundi har Norad bidratt i den årlige sektorgjennomgangen samt gitt råd i forbindelse med revisjon av givernes felles utdanningsstøtte til myndighetene.

- I Malawi har Norads faglige vurderinger blitt brukt av ambassaden for å kvalitetssikre prosjektsøknad om et felles FN-prosjekt (UNICEF, UNFPA, WFP, UNDP). Dette resulterte i at Norge inngikk avtale om et treårig prosjekt som vil gi flere jenter tilgang til utdanning av god kvalitet.
- I Palestina har Norads faglige råd bidratt til at Norge inngikk en avtale med de palestinske selvstyremyndighetene om støtte til gjennomføring av ny nasjonal utdanningsstrategi som blant

annet vil bidra til å styrke læring og kvalitet i utdanningen, utdanning for ungdom samt at barn med nedsatt funksjonsevne inkluderes i skolen.

- I Nepal ble Norads faglige råd brukt i en gjennomgang av utdanningssektoren, samt i utvikling av en strategi om likeverdig tilgang til utdanning ledet av UNICEF i samarbeid med myndighetene i Nepal.
- I Burundi har Norads anbefaling om å arbeide mer systematisk med kvalitet i utdanningen bidratt til en mer strategisk innsats i 2014, med særlig vekt på undervisningsmaterieell og lærerveiledere. For å sikre at faglig ekspertise ble trukket inn i prosessen innenfor tidsrammen, ble Norads vurdering om å kanalisere midlene og koordineringen av arbeidet til UNICEF etterfulgt og gjennomført i nær dialog med Burundis utdanningsdepartement som selv manglet nødvendig kapasitet.

Et eksempel på resultat av Norads rådgivning gis nedenfor. Resultater av sivilsamfunnsstøtten til utdanningstiltak omtales i vedlegg 1.

Globalt partnerskap for utdanning bidrar til at flere barn får skolegang av god kvalitet

Formålet med Det Globale Partnerskap for Utdanning (GPE) er å støtte styrking av utdanningsystemer gjennom en felles mekanisme. Støtten bidrar til å øke skoletilbudet og kvalitet i utdanningen innen nasjonale sektorplaner. Norad har i 2014 levert en rekke faglig tjenester til UD i forbindelse med Norges styreverv i GPE, samt forberedelse til og deltakelse i GPEs påfyllingskonferanse i juni 2014. Norads direktør deltok i to av paneldebattene.

GPE er den eneste plattformen for internasjonal utdanningsbistand som samler deltakelse fra stater, multilaterale organisasjoner, sivilt samfunn og privat sektor. GPE er en sentral arena for påvirkning. Norge var i 2014 fjerde største giver til GPE med et bidrag på 290 mill. kroner.

GPE beregner at siden starten i 2002 har 21,8 millioner flere barn fått gå på grunnskolen på grunn av den økte kapasiteten GPE har bidratt til i medlemslandene. 10,1 millioner av disse er jenter. Over 300 000 lærere har fått opplæring, 53 000 klasserom er bygget og 50 millioner lærebøker er fordelt i barneskoler siden 2004. En evaluering fra 2010 viste at land som fikk støtte fra GPE hadde dobbelt så høyt opptak av barn som har stått utenfor grunnskolen enn land som ikke fikk støtte. Av barna i sårbare GPE-stater fullførte 71 prosent grunnskolen i 2011 sammenlignet med 56 prosent i 2002. Både når det gjelder tilgang til og fullføring av grunnskolen har forskjellen mellom jenter og gutter blitt mindre. For 100 gutter som fullførte grunnskolen i 2002, var det 83 jenter som gjorde det samme. Dette forholdstallet var i 2011 økt til 93 jenter, i gjennomsnitt.

Norge har vært styrerepresentant for den nordisk/irske valggruppen i perioden 2013-2014. Fram til april 2014 var dette arbeidet delegert til Norad. Norad har i perioden hatt koordineringsansvar for valggruppen og utviklet posisjoner i forbindelse med styremøter. På vegne av valggruppen utarbeidet Norad anbefalinger om endringer i GPEs kjernevirksomhet, samt GPEs rolle framover. I anbefalingene ble det blant annet framhevet behov for i større grad å fokusere på landnivå, bedre utnyttelse av partnerskapsressurser, og styrking av utdanningsystemer for å levere på GPEs mål på best mulig måte.

Norad har levert en rekke faglige tjenester i forbindelse med utvikling, utarbeidelse av GPEs nye finansieringsmodell og kvalitetssikring av modellen. Norad sitter i Country Grants and Performance Committee og bidrar til kvalitetssikring og godkjenning av landsøknader og andre beslutninger som er relevante for policyarbeidet og søknadsprosesser. I løpet av 2014 ble 11 landsøknader behandlet og støtte

anbefalt for styrets beslutning. Norad har også bidratt til å øke oppmerksomheten i GPE på inkludering av barn med nedsatte funksjonsevner. Dette merkes i de økende antall uttalelser om inkludering som kommer fra GPEs toppledelse og styremedlemmer.

Gjennom sitt faglige arbeid har Norad bidratt blant annet til:

- Effektive og solide valggruppeposisjoner til GPE styremøter. Disse blir ofte tatt til følge og hensyntatt i forhold til jenters utdanning, rettighetstilnærming med inkludering av marginaliserte grupper, samt kvalitet og læring.
- Den nye finansieringsmodellen bærer preg av valggruppens innspill med et sterkt fokus på de mest marginaliserte gruppene.
- Country Grants and Performance Committee setter tydelige krav om oppfølging overfor land, særlig i forbindelse med inkludering av marginaliserte, jenter og læring og tilbakerapportering til komiteen.

Næringsutvikling, inkludert handel

I tillegg til forvaltning av tilskuddsmidler, jf. omtale i vedlegget under kapittel 161, post 70 Næringsutvikling og kapittel 166, post 74 Fornybar energi, har Norad ivaretatt faglig rådgivning på næringsutvikling og handel.

Norad har i tråd med tildelingsbrevet utvidet samarbeidet med Verdensbankgruppens arbeid med næringsutvikling. Norad ga videre omfattende innspill i arbeidet med stortingsmelding om næringsutvikling i utviklingsland, blant annet gjennom analyser av bistand til næringsutvikling; faglige innspill og forslag til prinsipper for bistand knyttet til næringsutvikling, kanaler, partnere og finansieringsmekanismer; samt til gjennomgang av utviklingsstrategier og næringsutviklingsfokus hos andre bilaterale givere. To Norad-medarbeidere ble på kort varsel rekruttert til UD for å bistå i arbeidet med stortingsmeldingen. UD var innforstått med at dette ville kunne påvirke Norads øvrige leveranser til departementet og ambassader. Et begrenset antall leveranser måtte utgå. Køen på søknadsbehandling økte og behandlingstiden for søknader fra bedrifter har vært lengre enn ønskelig.

Det var omfattende skifte av personell i 2014. I forbindelse med nyrekrutteringer styrket Norad kompetansen på handelsfaglige spørsmål.

Global helse

Arbeidet med global helse har skjedd i tråd med tildelingsbrevets føringer og i tett samarbeid med UD, delegasjoner og ambassader. Arbeidet med global helse omfatter både faglig rådgivning og forvaltning av tilskudd med tidsbruk fordelt ca. 65/35 prosent, se figur s 9. Hoveddelen av det faglige arbeidet var rettet mot UD. Samlet forvaltning i 2014 utgjorde rundt 360 mill. kroner innenfor følgende hovedfelt: Pådriverarbeid, evidensbygging, og innovasjon, økt tilgang til livreddende medisiner, styrking av helseinformasjonssystemer og ansvarlighet, og tiltak for å økte tilgang til prevensjon og fremme seksuell og reproduktiv helse. Hoveddelen av det faglige arbeidet var rettet mot UD. Den faglig rådgiving har vært rettet mot oppfølging og videreutvikling av de globale

helsesatsingene og globale fond, spesielt det globale fondet for aids, tuberkulose og malaria, GAVI, UNITAID, samt det resultatbaserte helsefondet i Verdensbanken og RMNCH⁵-fondet i UNFPA. Norad har også i større grad gitt råd på tverrgående satsninger inkludert kjønnslemlestelse, barne- og tvangsekteskap, synergier mellom helse og utdanning, samt arbeidet med ikke smittsomme sykdommer og de nye helsemålene under bærekraftsmålene.

Eksempler på resultater av norsk innsats og Norads faglige rådgivning gis nedenfor.

Norsk innsats for resultatbasert finansiering bidrag til økt dekning av helsetjenester for kvinner og barn

Et flergiverfond i Verdensbanken (*Health Results Innovation Trust Fund, HRITF*), støttet av Norge og britiske DFID, tester og oppskalierer ulike former for resultatbasert finansierings (RBF) tiltak for kvinners og barns helse. Fondet forvaltes av UD, og det norske bidraget i 2014 var på 260 mill. kroner. Norad har den løpende faglige og administrative dialogen med Verdensbanken og DFID. Norad har bidratt til å øke global kunnskap om RBF gjennom å sikre at det gjennomføres effektevalueringer i samtlige 36 land, samt at prosessevalueringer gjennomføres. Norad har også bidratt til bred formidling av erfaringer og resultater til en rekke ulike aktører, og bidrar nå aktivt til videreføring og utvidelse av fondet til å dekke flere områder og formål. Norad sikrer dessuten erfaringsoverføring til etablering av et liknende fond innen utdanning. Utvalgte resultater av HRITF er:

- I **Rwanda** har det vært 23 prosent flere fødsler på klinikker med RBF enn i øvrige klinikker, 56 prosent økning i forebyggende tiltak for barn under to år og 132 prosent økning for barn over fem år. Det er ikke funnet noen effekt på antall barn med full vaksinasjonsdekning eller antall svangerskapskontroller, men kvaliteten av kontrollene er bedret.
- I **Burundi** ble det i 2010 registrert 499 dødsfall per 100 000 gravide, en nedgang fra 615 i 2005, etter at RBF var innført i hele landet. Reduksjonen i barnedødelighet var fra 175 til 96 per 1 000 levendefødte i samme periode.
- I **Zimbabwe** økte antall svangerskapskontroller med over 100 prosent etter ett år. Effektiviteten i helse-systemet økte ved bonuser for henvisning til sykehus ved risikoutsatte fødsler. Flere fødsler ble gjennomført av mer kvalifisert personell med bedre utstyr.
- I **Zambia** har antallet fødsler på klinikker der man har tatt i bruk RBF økt.
- I **DR Kongo** økte familieplanlegging langt mer i klinikker der RBF ble innført enn i andre, som ledd i at helsearbeiderne ble mer aktive i planlegging og bestilling og bruk av leveranser av prevensjonsmidler.
- Kvaliteten og regelmessigheten av innrapportert helseinformasjon er forbedret i nær sagt alle pilotlandene. Dette er en tilleggseffekt med betydning for planlegging, tjenestelevering og overvåking generelt.

Kontantoverføringer direkte til brukerne slik som transportstøtte til gravide eller for at barna vaksineres, har tilsvarende gode resultater, og Norad har vært pådriver for at dette integreres i programmer. Det er sannsynlig at økt tjenestebruk kommer til å ha en effekt på helsestatusen.

Basert på det som av mange anses som en suksess, er det i dag en prosess for å videreutvikle fondet til et globalt fond for kvinners- ungdoms og barns helse. Norad bidrar til dette gjennom å være medlem av Business Planning Team, samt blant annet å lede en arbeidsgruppe som utarbeider detaljer for fondets bidrag til globale fellesgoder, som kunnskapsutvikling og formidling, markedsintervensjoner, forhandling om priser på medisiner.

⁵Reproductive, Maternal, Newborn and Child Health

Resultater i kampen om barnedødelighet – GAVI har bidratt til økt vaksinedekning i fattige land og har forebygget mer enn 6 millioner dødsfall

Vaksinering er et viktig virkemiddel i norsk bistandsstrategi for å nå tusenårsmål 4 (reduksjon i barnedødelighet). I 2012 døde omkring 6,6 millioner barn før fylte fem år. I følge WHO døde 1,5 millioner av disse barna av sykdommer som forhindres av vaksiner.

I 2014 var den norske støtten til GAVI på 1,1 mrd. kroner. Norge er representert i styreorganer i GAVI hvor Norad bidrar med tett faglig oppfølging og norske innspill til styreposisjoner og vedtak. Norge, ved UD, har hatt en viktig rolle som varamedlem i styret, og Norad har deltatt i «Program og policy komiteen» og koordinert samarbeidet om etablering av felles posisjoner i styregruppen bestående av Norge, Sverige og Nederland.

I 2014 deltok Norad aktivt i arbeidet med ny strategi (2016-2020) og i revisjon av sentrale policyer for GAVIs berettigelseskriteria og landenes medfinansiering av vaksiner. Norad var også sentral i arbeidet med å utrede mekanismer for å sikre bærekraft i vaksineprogrammer og redusere vaksinepriser i mellominntektsland.

- Gjennom vervene i styringsorganer fikk Norge gjennomslag for at tre viktige aspekter ble innlemmet i GAVIs nye strategi:
 - Økt fokus på lik tilgang til vaksiner ved å styrke innsatsen for å nå marginaliserte grupper (det første av strategiens fire mål).
 - Styrking av GAVIs støtte til helsesystemer, med fokus på integrasjon av tjenesteleveringen.
 - Sikret videreføringen av medfinansiering som sentral komponent.
 - Økt fokus på å sikre prisgunstige vaksiner i land som ikke lenger er berettiget støtte fra GAVI. Utviklingen av mekanismen er stadig under arbeid.
- I 2014 bisto Norad aktivt i arbeidet med å introdusere en ny poliovaksine laget av inaktivert poliovirus (IPV) inn i vaksinasjonsprogrammene støttet av GAVI. Arbeidet gjennomføres som et nært samarbeid med polioutryddingsinitiativet, og er viktig for å kunne utrydde all poliovirus.
- Norad har bidratt i forberedelsene til giverkonferansen i januar 2015 for å sikre videre finansiering til GAVI. Norge bidro med økning i direkte støtte til 1,25 mill. kroner per år fra 216 til 2020 til å overgå finansieringsmålet til GAVI på USD 7,5 mrd.

GAVIs resultater

- GAVI har tilsammen støttet introduksjon av kombinasjonsvaksinen «Penta» (som består av fem vaksiner mot Hepatitt B, HIB, Kikhoste, Difteri og Tetanus) i 73 land, bidratt til introduksjon av vaksine mot rotavirusdiare i til sammen 32 land og introduksjon av pneumokokkvaksinen (PCV) mot lungebetennelse i 44 land.
- I løpet av 2014 har 66 av 73 'GAVI-land' fått godkjent sine søknader om å introdusere vaksinasjon mot poliomyelitt (IPV-vaksine) gjennom GAVI i løpet av 2014/2015. Dette er et viktig ledd i kampen for å utrydde polio innen 2018.
- GAVI har så langt bidratt til å vaksinere 500 millioner barn og forebygge mer enn 6 millioner dødsfall.

Fornybar energi

Norad har fulgt opp departementets føringer i Tildelingsbrev 1/2014. Norad har ivaretatt sekretariatsfunksjonen for Ren Energi for Utvikling-initiativet og bidratt til Energi- og klimainitiativet blant annet med faglige vurderinger. Arbeidet har omfattet regelmessig dialog med UD omkring satsingen. Det ble utarbeidet årsrapport for den totale energisatsningen. Helt på slutten av året arrangerte Norad i samarbeid med UD en to dagers energirådsamling, som ble åpnet av statssekretærene fra OED og UD.

Norads forvaltning av tilskudd til ren energitiltak omtales i vedlegg 1, Kap. 166 post 74.

Arbeidet rettet mot ambassader er sentralt i ren energi-arbeidet, og har blant annet omfattet rådgivning, prosjektvurderinger, gjennomganger og oppfølging ved besøk i Angola, Bhutan, Nepal, Etiopia, Liberia, Mosambik, Myanmar, Sør-Sudan, Tanzania, Uganda og Palestina. Arbeidet med å utvikle to strategiske vannkraftprosjekter, Mt Coffee i Liberia og Fula Rapids i Sør Sudan, har vært høyt prioritert. Det har vært store utfordringer knyttet til begge prosjektene.

Eksempel på risikohåndtering i energisatsingen i Liberia

Norge har bidratt med over 1 mrd. kroner til energisektoren i Liberia siden 2006. Satsingen har vært preget av høy risiko siden Liberia kom ut av en 14 år lang borgerkrig som preget landet på alle måter. Etableringen av sektorstøtten krevde mye planlegging med stor innsats fra Norad, og samarbeidet har siden vært preget av god kommunikasjon med myndighetene og ambassaden i Accra.

Etter borgerkrigen hadde Liberias nasjonale elektrisitetselskap færre enn 2 000 kunder, og dieselgeneratorer var eneste kortsiktige løsning for å holde elektrisitetsproduksjonen i gang. Den mer langsiktige planen til myndighetene i Liberia var å rehabilitere vannkraftverket Mt. Coffee som hadde blitt ødelagt under krigen. Norad har spilt en nøkkelrolle i å få på plass en kontrakt med to andre givere (KfW og European Investment Bank) og myndighetene i Liberia for å støtte denne utbyggingen. Norad deltok aktivt i designet av en struktur der giverne viste fleksibilitet og tilpasset seg forholdene i Liberia, samtidig som myndighetene i Liberia viste lederskap innenfor et rammeverk som også ivaretar bl.a. innkjøpsprosedyrer og reduserer risikoen for korrupsjon. Norad er en aktiv partner som sørger for at Mt. Coffee blir rehabilitert som et moderne og sikkert kraftverk, og ikke en kopi av slik det først ble bygget i 1960. Norge har finansiert byggherrefunksjonen for prosjektet, og Norad har vært deltakende i den tekniske utformingen i hele prosessen, i tillegg til å følge opp miljøstudier og andre kontrakter i prosessen.

Risikovurderinger har vært viktige i all norsk bistand til Liberia. En risikomatrix ble etablert i startfasen av prosjektet, men ingen hadde forutsett at Ebolautbruddet skulle ramme landet i den grad som det gjorde i 2014. Det svake mottakerapparatet i Liberia fikk da enda en påkjenning som gjorde den lokale situasjonen vanskeligere. Kontraktørene og de internasjonale partnerne som prosjektet er avhengige av, evakuerte og arbeidet i Liberia stoppet opp. Samtidig fortsatte det aller meste av arbeidet med en endret tidsplan slik at produksjon av turbinene og videre arbeid med kontraktene kunne videreføres utenfor Liberia i påvente av at situasjonen forbedret seg. På denne måten ble risikoen for at turbiner etc. skulle forsvinne og bli solgt som skrapjern dersom de ble lagret i landet eliminert, samtidig som hovedaktørene i prosjektet fikk videreført planarbeidet.

I tillegg har Ebolaepidemien hatt en svært alvorlig innvirkning på Liberias økonomi generelt. Den økonomiske veksten er redusert fra 5,9 prosent til 1 prosent i 2014. Myndighetenes finansielle forpliktelser og lederskap i gjenoppbyggingen av Mt. Coffee og øvrige prosjekter fikk nye utfordringer gjennom dette.

Rehabiliteringen av Mt. Coffee har blitt forsinket, men en godt etablert dialog hvor alle parter har investert mye før Ebolautbruddet rammet Vest-Afrika har gjort den vanskelige situasjonen og den store risikoen håndterbar.

Menneskerettigheter, demokrati, godt styresett og antikorrupsjon

Innspill til Meld St. nr. 10 om menneskerettigheter var et sentralt bidrag til regjeringens strategiske menneskerettighetsinnsats. Videre utviklet Norad utkast til en veileder for å rettighetsbasere utviklingssamarbeidet. Norads resultatrapport 2014 om menneskerettigheter og demokrati, gir en kunnskapsoversikt og formidler resultater av norsk støtte på dette området. Menneskerettigheter og demokrati var hovedtema for Norad-konferansen 2014 og på et eget seminar om forskningsresultater med CMI, Institute for Democracy and Electoral Assistance (IDEA) og UD.

Faglig rådgivning ble gitt på prioriterte tematiske rettighetsområder, blant annet Brasils urfolkstrategi, funksjonshemmedes rettigheter og seksuelle minoriteter, og til ambassader som arbeider for å styrke rettighetsbasering av klimasamarbeid, for eksempel gjennom norsk støtte til energi og landbruk i Etiopia. Norad bidro til Norges arbeid i FNs menneskerettighetsråd og i FNs generalforsamling (3. komité). Faglige bidrag til å utvikle nye globale utviklingsmål (post 2015) på menneskerettigheter ble gitt.

Norad har bidratt med grunnlagsmaterialet til Riksrevisjonens forvaltningsgjennomgang av norsk støtte til godt styresett og antikorrupsjon, som skal offentliggjøres i 2015. Norad har gitt faglige råd til UD foran UNDPs styremøter og deltatt i OECDs styresettnettverk (GOVNET). Norad har gitt faglige råd om norsk støtte på landnivå. Nedenfor omtales eksempler på rådgivning for å utvikle justissektoren i Moldova og tematisk gjennomgang av anti-korrupsjonsarbeidet ved ambassaden i Nepal.

Moldova: Engasjement for justisreform - forbedret resultatstyring og synliggjøring av resultater

Siden 2007 har fagfolk fra norsk justissektor; påtalemyndighet, forsvarsadvokater, dommere, fengselsrådgivere og friomsorgsrådgivere, bidratt til at justissektoren i Moldova har nærmet seg europeisk standard. Dette har vært organisert gjennom The Norwegian Mission of Rule of Law Advisors to Moldova (NORLAM).

Et sentralt mål i reformprosessen og for NORLAMs arbeid har vært å redusere straffnivået i Moldova til europeisk nivå. Videre har det vært et mål å øke bruken av alternativer til fengsel, som samfunnstjeneste, og for mindre forbrytelser også bøter eller påtaleunntatelse.

Det norske rettskjedeteamet til Moldova har etablert seg som en verdifull ressurs for moldovske myndigheter. Det styres og administreres av Justis- og beredskapsdepartementet (JD) som et bidrag til rettsstatsutvikling. JD er ansvarlig for rekruttering av norske fagfolk fra ulike deler av justissektoren.

Fra 2007 til 2014 er det utbetalt 75,4 mill. kroner til å gjennomføre av programmet.

I 2009 fikk Norad ansvaret for å organisere en gjennomgang av programmet. Scanteam sto for gjennomgangen, som understreket viktige bidrag til Moldovas justisreform og NORLAMs gode omdømme hos myndigheter og andre givere. Samtidig påpekte gjennomgangen svakt fokus på resultatoppnåelse, lite planmessig utvikling av programmet og de ulike delprosjektene, og svak formidling av hva man faktisk oppnådde. Betydningen av at JD i større grad trakk veksler på bistandsadministrasjonens erfaringer ble vektlagt.

Høsten 2013 initierte JD et todagers seminar med alle sendelag i Moldova i Chisinau, hvor Norad deltok som innledere. Fokus var resultatstyring. Målet var at sendelaget i etterkant skulle utarbeide en resultatmatrise for hele sitt engasjement, med indikatorer for å måle resultatoppnåelse. Denne inngikk så som del av JDs forventningsbrev til sendelaget i Moldova for 2014.

For å ha best mulig grunnlag for å vurdere eventuell forlengelse av NORLAM ut over 2016, ble det i mai 2014 på initiativ fra UD og JD foretatt en ekstern gjennomgang av NORLAM under ledelse av International Security Sector Advisory Team (ISSAT). Norad inngikk som medlem. Gjennomgangen kunne bekrefte mange av funnene fra 2009. Det ble avholdt et seminar i Moldova for sendelaget høsten 2014 basert på rapportens hovedanbefalinger, hvor Norad spilte en sentral rolle. Målet var å videreutvikle forståelsen for bruken av resultatstyring, med fokus på hva som er faktiske resultater, og hvordan disse best kan måles.

Rapporten fra 2014 og konkretiseringen av hva man har oppnådd eller bidratt til i den moldovske justisreformen, vil bli lagt til grunn for et seminar i mars 2015 med moldovske myndigheter som er ansvarlige for reformprosessen og flere internasjonale aktører som er engasjert i reformene.

Tematisk gjennomgang av anti-korrupsjon bidro til at ambassaden i Nepal har en ledende rolle i reformarbeidet

Norad har utviklet et verktøy for å bedre ivareta antikorrupsjon som et tverrgående tema i rådgivning og forvaltning. En tematisk gjennomgang er et lavterskel-tilbud hvor målet er læring. Metoden går ut på at ambassaden velger ut noen tiltak som Norad gjennomgår sammen med ambassaden for å se hvordan anti-korrupsjon er ivaretatt. Gjennom presentasjoner og samtaler med programansvarlige og ledere brukes eksempler fra tiltakene for å vise hva som kan gjøres for å styrke anti-korrupsjonsarbeidet. I etterkant av den tematiske gjennomgangen skrives en kort rapport med anbefalinger, som ambassaden rapporterer på etter seks måneder.

I januar 2014 ble en tematisk gjennomgang gjennomført ved ambassaden i Nepal. Ambassaden utarbeidet i etterkant en rapport hvor de sentrale anbefalinger var fulgt opp. I sin oppfølging har ambassaden:

- Gjennomgått bistandsporteføljen og redusert antall prosjekter og programmer. Dette frigjør tid til å følge opp resterende tiltak
- Brukt revisjonsfirma til å gjøre en gjennomgang av enkelte korrupsjonsutsatte prosjekter
- Styrket kapasiteten til ansatte ved ambassaden på finansforvaltning og søkt å knytte til seg en ekspert på permanent basis med finansiell risiko som ansvarsområde
- Gjennomført en studie av korrupsjonsrisiko i Nepal som skal brukes i planlegging av nye tiltak
- Satt korrupsjon på timeplanen på de ukentlige møtene
- Satt medarbeidere i grupper innenfor prioriterte sektorer for å dele erfaringer med integritetsutfordringer på tvers av programmer
- Aktivt brukt ambassadens webside til å publisere kontrakter og evalueringer

- Innført praksis med å bruke gjennomganger av tiltak og feltbesøk for å redusere korrupsjonsrisiko, inkludert uanmeldte besøk
- Hatt dialog med og gjennomført kapasitetsutvikling hos partnere i det sivile samfunnet
- Tatt initiativ til å etablere Anti-Corruption Donor Working Group for å fremme samarbeid blant givere. Ambassaden leder gruppen og samarbeider med myndighetene på høyt nivå for å utvikle en arbeidsplan for å støtte gjennomføringen av FN-konvensjonen mot korrupsjon (UNCAC). Norad bistår ambassaden med løpende faglig rådgivning i dette arbeidet.

Ambassaden har nå et system for kvalitetssikring slik at anti-korrupsjon blir systematisk integrert i tiltakene og i utviklingssamarbeidet med Nepal.

Kvinner og likestilling

På likestillingsfeltet fortsatte innsatsen for målrettede og integrerte tiltak i tråd med handlingsplanen – *Like rettigheter, like muligheter* (2013 -2015), og i tråd med tildelingsbrevets føringer. Norad ga faglige råd til UD og 16 ambassader. Det ble gitt støtte til strategiske tiltak for å styrke kvinners seksuelle og reproduktive helse og rettigheter, for å gi tilgang til trygge og lovlige aborthelsetjenester og mot vold mot kvinner, se omtale i vedlegg 1, Kap 168, post 70. Norad bidro i arbeidet med grunnlaget for norske posisjoner i Post-2015 prosessen om kvinners rettigheter og likestilling. Kapasitetsutvikling for å integrere likestilling i energisektoren ble videreført. Faglige innspill, herunder om sikringsmekanismer, ble gitt til UD's års- og styremøter med utviklingsbankene, UNICEF og UN Women, samt til FN's fellesprogram for kvinners rettigheter og likestilling i Etiopia. UN Women's regionale program på styresett og kvinners politiske deltakelse i India ble gjennomgått. Norad ga faglige innspill til og utviklet egen fagkompetanse gjennom deltakelse i OECD GenderNET, og samarbeidet med andre nordiske givere. Norad avsluttet funksjonen som sekretariat for pilotambassade-satsingen for kvinners rettigheter og likestilling med å levere en oppsummering av og anbefalinger fra denne.

Norad har levert faglige råd i forbindelse med at UD har revidert Regjeringens strategiske plan for kvinner, fred og sikkerhet (2011-2013). Den sentrale leveransen i 2014 var en gjennomgang av den strategiske planen, utført av Norad (teamleder) med bidrag fra konsulenter. Gjennomgangen hadde globalt fokus, men Nepal og Palestina ble valgt som caseland for å innhente lærdommer, illustrere muligheter og utfordringer for ambassadene innenfor denne innsatsen. I etterkant av gjennomgangen ble det utarbeidet et oppfølgingsnotat som konkretiserte anbefalingene ytterligere og foreslo prioriteringer.

En ny handlingsplan for kvinner, fred og sikkerhet (2015-2018) ble lansert i februar 2015.

Norad har bidratt i utarbeidelsen av handlingsplanen, og var særlig opptatt av

- Forankring av innsatsen på landnivå
- Faglig rådgivning, samt opplæring
- Integrering i og samspill med andre deler av utenriks- og utviklingspolitikken (likestilling, menneskerettigheter, utviklingssamarbeid)
- Et smalere geografisk fokus, særlig når det gjelder satsingslandene som reduseres fra 10 til 5. Ambassadene i disse landene vil bli fulgt opp spesielt

– Resultatstyring og dokumenterte resultater

Dette er forhold som i stor grad har blitt innarbeidet i handlingsplanen. Det er grunn til å forvente at disse elementene vil føre til bedre resultater innenfor alle de fire tematiske områdene som den strategiske planen omfatter; fredsprosesser og fredsforhandlinger, internasjonale operasjoner, post-konflikt og fredsbygging, og seksualisert vold i konflikt. De tematiske områdene videreføres i den nye handlingsplanen, delvis med en litt endret struktur. Dette er også i tråd med Norads anbefalinger.

Fred og forsoning

Det er levert løpende faglig rådgivning knyttet til flere land, som Sør-Sudan, Palestina, Somalia og Afghanistan. Norad deltok på givermøter for Sør-Sudan i etterkant av krisen i landet, og bidro i å forberede norske posisjoner. Norad har gjort en vurdering for representasjonskontoret i Al Ram om støtte til valgkommisjonen i Palestina, og har igangsatt en evaluering av Temporary International Presence in Hebron (TIPH).

Norad har gitt løpende rådgivning til UD og deltatt i møter i Mogadishu i tilknytning en finansieringsmekanisme for å kanalisere bistand til myndighetene i Somalia i en overgangsfase frem til permanente mekanismer for offentlige finansforvaltning er på plass. Hoveddelen av ansvaret for finansieringsmekanismen ble overført til Verdensbanken i løpet 2014.

Innen sikkerhetssektoren har Norad gitt faglig bidrag til policy-paper på sikkerhetspolitisk reform, og en vurdering av Institute for Security Studies Africa (ISS).

Klima- og skogsatsingen

Norad har gjennom året ytt rådgivningstjenester til ambassader der klima- og skogarbeidet er delegert til ambassaden, samt bidratt med faglige råd til Klima- og miljødepartementet. I Indonesia har arbeidet bidratt til det som ble videreføring av den bilaterale avtalen med myndighetene for fase II av REDD-programmet; i Brasil har rådgivningen bidratt til å forberede en ny avtale for å styrke kapasiteten til å overvåke og rapportere på framdriften i Amazonasfondet. Dette arbeidet ferdigstilles i 2015.

Norad har videre bidratt til videreutvikling av Kos-porteføljen blant annet i den spansk-språklige delen av Amazonasbassenget. Rådgivning inn mot fondsoppsett og finansiell forvaltning av midler, samt ivaretagelse av utviklingsfaglige aspekter ved de nye partnerskapene har vært sentralt. Norad har videre bidratt med rådgivning innen likestilling, noe som blant annet har resultert i en fremstilling hva som gjøres på dette feltet i de største partnerskapene Norge har.

Norad har i tråd med oppdrag i Tildelingsbrevet bidratt med resultatfaglige råd og til utarbeidelsen av overordnet resultatrammeverk for initiativet som helhet.

Rådgivning inn mot ny avtale med Ecuador

I Ecuador er det første gang at Norge, i samarbeid med Tyskland, inkluderer en REDD+ «benefit sharing mechanism (BSM)» i en ny partnerskapsavtale. En slik mekanisme identifiserer konkrete mottakere av REDD+ midler for å fremme bærekraftig utvikling for småskala bønder, skogavhengig samfunn og urbefolkning.

Norad har bidratt til at mekanismen både kan benyttes for måle resultater av REDD+ i form av utslippsreduksjonene fra avskoging, som gir grunnlag for årlige utbetalinger og identifisere løsninger som også kan redusere fattigdom og fremme bærekraftig utvikling.

Denne REDD+ 'benefit sharing mechanism' bidrar til viktig lærdom for hvordan slike mekanismer kan fungere i praksis og hvordan konkrete resultater i form av fattigdomsreduksjon skal kunne måles. Dette arbeidet vil være nyttig for å implementere REDD+ i andre skogland.

Øvrige tematiske områder

I tillegg til arbeidet rettet mot de særskilt prioriterte områdene, har Norad også gitt omfattende rådgivning innen andre tematiske områder. Noen eksempler omtales nedenfor.

- Etterspørsel etter faglig rådgivning innenfor grønn økonomi/vekst økte. Norad har blant annet bistått i oppfølgingen av samarbeidet med Global Green Growth Institute (GGGI), der Norge er representert i styret. Det ble videre gitt råd knyttet til GGGIs landprogrammer som er finansiert av Norge.
- Som del av oppfølgingen av Det grønne klimafondet har Norad blant annet kommentert på styredokumenter og fått god tilbakemelding fra UD på innspillene.
- Norad har på bestilling fra UD deltatt aktivt i partsmøtene for naturmangfoldskonvensjonen (CBD) og klimakonvensjonen (UNFCCC), hvor ressursmobilisering og kobling mellom bistand og privat finansiering har stått sentralt. En faglig analyse av økonomisk verdsetting av naturverdier, utarbeidet på oppdrag av NMBU og NINA bidro til å skape konsensus etter flere års forhandlinger på overtid om et mål for ressursmobilisering i naturmangfoldskonvensjonen.
- Norad sitter i styret for flergiverinitiativet for tilgang og fordelsfordeling av genetiske ressurser (ABS initiativet). Initiativet går nå inn i en operativ fase med bistand til verdikjedeutvikling til utvalgte Afrikanske land. Norge har bidratt aktivt med juridisk kompetanse gjennom FNI og ble i 2014 bedt om å bistå aktivt i utvikling av en veileder for samarbeid med privat sektor. Erfaringer fra Ofu programmet er svært aktuelt i utviklingen av veilederen.

- På oppdrag fra ambassadene i Kina og India har Norad gjennomført midtveis- og sluttgjennomganger av flere miljø- og klimaprosjekter. Gjennomgangene er blitt fulgt opp av ambassadene. For Kinas vedkommende har det også ført til tettere institusjonssamarbeid mellom norske og kinesiske institusjoner. Gjennomgangene har videre gitt mye læring om utfordringer i tilknytning til miljø- og klimabistand som Norad tar med inn i den øvrige faglige rådgivningen og forvaltningen.
- I 2014 har bistandsporteføljen i Myanmar vært under oppbygging. Miljøsam arbeidet vil være en av hovedpilarene i det framtidige bistandssamarbeidet, og Norad om bidratt løpende med faglig og forvaltningsmessig rådgivning og også assistert ambassaden i kontakten med de norske fagmiljøene. En av utfordringene har vært å sy ulike planlagte enkeltinnsatser sammen i ett program. Norad var blant annet ansvarlig for en vurdering av de ulike prosjektforslagene som sammen skulle utgjøre et framtidig miljøprogram. Norad var også instrumentell i å arrangere en programplanleggings-workshop i hovedstaden Nay Pyi Taw hvor alle partnerne møttes med sikte på å lage en felles overbygning for den norske innsatsen.
- Norad har deltatt i og gitt faglige råd i UD's prosjektgruppe for post-2015 og nettverket for Finansiering for utvikling. I tilknytning til Verdensbankens vår- og høstmøter har Norad bidratt til forberedelser og deltatt på møter i Washington. Norad gjennomførte en vurdering av Verdensbankens utkast til nye sikringsmekanismer og bidro til å organisere nordiske konsultasjoner knyttet til disse. Norad har gitt faglig innspill og oppfølging av flere trust fond administrert av Verdensbanken, herunder arrangert styremøte i Oslo for PEFA-programmet (Public Expenditure and Financial Accountability). Det er gitt faglig bidrag til styresaker i Verdensbanken, Afrikabanken og UNDP, basert på løpende bestillinger fra UD. Norad har gitt faglige bidra til UD's policyarbeid om stater og områder i konflikt og sårbare situasjoner. Egen årsrapport for 2014 for Olje for utvikling-programmet vil foreligge i andre kvartal 2015. For øvrig omtales Olje for utvikling og Skatt for utvikling i vedlegget under kapittel 165, post 71.

Del IV: Styring og kontroll i virksomheten

Styring og kontroll

Internkontrollen i Norad bygger på og gjennomføres i samsvar med regelverket for økonomistyring i staten og Utenriksdepartementets hovedinstruks for økonomistyringen i Norad. Internkontrollen søkes tilpasset risiko og vesentlighet. Risikovurderinger og risikohåndtering inngår i virksomhetsplanleggingen i alle avdelinger, og drøftes i ledergruppen.

Revisjonen av 2014 er ikke klar. Det framgår av Dokument 1 (2014-2015) at Riksrevisjonen ikke har hatt vesentlige merknader til Norad de siste fem årene.

Det ble gjennomført forvaltningsgjennomganger ved to seksjoner i 2014 etter samme metode som for ambassadegjennomgangene, jfr. omtale foran. Gjennomgangene har en viktig kontrollfunksjon. De bidrar samtidig til læring, skjerper oppmerksomheten og gir økt bevissthet om forvaltningsfaglige forhold. Resultatene fra gjennomgangene ga seksjonene vurderingene henholdsvis 'god' og 'meget god'.

Norads obligatoriske opplæringsprogram, grundig transaksjonskontroll og hyppig økonomirapportering, for både drifts- og tilskuddsmidler, er vesentlige komponenter i internkontrollen.

I tråd med UDs Tildelingsbrev 1 i hhv. 2013 og 2014, og for å få bedre grunnlagsinformasjon for styring og rapportering om Norads virksomhet, innførte Norad 1. mars indikatorer og registrering av leveranser innen våre fem hovedoppgaver. Vi la opp til at 2014 var et 'testår' for å få erfaringer med leveranseregistrering og systemet som benyttes.

Hovedbildet fra 2014 er at aggregert informasjon vil gi ny og nyttig styringsinformasjon, men at registrering av data så langt ikke har vært tilstrekkelig enhetlig til fullt ut å kunne brukes i årets rapportering. På noen områder gir datagrunnlaget nyttig kvantitativ informasjon så som

- Omfang av rådgivning pr tematisk område
- Fordeling leveranser til UD og ambassadene og også mellom enheter i UD og mellom ambassadene.
- Fordeling mellom rådgivning og tilskuddsforvaltning

Vi forventer at datagrunnlaget vil bli bedre etter dette første teståret. Vi ser også at informasjonen på sikt vil kunne gi nyttig informasjon om hvilke tilskuddsposter som er mest arbeidskrevende, og tilsvarende når det gjelder ulike faser i prosjektsyklusen. Som del av en planlagt erfaringsoppsummering i 2015 vil vi også se på om de indikatorene som ble etablert i 2014 gir styringsinformasjon som ønsket, og eventuelt vurdere endringer av indikatorene og system for datainnhenting.

Beredskap og sikkerhet

Norad har fortløpende oppdatert og testet beredskapsplanverket. Norad har gjennomførte to beredskapsøvelser i 2014 i form av én øvelse som var særlig rettet mot kontakt med pårørende og én øvelse som hadde hovedfokus på mediehandtering. Øvelsene er evaluert og evalueringene er oversendt UD.

Det er innført et Styringsystem for informasjonssikkerhet (ISMS) i Norad basert på ISO27001:2013 standarden. Informasjon om ISMS er tilgjengelig på Norads intranett. Informasjonssikkerheten er avhengig av oppmerksomheten og bevisstheten til hver enkelt ansatt i Norad. Det er derfor igangsatt opplæring og holdningsskapende tiltak innen informasjonssikkerhet, i tillegg til kontrolltiltak.

Bemanning og ressursstyring

Antall ansatte har ligget stabilt de siste årene, men med en mindre økning som følge av nye oppgaver som er tildelt organisasjonen. Norad inngår som en del av rekrutteringsgrunnlaget for utenriktjenesten. Ved utgangen av 2014 hadde 65 medarbeidere permisjon, hvorav rundt 50 for å tjenestegjøre ved utenriksstasjoner. Dette bidrar til å gi Norads medarbeidere relevant erfaring og kompetansepåfyll fra utenriktjenesten, samtidig som det også medfører høy turnover, behov for eksterne rekrutteringer og bruk av midlertidige tilsetninger.

Bemanning	2012	2013	2014
Antall ansatte pr 31.12	225	228	236
Antall rekruttert	28	51	39
Andel nyrekrutterte med Master el PhD, prosent av total	93	86	100
Antall ut i pensjon	13	13	4
Gjennomsnittlig alder ansatte	48,3	45,8	46,4
Gjennomsnitt pensjonsalder	66,8	67	69,5
Prosentandel kvinner	67	67	65
Samlet sykefravær	5,60	5,00	4,9

Som inkluderende arbeidslivsvirksomhet har Norad arbeidet målrettet for å redusere sykefraværet. Denne innsatsen har gitt resultater, med gradvis reduksjon siden 2010. Å opprettholde høy avgangsalder er et annet av delmålene i IA-arbeidet. Engasjement, godt arbeidsmiljø og mulighet for tilpasning av arbeidshverdagen til livsfasebehov har vært medvirkende til at mange av Norads erfarne medarbeidere har valgt å stå lenge i jobb. I 2014 var gjennomsnittsalderen ved overgang til alderspensjon eller AFP 69,5 år. I 2014 inngikk partene lokalt en ny IA-handlingsplan for perioden 2014 – 2018, blant annet med mål om ytterligere reduksjon av samlet sykefravær til 4,75 prosent. IA-avtalen omfatter også mål om å hindre frafall og øke sysselsetting av personer med nedsatt funksjonsevne. Norad følger opp langtidssykemeldte med tanke på god retur til arbeidslivet. Norad har godt etablerte rutiner for rekrutteringsprosesser mht. å kalle inn alle kvalifiserte kandidater med nedsatt funksjonsevne. Vi noterer imidlertid at det er et fåtall søkere som oppgir at de har nedsatt

funksjonsevne. Ingen kandidater med kjent nedsatt funksjonsevne ble tilsatt i 2014. I samarbeid med NAV tok Norad i 2014 inn to kandidater for arbeidstrening, i hhv. seks og tre måneder.

Norad legger i sin ressursstyring vekt på å sikre kontinuitet opp mot langsiktige forpliktelser. Samtidig har Norad også i 2014 dreiet ressursinnsats i tråd med tematiske føringer i Tildelingsbrev 1.

I 2014 har Norad fortsatt arbeidet for å fremme likestilling og hindre diskriminering både i forbindelse med rekrutteringer og i innsatsen for et mer inkluderende arbeidsliv. Ved utgangen av 2014 hadde ca. 8 prosent innvandrerbakgrunn, med jevn fordeling fra hhv. landgruppe 1 og 2⁶. For å bidra til å øke søkertilfanget av kvalifiserte kandidater fra landgruppe 2 inngikk Norad i 2014 en avtale med nettportalen ambisjoner.no. Nettportalen fokuserer på utdanning og karriere, særlig rettet mot personer med minoritetsbakgrunn. Til alle stillinger hvor det er kvalifiserte søkere i landgruppe 2 kaller Norad alltid inn minst én søker fra denne gruppen. I 2014 nådde imidlertid ingen av kandidatene opp i konkurranse med bedre kvalifiserte søkere.

I lønnsforhandlingene søkte man å redusere lønnsforskjeller mellom menn og kvinner ved at kvinner mottok en forholdsmessig større del av lønnsmidlene. Lønnsforskjellene er til tross for dette større enn i 2013. Dette skyldes blant annet at det er flest menn som har blitt rekruttert inn i stillinger innen fagområder som energi hvor lønnsnivået er relativt høyt fordi vi konkurrerer med det private markedet. Lønnsutviklingen følges nøye med tanke på eventuelt behov for ytterligere korrigerende tiltak.

Likestillingsredegjørelse	Ansatte	Prosent K/M		Brutto pr måned			
		M	K	M	K	K som% av M	
Totalt i Norad	2013	228	35	65	49852	47007	94,3 %
Totalt i Norad	2014	234	36	64	53571	49599	92,6 %
Ledelse*	2013	11	55	45	74247	78118	105,2 %
Ledelse	2014	9	45	55	82777	82925	100,0 %
Mellomledelse	2013	27	48	52	58046	57558	99,2 %
Mellomledelse	2014	30	36	64	66324	63119	95,1 %
Seniorrådgivere	2013	121	38	62	50815	47132	92,8 %
Seniorrådgivere	2014	132	38	62	53549	49073	91,6 %
Rådgivere	2013	48	26	74	40256	39940	99,2 %
Rådgivere	2014	49	31	69	40906	39620	96,9 %
Konsulent, 1. og seniorkonsulenter	2013	21	28,5	71,5	34439	37117	107,8 %
Konsulent, 1. og seniorkonsulenter	2014	14	14	86	37613	38327	101,9 %

*inkl. 2 avdelingsdirektører uten avdelingslederansvar, for 2014 flyttet til mellomledelse

Når det gjelder kjønnsbalansen har Norad alltid hatt en høy andel kvinner, i 2014 på 65 prosent. Kjønnsbalansen gjenspeiler søkergrunnlaget til utlyste stillinger. Det har over flere år vært en utvikling i retning av økt andel kvinner i lederstillinger. Det var i 2014 en markant økning i andelen kvinnelige mellomledere, mens andelen kvinnelige avdelingsledere holdt seg stabil. Kvinner er i

⁶ Jfr. SSBs definisjon.

Landgruppe 1: EU/EFTA-land, Nord-Amerika, Australia og New Zealand

Landgruppe 2: Europa utenom EU/EFTA, Asia (inkl. Tyrkia), Afrika, Sør- og Mellom-Amerika og Oseania utenom Australia og New Zealand.

flertall i begge lederkategorier. Innen den største stillingskategorien, seniorrådgivere, har andelen kvinner ligget stabilt på 62 prosent. Det er fremdeles en uforholdsmessig stor andel kvinner ansatt i rådgiver- og konsulentstillingskategoriene.

Prosentvis fordeling kvinner-menn								
	Deltid		Midlertidig ansatte		Foreldre permisjon		Legemeldt fravær	
	M	K	M	K	M	K	M	K
2013	33	67	36	64	28	72	3	4,5
2014	40	60	25	75	33	67	3,2	4,3

Arbeidsmiljø

Arbeidsmiljøet i Norad oppleves som godt. Den viktigste delen av innsatsen for godt arbeidsmiljø skjer i de daglige arbeidsprosessene og i kontakten mellom kolleger og mellom leder og medarbeider. Arbeidsmiljø, motivasjonsledelse og god medarbeiderdialog vært sentrale temaer i Norads lederutviklingsprogram. Norad har i 2014 også hatt et bredt tilbud av ulike velferdstilbud som f.eks. bedriftsidrett og sosiale fellesarrangementer.

Forrige arbeidsmiljøundersøkelse (2012) har vært fulgt opp i avdelingene og også vært fast punkt på dagsordenen i Norads arbeidsmiljøutvalg. Ny arbeidsmiljøundersøkelse skal gjennomføres i 2015.

Etiske og holdningsskapende forhold som direktoratet har arbeidet med

Norads nyansatte og medarbeidere i retur fra permisjon deltar på opplæringskurs hvor det blant annet gis opplæring om habilitet og rolleforståelse. Nye medarbeidere gjøres kjent med Etiske retningslinjer for statstjenesten, Det legges vekt på at Norads medarbeidere skal være gode og profesjonelle representanter for statsforvaltningen, som fremmer åpenhet og som unngår å opptre på en måte som kan svekke tilliten til virksomheten. Ansatte informeres også om plikt og rett til å varsle om kritikkverdige forhold i virksomheten. Det er obligatorisk for alle ansatte å avgi egenerklæring om at de har satt seg inn i de regler og retningslinjer som gjelder varslingsplikt, nulltoleranse for korrupsjon og håndtering av mistanke om økonomiske misligheter. Dette gjøres systematisk ved at alle nyansatte får informasjonen sammen med elektronisk skjema for signering.

Et tiltak i 2014 som ga deltakerne 'dilemma-trening' var et klima-brettspill laget av to medarbeidere. Klima-brettspillet ble laget for å kommunisere de vanskelige valgene småbønder står overfor hver dag for å sikre tilstrekkelig mat for seg og sin familie, og viser hvordan usikkerheten øker i takt med klimaendringene. Her var forhold som manglende regn, betydningen av å bygge irrigasjonsstrukturer i landsbyen for å øke produktivitet, sosiale nettverk mv. en del av spillet. Spillet peker mot at det å bygge motstandskraft i befolkningen mot klimasjokk best gjøres ved at flere ulike tiltak virker sammen, samtidig. Spillerne måtte ty til både nødhjelpsappeller, til å låne mat av hverandre og til å be pent om lån fra nabolandsbyer for å overleve. Takket være denne generøsiteten, klarte deltakerne

seg uten at noen måtte migrere, og dermed forlate spillet. Dette var en aktivitet som engasjerte på en helt annen måte enn tradisjonelle presentasjoner.

Digitalisering

Norad har i samarbeid med UD gjennomført et forprosjekt for anskaffelse av en løsning for digitalt mottak av søknader og rapporter for tilskuddsordningene. Gjennomføring av en anskaffelse på området skal skje i 2015. Arbeidet er i tråd med regjeringens digitaliseringsprogram 'På nett med innbyggerne' fra april 2012 og Digitaliseringsrundskrivet.

Regjeringens fellesføring om arbeid mot tidstyver

Eksterne tidstyver, identifisert gjennom prosesser i Norads avdelinger, ble oversendt Utenriksdepartementet 1. september 2014.

I arbeidet med å identifisere og fjerne interne tidstyver tok vi utgangspunkt i et tilsvarende arbeid som ble gjennomført i Norad i 2012/2013. En rekke av tidstyvene som ble identifisert da handlet om bevisstgjøring om hvordan vi bruker egen og andres tid, snarere enn konkrete forhold/tiltak som ble ønsket endret.

- Med innspill fra avdelingene oppdaterte vi oversikt over tidstyver som handler om *bevisstgjøring* og samlet disse i 'Tips om bedre bruk av andres og egen tid'.
- Parallelt med arbeidet med å identifisere eksterne tidstyver, fant avdelingene også fram flere nye interne tidstyver. Disse ble sammenfattet og alle ble invitert til ytterligere én runde for nye innspill. Norad utarbeidet deretter en oversikt over interne tidstyver og la inn kommentarer og omtale av løsninger mv. Oversikten er lagt på intranett og oppdateres etter hvert som tidstyvene fjernes.
- Det er etablert en egen portal på intranett for innmelding av nye tidstyver og løsningsforslag.

I forbindelse med regjeringens tidstyvarbeid, ble det internt i Norad registrert 22 nye tidstyver. Av disse er flere overlappende med det som allerede ble rapportert inn i september 2014 som tidstyver påført av andre. Tidstyver som er forårsaket av offentlig elektronisk postjournal, anskaffelsesregelverket, ulike moduler i SAP mv. Noen av tidstyvene har det allerede vært prosesser for å fjerne eller redusere. Andre er av mer tekniske utfordringer som vil kreve ytterligere gjennomgang, samt ses i en større sammenheng. Dette gjelder blant annet bruk av Excel-baserte rutiner, som kan både føre til dobbeltarbeid og feilregistreringer.

Konkrete interne tiltak som ble gjennomført som følge av tidstyvarbeidet, og hvor Norad selv kan påvirke resultatet, er blant annet å fjerne HR-ressurs for sykefraværsoppfølging (dobbel-registrering) og å styrke den sentrale kapasiteten på anskaffelsesfeltet for å oppnå samlet effektiviseringsgevinst. En sentral oppgave i 2015 vil være å oppdatere Norads intranett for å sikre oppdaterte skjemaer, rutinebeskrivelser, informasjon mv. Dette forventes å ville redusere tiden medarbeidere bruker på å 'lete', og at intranettet ikke oppleves som en tidstiv, men som det verktøyet og kilden til informasjon som det er tenkt. Andre effektiviseringstiltak som er gjennomført, men ikke som del av tidstivprosjektet, er blant annet 'klarspråk' kurs, 'jobb smartere i Office' og Excel grunnleggende og videregående.

Del V: Vurdering av framtidsutsikter

Det er et omfattende internasjonalt samarbeid om utviklingspolitiske spørsmål. De siste 15 årene har FNs tusenårs mål hatt vesentlig betydning for innsatsene i både Norges og andre lands utviklingspolitikk.

Det skal gjøres opp status for FNs tusenårs mål i 2015. Det har lenge vært arbeidet med et sett nye mål som kan fokusere internasjonal utviklingsinnsats «post 2015». De nye bærekraftsmålene ventes vedtatt under FNs generalforsamling i høst. Bærekraftsmålene må antas å få stor betydning for utformingen av norsk utviklingspolitikk, og dermed for Norad arbeid fram mot 2030.

I juli i år vil FNs tredje konferanse om finansiering for utvikling finne sted i Addis Abeba. Hovedsaken på konferansen vil være hvordan bærekraftsmålene skal finansieres. Spørsmål om bistandsfinansiering og nasjonal ressursmobilisering i utviklingslandene, vil stå sentralt. Norad har gjennom lengre tid utviklet kompetanse og arbeidsmåter rettet mot ressursmobilisering, finansforvaltning og åpenhet om statsfinanser i utviklingsland. Bistand til utvikling av skattesystemer, støtte til oppbygging av riksrevisjoner og anti-korrupsjonsarbeid, og innsatser rettet mot god ressursforvaltning er eksempler på dette. Dette er en innretning av utviklingssamarbeidet som etter alt å dømme vil være viktig i lang tid framover. Likeledes vil innsatser for å motvirke global oppvarming og redusere de negative virkningene av klimaendringer forbli sentrale. Stortinget har bestemt at den nåværende klima- og skogsatsingen skal vare fram til 2020. En ny energistrategi, der arbeidet med tilgang til fornybar energi er sentralt, er under utvikling. Ikke minst vil fattigdomsbekjempelse – blant annet gjennom Verdensbankens tvillingmål om avskaffelse av ekstremfattigdom og jevnere fordelt velstand innen 2030 – fortsatt prege i utviklingsdebatten.

I den mer umiddelbare framtid vil regjeringens nåværende utviklingspolitiske prioriteringer være retningsgivende for Norads virksomhet. Regjering har så langt framlagt to meldinger til Stortinget om utviklingspolitiske spørsmål: én om utdanning for utvikling og én om menneskerettigheter. I tillegg har regjeringen varslet framleggelse av en melding om næringsutvikling i vårsesjonen 2015. Å bidra til å realisere ambisjoner og mål i de tre meldingene er utfordrende og vil stå sentralt i Norads virksomhet i de nærmeste årene.

Med utgangspunkt i Norads instruks vil vi i 2015 utforme en ny strategi for virksomheten. Strategien skal gi retning for direktoratets virksomhet fram mot 2020. Strategien vil være rettet mot hvordan Norad skal løse sine oppdrag.

Norad er i henhold til instruksen en «integrert del av det forvaltningsmessige apparat for utviklingssamarbeidet». Det innebærer et nært samarbeid med våre to overordnede departementer. Det betyr også at vurderingene av hvilke oppgaver som bør ligge hvor, kan endre seg over tid. Senest i 2014 ble forvaltningsansvaret for store tilskuddsmidler overført fra Norad til Klima- og miljødepartementet. Utenriksdepartementet har signalisert at det i 2015 kan bli aktuelt å vurdere en justering av oppgavefordelingen mellom departement og direktorat.

Norad er i dag en moderne kompetanseorganisasjon med høyt kvalifiserte og engasjerte medarbeidere med spisskompetanse fra ulike fagområder. Mange av medarbeiderne kombinerer bred internasjonal erfaring med sektorfaglig kompetanse. Kompetansebehovene antas å endre seg raskere i årene fremover og som følge av dette vil Norad jobbe både mer systematisk og langsiktig for å sikre at man til enhver tid har den kompetanse og prosessforståelse som er nødvendig for å gi faglige råd.

Del VI: Årsregnskap

Ledelseskommmentar årsregnskapet 2014

Bekreftelse

Årsregnskapet er avlagt i henhold til bestemmelser om økonomistyring i staten med tilhørende rundskriv fra Finansdepartementet og krav fra eget departement.

Årsregnskapet gir et dekkende bilde av virksomhetens disponible tildelinger og regnskapsførte utgifter og inntekter, fordringer og gjeld.

Norad fører og rapporterer sitt virksomhetsregnskap i henhold til kontantprinsippet.

Årsregnskapet vurderes å gi et korrekt uttrykk for årets ressursbruk.

Vurdering av vesentlige forhold ved årsregnskapet

Det er ingen vesentlige endringer i driften i 2014 i forhold til tidligere år. Dette gjenspeiles i regnskapet som ikke viser vesentlige endringer i forhold til tidligere år.

Revisjonsordning

Norads regnskap revideres av Riksrevisjonen som bekrefter årsregnskapet. Årsregnskapet er ikke ferdig revidert per d.d., men revisjonsberetningen antas å foreligge i løpet av 2. kvartal 2015. Beretningen er unntatt offentlighet fram til Stortinget har mottatt Dokument 1 fra Riksrevisjonen.

Oslo, 13. mars 2015

Villa Kulild
direktør

Prinsippnote årsregnskapet

Årsregnskap for Norad er utarbeidet og avlagt etter nærmere retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten ('bestemmelsene'), fastsatt 12. desember 2003 med endringer, senest 18. september 2013 og Hovedinstruks for økonomistyring, fastsatt av utviklingsministeren 1. januar 2005, oppdatert 1. mars 2013. Årsregnskapet er i henhold til krav i bestemmelsene punkt 3.4.1, nærmere bestemmelser i Finansdepartementets rundskriv R-115.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen omfatter en øvre del med bevilgningsrapporteringen og en nedre del som viser beholdninger virksomheten står oppført med i kapitalregnskapet.

Oppstillingen av artskontorrapporteringen har en øvre del som viser hva som er rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter og en nedre del som viser grupper av kontoer som inngår i mellomværende med statskassen. Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen og artskontorrapporteringen er utarbeidet med utgangspunkt i bestemmelsene punkt 3.4.2 – de grunnleggende prinsippene for årsregnskapet.

Regnskapet følger kalenderåret

- a) Regnskapet inneholder alle rapporterte utgifter og inntekter for regnskapsåret
- b) Utgifter og inntekter er ført i regnskapet med brutto beløp
- c) Regnskapet er utarbeidet i tråd med kontantprinsippet

Oppstillingene av bevilgnings- og artskontorrapportering er utarbeidet etter de samme prinsippene, men gruppert etter ulike kontoplaner. Prinsippene korresponderer med krav i bestemmelsene punkt 3.5 til hvordan virksomhetene skal rapportere til statsregnskapet. Sumlinjen '*Netto rapportert til bevilgningsregnskapet*' er lik i begge oppstillingene.

Alle statlige virksomheter er tilknyttet statens konsernkontoordning i Norges Bank i henhold til krav i bestemmelsene pkt. 3.8.1. Ordinære forvaltningsorgan (bruttobudsjetterte virksomheter) tilføres ikke likviditet gjennom året. Ved årets slutt nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto ved overgang til nytt år.

Bevilgningsrapporteringen

Bevilgningsrapporteringen viser regnskapstall som Norad har rapportert til statsregnskapet. Det stilles opp etter de kapitler og poster i bevilgningsregnskapet som Norad har fullmakt til å disponere. Oppstillingen viser alle finansielle eiendeler og forpliktelser Norad står oppført med i statens kapitalregnskap. Kolonnen samlet tildeling viser hva virksomheten har fått stilt til disposisjon i tildelingsbrev for hver kombinasjon av kapittel/post. Utgiftene knyttet til mottatte belastningsfullmakter er bokført og rapportert til statsregnskapet og vises i kolonnen for regnskap.

Artskontorrapporteringen

Artskontorrapporteringen viser regnskapstall Norad har rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter. Norad har en trekkrettighet for disponible tildelinger på konsernkonto i Norges bank. Tildelingene skal ikke inntektsføres og vises derfor ikke som inntekt i oppstillingen. Note 7 til artskontorrapporteringen viser forskjeller mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen.

Oppstilling av bevilgningsrapportering 31.12.2014

Utgifts- kapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling	Regnskap 2014	Merutgift (-) og mindreutgift
	Direktoratet for utviklingssamarbeid						
141	(Norad)	01	Driftsutgifter		244 999	242 516	2 483
160	Sivilt samfunn og demokratiutvikling	01	Driftsutgifter		19 375	17 965	1 410
	Forskning, kompetanseheving og						
165	evaluering	01	Driftsutgifter		63 000	55 809	7 191
150	Bistand til Afrika	78	Regionbevilgning for Afrika		252 127	251 191	936
151	Bistand til Asia	72	Bistand til Afghanistan og Pakistan		80 693	78 218	2 475
151	Bistand til Asia	78	Regionbevilgning for Asia		2 600	2 600	0
160	Sivilt samfunn og demokratiutvikling	70	Sivilt samfunn		1 448 225	1 440 342	7 883
160	Sivilt samfunn og demokratiutvikling	71	Tilskudd til opplysningsarbeid		94 394	92 141	2 253
160	Sivilt samfunn og demokratiutvikling	75	Internasjonale organisasjoner og nettverk		176 481	175 453	1 028
161	Næringsutvikling	70	Næringsutvikling		198 543	198 504	39
162	Overgangsbiand	70	Overgangsbiand		100 140	90 698	9 442
	Nødhjelp, humanitær bistand og						
163	menneskerettigheter	70	Naturkatastrofer		8 900	8 900	0
	Nødhjelp, humanitær bistand og						
163	menneskerettigheter	71	Humanitær bistand		13 000	13 000	0
	Nødhjelp, humanitær bistand og						
163	menneskerettigheter	72	Menneskerettigheter		7 732	7 672	60
164	Fred, forsoning og demokrati	70	Fred, forsoning og demokratiltak		35 000	30 282	4 718
	Forskning, kompetanseheving og						
165	evaluering	70	Forskning og høyere utdanning		304 188	300 246	3 942
	Forskning, kompetanseheving og						
165	evaluering	71	Faglig samarbeid		200 585	188 477	12 108
166	Miljø og bærekraftig utvikling	71	Internasjonale prosesser og konvensjoner		6 216	5 457	759
			Internasjonale miljøprosesser og				
166	Miljø og bærekraftig utvikling	72	bærekraftig utvikling		55 200	52 122	3 078
166	Miljø og bærekraftig utvikling	74	Fornybar energi		127 624	116 153	11 471
168	Kvinner og likestilling	70	Kvinner og likestilling		93 447	90 380	3 067
169	Globale helse- og vaksineinitiativ	70	Vaksine og helse		210 000	209 422	578
169	Globale helse- og vaksineinitiativ	71	Andre helse- og aidstiltak		37 000	37 000	0
170	FN-organisasjoner	81	Tilskudd til internasjonal landbruksforskning		140 000	140 000	0
1482	Internasjonale klima- og utviklingstiltak	01	Driftsutgifter		11 914	11 825	89
1482	Internasjonale klima- og utviklingstiltak	73	Klima- og skogsatsingen		1 640 000	1 613 469	26 531
<i>Sum utgiftsført</i>					5 571 383	5 469 842	
Innteks- kapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst		Samlet tildeling	Regnskap 2014	Merinntekt og mindreinntekt (-)
3141	Direktoratet for utviklingshjelp - Norad	16	Refusjoner fødselspenger			3 394	-3 394
3141	Direktoratet for utviklingshjelp - Norad	18	Refusjoner sykepenger			2 403	-2 403
3141	Direktoratet for utviklingshjelp - Norad	19	Tilskudd bedriftshelsetiltak			43	-43
5309	Inntekter til statskassen	29	Gruppelivsforsikring			287	
5605	Inntekter til statskassen	83	Renteinntekt til statskassen			4 488	
5309	Inntekter til statskassen	29	Inntekter til statskassen			1 874	
5700	Arbeidsgiveravgift	72	Arbeidsgiveravgift			19 757	
<i>Sum inntektsført</i>					0	32 246	-
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet					5 437 596		
Kapitalkontoer							
600880	Norges Bank KK /innbetalinger	1	Oppgjørskonto Norges bank innbetalinger			46 499	
600880	Norges Bank KK/utbetalinger	2	Oppgjørskonto Norges bank utbetalinger			-5 493 489	
	Endring i mellomværende med						
701140	statskassen					9 394	
<i>Sum rapportert</i>					0		
Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet (31.12)							
Konto	Tekst				2014	2013	Endring
701140	Mellomværende med statskassen				-7 086	-16 480	9 394

Note A Forklaring av samlet tildeling			
Kapittel og post	Overført fra i fjor	Årets tildelinger	Samlet tildeling
14 101	7 817	237 182	244 999
16 001	1 675	17 700	19 375
16 070	22 225	1 426 000	1 448 225
16 071	3 394	91 000	94 394
16 170	4 543	194 000	198 543

Note B Forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til neste år											
Kapittel og post	Stikkord	Merutgift(-)/mindre utgift	Utgiftsført av andre iht avgitte belastningsfullmakter	Merutgift(-)/mindre utgift etter avgitte belastningsfullmakter	Standard refusjoner på inntekstpostene 15-18	Merinntekter iht merinntektsfullmakt	Omdisponering fra post 01 til 45 eller til post 01/21 fra neste års bevilgning	Innsparinger	Sum grunnlag for overføring	Maks. overførbart beløp *	Mulig overførbart beløp beregnet av virksomheten
14 101	Mulig overførbart beløp	-8 324		-8 324					-8 324	3,5 % av årets tildeling i note A	8 324
16 001	Mulig overførbart beløp	-1 410		-1 410					-1 410		1 410
16 501	Mulig overførbart beløp	-7 191		-7 191					-7 191		7 191
15 078	"kan overføres"	-936		-936					-936		936
15 172	"kan overføres"	-2 475		-2 475					-2 475		2 475
16 070	"kan overføres"	-7883		-7 883					-7 883		7 883
16 071	"kan overføres"	-2253		-2 253					-2 253		2 253
16 075	"kan overføres"	-1028		-1 028					-1 028		1 028
16 170	"kan overføres"	-39		-39					-39		39
16 270	"kan overføres"	-9442		-9 442					-9 442		9 442
16 372	"kan overføres"	-60		-60					-60		60
16 470	"kan overføres"	-4718		-4 718					-4 718		4 718
16 570	"kan overføres"	-3492		-3 492					-3 492		3 492
16 571	"kan overføres"	-12108		-12 108					-12 108		12 108
16 671	"kan overføres"	-759		-759					-759		759
16 672	"kan overføres"	-3078		-3 078					-3 078		3 078
16 674	"kan overføres"	-11471		-11 471					-11 471		11 471
16 870	"kan overføres"	-3067		-3 067					-3 067		3 067
16 970	"kan overføres"	-578		-578					-578		478
xxxx45				0	Ikke aktuell				0		[Sum årets og fjorårets tildeling]
xxxx45	"kan overføres"			0	Ikke aktuell				0		
xxxx70				0	Ikke aktuell	Ikke aktuell	Ikke aktuell	Ikke aktuell	Ikke aktuell		
xxxx75	"overslagsbevilgning"			0	Ikke aktuell	Ikke aktuell	Ikke aktuell	Ikke aktuell	Ikke aktuell		

*Maksimalt beløp som kan overføres er 5% av årets bevilgning på driftspostene 01-29, unntatt post 24 eller sum av de siste to års bevilgning for poster med stikkordet "kan overføres". Se det årlige rundskrivnet R-2 for mer detaljert informasjon om overføring av ubrukte bevilgningen

Oppstilling av artskontorrapporteringen 31.12.2014			
	Note	2014	2013
Inntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetalinger fra gebyrer			
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer			
Salgs- og leieinnbetalinger			
Andre innbetalinger			
Innbetaling av finansinntekter		6 362	4 909
<i>Sum innbetalinger</i>		6 362	4 909
Utgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetalinger til lønn og sosiale utgifter		165 827	156 915
Offentlige refusjoner vedrørende lønn		-5 841	-2 459
Utbetalt til investeringer		336	77
Utbetalt til kjøp av aksjer		0	0
Andre utbetalinger til drift		161 953	176 142
Utbetaling av finansutgifter			
<i>Sum utbetalinger</i>		322 275	330 675
Netto rapporterte utgifter til drift og investeringer		315 913	325 766
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten			
Innbetaling av skatter, avgifter, gebyrer m.m.			
<i>Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten</i>		0	0
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten			
Utbetalinger av tilskudd og stønader (KLD)		1 613 469	
Utbetalinger av tilskudd og stønader (UD)		3 528 258	4 281 973
<i>Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten</i>		5 141 727	4 281 973
Inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler			
5700 Folketrygdens inntekter - Arbeidsgiveravgift		19 757	19 027
5309 Tilfeldige inntekter (gruppeliv mm)		287	248
<i>Sum inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler</i>		20 044	19 275
Netto utgifter rapportert til bevilgningsregnskapet		5 437 596	4 588 464
Oversikt over mellomværende med statskassen			
Eiendeler og gjeld		2014	2013
Fordringer		300	421
Kasse (legg til linjer og vis på konto)			
Bankkontoer med statlige midler utenfor Norges Bank			
Skyldig skattetrekk		-7 379	-6 896
Skyldige offentlige avgifter (legg til linjer og vis på konto)			
Annen gjeld (legg til linjer og vis på konto)			
Negativ netto lønn - artskonto 2932		-7	
Sum mellomværende med statskassen		-7 086	-6 475

Note 1 Inntekter rapportert til bevilgningsregnskapet		
	31.12.2014	31.12.2013
<i>Innbetalinger fra gebyrer</i>		
Gebyrer (ingen)		
Sum innbetalinger fra gebyrer	0	0
<i>Innbetalinger fra tilskudd og overføringer</i>		
Tilskudd/overføring (ingen)		
Sum innbetalinger fra tilskudd	0	0
<i>Salgs- og leieinnbetalinger</i>		
Salgs- og leieinnbetalinger (ingen)		
Sum salgs- og leieinnbetalinger	0	0
<i>Andre innbetalinger</i>		
Andre innbetalinger (ingen)		
Sum andre innbetalinger	0	0
<i>Innbetaling av finansinntekter</i>		
Renteinntekter	-4 489	-4 751
Valutagevinst (agio)		
Annen finansinntekt		
Sum innbetaling av finansinnte	-4 489	-4 751
Sum inntekter rapportert til bevilgningsregnskapet	-4 489	-4 751

Note 2 Utbetalinger til lønn og sosiale utgifter og innbetalinger av offentlige refusjoner vedrørende lønn		
	31.12.2014	31.12.2013
<i>Utbetalinger til lønn og sosiale utgifter</i>		
Lønninger 14101	135 021	125 967
Lønninger 148201	7 945	
Lønninger 16001	24	124
Lønninger 16501		69
Lønninger 16601		8 918
Arbeidsgiveravgift 14101	18 604	17 693
Arbeidsgiveravgift 148201	1 118	
Arbeidsgiveravgift 16001	14	24
Arbeidsgiveravgift 16501		12
Arbeidsgiveravgift 16601		1 269
<i>Pensjonsutgifter*</i>		
Andre ytelser 14101	3 066	2 823
Andre ytelser 16601		18
Andre ytelser 148201	14	
Sum utbetalinger til lønn og sosiale utgifter	165 806	156 917
<i>* Denne linjen benyttes av virksomheter som innbetaler pensjonspremie</i>		
<i>Offentlige refusjoner vedrørende lønn</i>		
Sykepenges og andre refusjoner	-5 841	-2 459
Sum offentlige refusjoner vedrørende lønn	-5 841	-2 459
Antall årsverk:	234	228

Note 3 Utbetalt til investeringer		
	31.12.2014	31.12.2013
Immaterielle eiendeler og lignende		
Tomter, bygninger og annen fast eiendom		
Beredskapsanskaffelser		
Infrastruktureiendeler		
Nasjonaleiendom og kulturminner		
Maskiner og transportmidler		
Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende	335	77
Andre utgiftsførte investeringer (*)		
Sum utbetalt til investeringer	335	77
<i>(*) Spesifiseres ytterligere dersom det er andre vesentlige poster som bør fremgå av regnskapet</i>		
Note 4 Andre utbetalinger til drift og utbetaling av finansutgifter		
	31.12.2014	31.12.2013
<i>Andre utbetalinger til drift</i>		
Husleie	38872	38 220
Vedlikehold egne bygg og anlegg		
Vedlikehold og ombygging av leide lokaler	210	252
Andre utgifter til drift av eiendom og lokaler	1397	2 100
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr mv.	907	1 103
Mindre utstyrsanskaffelser	175	146
Leie av maskiner, inventar og lignende		
Konsulenter og andre kjøp av tjenester fra eksterne	15 850	5 447
Reiser og diett	17 058	15 961
Øvrige driftsutgifter (*)	13 632	13 282
Sum andre utbetalinger til drift	88 101	76 511
<i>Utbetaling av finansutgifter</i>		
Renteutgifter		
Agiotap		
Andre finansutgifter		
Sum utbetaling av finansutgifter	0	0
<i>(*) Bør spesifiseres ytterligere dersom det er vesentlige poster som bør fremgå av regnskapet</i>		
Note 5 Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten		
	31.12.2014	31.12.2013
Avgift A		
Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten	0	0

Note 6 Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten		
	31.12.2014	31.12.2013
Tilskudd til ikke-finansielle foretak	110 610	136 845
Tilskudd til finansielle foretak	14 140	57 544
Tilskudd til husholdninger	269	156
Tilskudd til ideelle organisasjoner	2 138 975	1 969 252
Tilskudd til statsforvaltningen	293 094	404 726
Tilskudd til utlandet	2 584 640	1 713 450
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten	5 141 728	4 281 973

Note 7 Sammenheng mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen

Del A Forskjellen mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen

	31.12.2014	31.12.2014	
	Spesifisering av bokført avregning med statskassen	Spesifisering av rapportert mellomværende med statskassen	Forskjell
Finansielle anleggsmidler			
Finansielle anleggsmidler*			0
<i>Sum</i>	0	0	0
Omløpsmidler			
Kundefordringer	1 001	300	701
Andre fordringer			0
Kasse og bank			0
<i>Sum</i>	1 001	300	701
Langsiktige gjeld			
Annen langsiktig gjeld			0
<i>Sum</i>	0	0	0
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	-23 345	0	-23 345
Skyldig skattetrekk	-7 379	-7 379	0
Skyldige offentlige avgifter			0
Annen kortsiktig gjeld	-7	-7	0
<i>Sum</i>	-30 731	-7 386	-23 345
Sum	-29 730	-7 086	-22 644

* Virksomheter som eier finansielle anleggsmidler i form av investeringer i aksjer og selskapsandeler fyller også ut note 7 B

Del B Spesifisering av investeringer i aksjer og selskapsandeler

	Forretnings- kontor	Ervervsdato	Antall			Årets resultat i selskapet	Balanseført egenkapital i selskapet	Balanseført verdi i regnskap*
			aksjer	Eierandel	Stemmeandel			
Aksjer								
Selskap								
(ingen)								
Balanseført verdi 31.12.2014							0	

* Investeringer i aksjer er bokført til anskaffelseskost. Balanseført verdi er den samme i både virksomhetens kontospesifikasjon og kapitalregnskapet.

Vedlegg

Vedlegg 1: Rapport oppnådde resultater – tilskuddsmidler forvaltet av Norad

Vedlegg 2: Norads rapporter, studier mv. i 2014

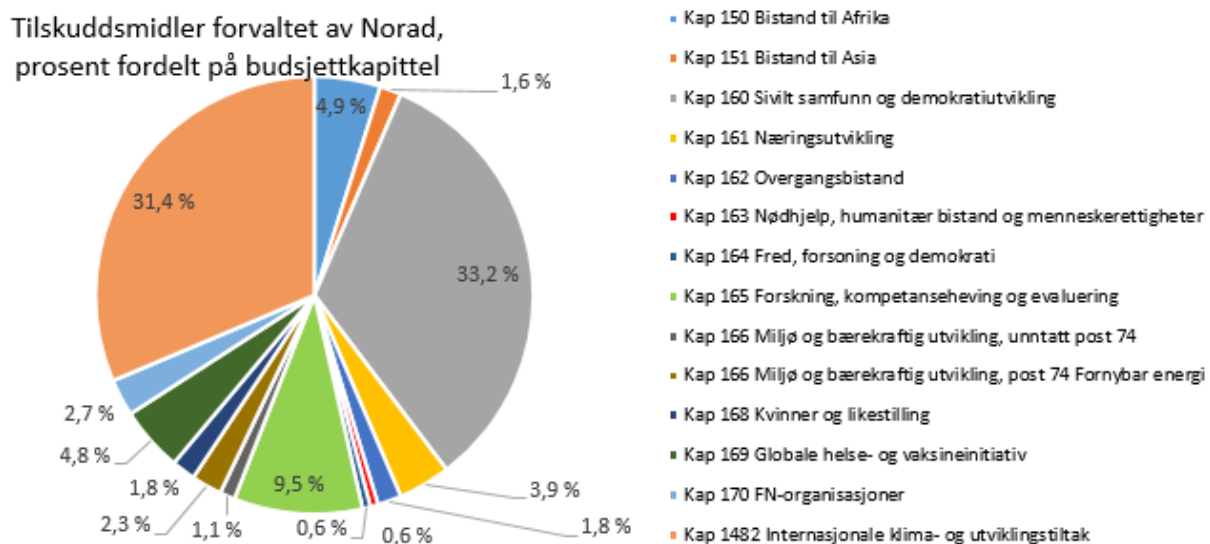
Vedlegg 3: Norad - verv i styrer, arbeidsgrupper mv.

Vedlegg 4: Konferanser, seminarer mv. arrangert av Norad/med Norad som medarrangør

Vedlegg 1: Rapport oppnådde resultater – tilskuddsmidler forvaltet av Norad

Av Norads samlede tildeling på 5 232 mill. kroner over tilskuddsposter var 3 595 mill. kroner fra UD og 1 640 mill. kroner fra KLD. Tilskuddsmidlene var fordelt på 13 budsjettkapitler og 22 poster.

Prosentvis fordeling av tilskuddsmidler pr budsjettkapittel framgår nedenfor (regnskapstall).

Kap. 1482 Internasjonale klima- og utviklingstiltak

Post 73 Klima- og skogsatsingen

Tildeling: 1 640 mill. kroner

Tildelingen var fordelt med:

- 1 328, 5 mill. kroner til resultatbaserte ordninger og bilaterale tiltak (totalt 22 avtaler i 2014, hvorav sju nye avtaler som ble inngått i 2014, jfr. oversikt nedenfor)
- 306 mill. kroner til sivilsamfunnsporteføljen (42 avtaler)
- 5,5 mill. kroner til evalueringsvirksomheten

Norad har tilstrebet å forvalte avtalene i tråd med satsingens mål, føringer og gjeldende lovverk og ordningsregelverk. Videre har Norad lagt vekt på å bidra til KLDs målsetting for 2014 om å videreutvikle og styrke initiativets etablerte portefølje.

Norad har brukt deler av 2014 til å konsolidere forvaltningsrutiner internt og har vektlagt systemer for måloppnåelse i de ulike tiltakene. Det ble arbeidet mye med å forbedre resultatrammeverk i de ulike tiltakene. I de tiltakene der det har vært gjennomført evalueringer, har Norad aktivt brukt funnene fra disse inn mot beslutninger for videre arbeid med programmene.

Readiness Fund of the Forest Carbon Partnership Facility	Global Forest Observation Initiative II
Guyana REDD-Plus Investment Fund	Strengthening IDBs Operational Expertise on AFOLU
Implementing the Guyana LCDS Outreach Programme (ny avtale inngått I 2014)	WRI Global Forest Watch 2.0
Guyana MRVS Support (ny avtale inngått i 2014)	WRI - New Climate Economy: Efficiency, Innovation and Low Carbon Growth
Support to FLEGT VPA process in Guyana (ny avtale inngått I 2014)	UNFCCC's program on results-based finance 2nd in-session workshop
Development of Guyana's Climate Resilience Strategy and Action Plan (ny avtale inngått I 2014)	BioCarbon Fund Plus - Technical Assistance Fund
Results-Based Payments to Guyana (Ny avtale inngått I 2014)	Core support to the Global Green Growth Institute 2013-14 (ny avtale inngått I 2014)
Reinforcing REDD+ Readiness in Mexico / South-South Cooperation	Roving Ambassador for the Three Basins - Phase 3 (Ny avtale inngått i 2014)
UN-REDD 2nd Agreement	CARPE III- Central Africa Forest Ecosystems Conservation (CAFEC)
U4 REDD Integrity Project	World Bank - Economic Valuation of changes in Amazon forest areas changes in Amazon forest areas Changes in Amazon Forest Area (ny avtale inngått I 2014)
Wealth Accounting and Valuation of Ecosystem Services - WAVES	UN-REDD Viet Nam Phase II Programme

I tillegg bidro Norad med forarbeid til at det kunne inngås ny avtale med Verdensbankens Bio Carbon Fund Tranche 3, ny avtale med KfW for Ecuador, WRI (Restoration Work) og en ny privat sektor avtale for Tropical Forest Alliance 2020 med World Economic Forum. KLD selv skal ivareta tilskuddsforvaltningen for flere av avtalene fra og med 2015.

Norad har vært både forvalter og faglig rådgiver i arbeidet med å bygge opp en grønn økonomiportefølje. De viktigste initiativene som forvaltes av Norad er naturpanelet IPBES (Intergovernmental Platform on Biodiversity and Ecosystem Services), UNEP/TEEB (The Economics of Ecosystems and Biodiversity) og PAGE (Partnership for Action on Green Economy- UNEP, ILO, UNIDO og UNITAR). Disse initiativene er alle i oppstartfasen, og det gjøres pilotinnsatser i utvalgte land for å teste ut ulike modeller.

Sivilsamfunnsporteføljen er forvaltet i tråd med kravene i Tildelingsbrev 1/2014 fra KLD. Norad har publisert eksempler på resultater av tiltakene på våre hjemmesider.

Sivilsamfunnsinnsatsen i klima- og skoginitiativet fikk gode skussmål i Norads [‘Real-Time Evaluation of Norway’s International Climate and Forest Initiative. Synthesising Report 2007-2013’](#) som ble lagt fram i august 2014. I denne sammenheng er særlig den helhetlige porteføljetenkningen mht. geografisk og tematisk konsentrasjon, skjerpede krav for resultatrammeverk, bevissthet rundt kunnskapsforvaltning og forbedret kommunikasjon interessant.

I forbindelse med en ny utlysning for perioden 2016-2020, har Norad oppdatert regelverket for tilskuddsordningen, samt fortsatt arbeidet med fellesindikatorer for alle prosjektene i porteføljen. Formålet er å kunne rapportere på helhetlige resultater av innsatsen.

Risikoanalyser

Det legges stor vekt på resultatstyring og risikohåndtering ved inngåelse av nye avtaler, samt i forvaltningen av avtaler. Partnervurderinger inngår som en standard del av dette arbeidet.

For flere av de avtalene som Norad overtok forvaltningsansvaret for i 2014, har Norad støttet tilskuddsmottakere i å utbedre resultatrammeverk og risikoanalysen sammenliknet med det som lå til grunn ved avtaleinngåelse. Styrking av resultatstyring og risikohåndtering har blitt fullført før nye utbetalinger har funnet sted. Videre ivaretas de tverrgående hensynene i nye avtaler og følges opp med partnere i pågående avtaler der det er relevant, med det mål for øyet at tiltakene ikke skal ha negative konsekvenser for kvinner eller klima og miljø, samt at anti-korrupsjonstiltak skal bygges inn i tiltaket.

Omfattende risikovurderinger av enkeltprosjekter i sivilsamfunnsporteføljen ble gjort ved søknadsvurdering i 2012 for tilskuddsperioden 2013-2015. I 2014 har Norad fulgt opp de identifiserte risikoene i den generelle dialogen med hver enkelt tilskuddsmottaker. Norad gjennomførte to 'følgepengene reiser' til organisasjoner som var identifisert som tilskuddsmottakere med spesiell høy risiko. Funnene er fulgt opp. Norad besøkte også hovedkontoret til en tilskuddsmottaker Norad har opplevd forvaltningsmessige utfordringer med. Besøket resulterte i en bedret forståelse og kommunikasjon mellom Norad og organisasjonen.

I tillegg foretok Norad besøk til hovedkontorene til to organisasjoner som Norad ikke har besøkt tidligere. Formålet var å bli bedre kjent med organisasjonene og deres systemer for finansiell og prosjektoppfølgning. Begge organisasjonene hadde gode systemer for økonomiforvaltning og resultatoppfølging.

Utvalgte resultateksempler fra avtaler som Norad forvalter:

Avtale med UNDP i Mexico

I arbeidet med å stoppe avskoging trengs det gode systemer for å måle hvor mye skog som forsvinner og klimaeffekten av dette. Det er et møysommelig arbeid å kartlegge alle slike data. Det krever både taksering av skogressursene, noe som krever utfyllende feltarbeid, og overvåkning fra satellitter, noe som krever høy teknisk kapasitet og kompetanse.

I tillegg til arealendringer, påvirker treslag og treets alder hvor mye klimagasser som slippes ut når skogen blir hugget eller brent ned. Mexico har tradisjonelt hatt gode systemer for måling av sine skogressurser. Med støtte fra Norge startet Mexico i 2010 et femårig prosjekt for å videreutvikle sitt system for måling, rapportering og verifisering (MRV) av klimagassutslipp fra skog, ved å forbedre både skogtakseringen og satellittovervåkingen. Som et resultat av dette arbeidet presenterte Mexico sitt historiske referansenivå for REDD+ til FNs klimakonvensjon (UNFCCC) under klimakonferansen COP20 i Lima i 2014. Referansenivået skal brukes som utgangspunkt for å måle redusert avskoging innenfor REDD+. Mexico er et av få land som så langt har ferdigstilt sitt referansenivå, og landet har levert et produkt av høy kvalitet som vil bidra til å sette standarden for referansenivå i UNFCCC. Datagrunnlaget og analysene for å ferdigstille referansenivået har blitt gjort av det norskstøttede prosjektet. Som en del av prosjektet deler Mexico nå de gode erfaringene og sin tekniske kompetanse med sine naboland, som i løpet av kort tid vil utvikle egne referansenivå.

Global avtale med UN-REDD

Norge har siden 2008 støttet FNs program for å stoppe avskoging, UN-REDD. Programmet arbeider i 58 skogland med å etablere strategier og kontrollsystemer for hvordan avskogingen kan stoppes. Alle relevante interessegrupper skal ha muligheten til å delta i utformingen av strategien. Dette er et tidkrevende, men nødvendig arbeid. Resultater i form av redusert avskoging på lang sikt, vil kun være effektiv om flest mulig får delta i prosessen og påvirke utformingen av arbeidet. Samtidig er det en forutsetning at både sosiale og miljømessige rettigheter ivaretas, for eksempel hvordan urfolk og andre minoriteter skal konsulteres før aktiviteter iverksettes. For mange folkegrupper er dette rettigheter de ikke har hatt tilgang til tidligere. På mange måter er derfor REDD+ prosessen like viktig som sluttresultatet.

Norge og skogland har i forhandlingene under FNs klimakonvensjon (UNFCCC) spilt inn nyttige erfaringer fra UN-REDDs i arbeidet med å utforme en ny global klimaavtale. Spesielt viktig har det vært å få på plass regler for hvordan en framtidig resultatbasert REDD+ mekanisme under FNs klimakonvensjon skal fungere. REDD+ sin del av klimaforhandlingene har gjort stor framgang de siste årene. Reglene som FNs klimakonvensjon har vedtatt for REDD+ har fått kallenavnet 'The REDD+ Rulebook'. Skogland må følge 'The REDD+ Rulebook' for å kunne motta betaling for redusert avskoging senere. UN-REDD har i løpet av 2014 hjulpet flere land med å opprette nasjonale REDD+ strategier, system for skog- og karbonmåling, for å nevne noen, som er basert på 'The REDD Rulebook'. Resultatet er at disse landene er på god vei til å etablere en politikk for redusert avskoging, basert på regler som er bestemt av alle verdens land.

Etterforskning leder til midlertidig handelstopp av tømmer mellom Peru og USA – Environmental Investigation Agency (EIA)

EIA-rapporten *The Laundering Machine* om hogsttillatelse i Peru avdekker at hogsttillatelse kjøpes og selges mens myndighetene ser en annen vei. Hele 35 prosent av tømmerhandelen med mahogni og sedertre mellom USA og Peru stammer fra ulovlig hogst, ifølge rapporten. Rapporten skapte stor oppmerksomhet blant selskaper og myndigheter, og førte til at Det hvite hus satt fokus på det omfattende problemet. Dette førte til en midlertidig handelsstopp mellom Peru og USA mens påstandene ble etterforsket av amerikanske myndigheter. De to myndighetene ble enige om en fem-punkts handlingsplan for å håndtere ulovlighetene som EIA peker på i sin rapport. EIAs grundige og pålitelige etterforskning har ført til konkrete tiltak mot ulovligheter, både i et viktig regnskogsland og i et land stor økonomisk og politisk viktighet. Det kan være nyttig å vise et konkret eksempel fra ulovligheter i skogsektoren da skogkriminalitet er en viktig kilde til avskoging, og fordi det er den tredje største illegale sektoren i verden. Dette blir et satsingsområde i den nye porteføljen.

Regnskogsfondet, Samdhana, Tebtebba og Rights and Resources Initiative – arbeid for urfolks rettigheter

Regnskogsfondet, Samdhana, Tebtebba og Rights and Resources Initiative (RRI) har treårige avtaler med Norad (2013-2015). Etter langvarig innsats fra disse sivilsamfunnsorganisasjonene, samt deres lokale partner the Indigenous Peoples Alliance of the Archipelago (AMAN), vedtok den indonesiske grunnlovsdomstolen at staten ikke har eiendomsrett til skogsarealer der lokalsamfunn har tradisjonelle rettigheter. Dette vedtaket kan vise seg å bli et gjennombrudd i arbeidet med å styrke landrettighetene til urfolk og andre lokalsamfunn i Indonesia. I kjølvannet av domstolsavgjørelsen

annonserte den indonesiske regjeringen et nasjonalt urfolksprogram 1. september 2014, og anerkjente urfolk som gode skogvoktere og helt sentrale i arbeidet med å ta vare på regnskogen. Det anslås at opptil 33 000 landsbyer og 40 millioner mennesker kan omfattes av denne dommen. Den er et gjennombrudd i et land hvor urfolks rettigheter har stått langt nede på dagsorden.

I Peru støtter Regnskogsfondet og RRI sivilsamfunnsorganisasjonen La Asociación Interétnica de Desarrollo de la Selva Peruana (AIDSESP). AIDSESP har drevet påvirkningsarbeid mot peruanske myndigheter i 20 år for å opprette reservater for urfolk som bor i frivillig isolasjon fra omverden. Dette vil beskytte urfolkens rettigheter, tradisjoner og helse. I 2013 opprettet det peruanske Kulturdepartementet fem nye reservater på til sammen 4,3 millioner hektar i peruanske Amazonas. Dette er noen av de få gjenværende isolerte urfolksgruppene i verden. På grunn av manglende kontakt med omverden er de svært sårbare, og uten beskyttelse fra organisasjoner som AIDSESP og myndighetene blir deres overlevelse truet.

Kap. 150 Bistand til Afrika

Post 78 Regionbevilgning for Afrika

Tildeling: 252,127 mill. kroner

Basert på situasjonen i det enkelte land og landenes egne fattigdomsstrategier skulle bevilgningen for 2014 støtte opp om matsikkerhet og bærekraftig utvikling, rettferdig fordeling, demokrati, menneskerettigheter og godt styresett, likestilling og kvinner og barns rettigheter, og offentlige velferdstjenester, herunder utdanning og helse. Norad forvalter om lag 11 prosent av budsjettposten, i hovedsak fordelt på sivilsamfunnsorganisasjoner og det regionale hiv/aids-teamet i Lusaka.

Flere organisasjoner mottok støtte til 2014; Kirkens Nødhjelp (KN), Right to Play, Utviklingsfondet, Det norske menneskerettighetsfond, Digni, CARE Norge, Strømmestiftelsen, Flyktninghjelpen, YWCA/YMCA, ADRA og Norsk Folkehjelp.

KN mottok støtte til videreføring av aktiviteter i Angola, Mali, Tanzania, Sør-Sudan og Zambia i perioden 2013 - 2015. I Mali har fredskomiteene fortsatt å mekle og løse lokale konflikter nord i landet. Regionen har hatt flere voldelige sammenstøt de siste årene, men fredskomiteenes arbeid har pågått uavbrutt på tross av situasjonen. Dette indikerer at komiteene har blitt etablerte strukturer som klarer å operere i konfliktszenarioer. Komiteene har rapportert om at antallet konflikter over ressurser har gått ned over tid og tilskriver dette til arbeidet de har gjort. KN fikk også støtte til videreføring av aktiviteter i Sør-Sudan (delfinansieres over Kap. post 162.70) innen fire tematiske områder: kvinner, fred og sikkerhet, lokale konflikter og håndvåpen, tilgang til helsetjenester og vann, sanitær og hygiene. I 2014 fikk KN blant annet støtte til programmet 'Committee for National Healing, Peace and Reconciliation' (CNHPR). CNHPR er en relativt nyetablert komité og KN etablerte et samarbeid med komiteen i 2013. Formålet er å involvere religiøse ledere i fred- og forsoningsarbeidet i Sør-Sudan på grunn av deres høye legitimitet og troverdighet i landet. Programmet igangsettes i samarbeid med South Sudan Islamic Centre. Det er for tidlig å rapportere om brukereffekter, men religiøse ledere har startet arbeidet med å utfordre politikere til å arbeide for fred og forsoning.

I Tigray i Etiopia fokuserer Utviklingsfondet på bærekraftig landbruk der en viktig komponent er forvaltning og konservering av vann. Over 7 800 personer fikk bedre tilgang til både drikkevann og teknologi for vanningsystemer gjennom brønner og dammer. Dette har gjort det mulig å dyrke mat i flere sesonger enn tidligere, og det er over 10 000 hushold som nå har økt produksjon av jordbruksvarer. I regionene Afar og Somali har Utviklingsfondet også vaksinert over 650 000 husdyr. Prosjektet varer ut 2015.

Det norsk- svenske regionale hiv/aids teamet i Lusaka mottar 35 mill. kroner årlig over denne bevilgningen, mens Sverige støtter teamet med om lag 350 mill. kroner. Gjennom samarbeidet om regionalt arbeid med hiv og SRHR⁷ i Afrika forvaltes ca. 30 strategisk viktige avtaler som gjennom ulike tiltak vil føre til at hivsmitte blir forebygget hos 40 000 barn i perioden 2012 - 2015, og legge til rette for at 15 millioner barn og unge får seksualundervisning i perioden 2013 – 2015. I tillegg har 50 advokater fått opplæring og bistår i saker som gjelder diskriminering av personer som lever med hiv. 50 000 migranter har fått helsehjelp i land i det sørlige Afrika, og en rekke mindre organisasjoner av eller for ungdom, likestilling, rettigheter for LHBT⁸-personer, psykososial og annen støtte for barn som er rammet av hiv, har fått nødvendig hjelp til å drive sitt arbeid lokalt.

Kap. 151 Bistand til Asia

Post 72 Regionbevilgning for Pakistan og Afghanistan

Tildeling: 80,693 mill. kroner

Målet for Norges samarbeid med Afghanistan og Pakistan gjennom denne budsjettposten er utvikling av godt styresett og fattigdomsbekjempelse. Norad forvalter om lag 13 prosent av støtten og støttet i 2014 tre sivilsamfunnsorganisasjoner: Afghanistankomiteen i Norge, Flyktinghjelpen og Kirkens Nødhjelp (KN).

I 2013 fikk KN støtte til å gjennomføre programmet 'Building Resilient Communities for Sustainable Development and Peace' i Afghanistan. Programmets målsetting er å koble utvikling, fredsbygging og styrking av sivil samfunn. I perioden 2013-2015 skal KN nå 250-300 lokalsamfunn og rundt 10 000-15 000 husholdninger i 12 distrikter i Faryab, Daykundi og Urozgan provinsene i samarbeid med 13 afghanske sivilsamfunnsorganisasjoner. Innenfor inneværende avtaleperiode har KN rapportert at det har vært avholdt flere dialogmøter med mannlige overhoder, religiøse og tradisjonelle myndigheter og lokale myndighetene om kvinners sosiale, økonomiske og politiske deltakelse og særlig deltakelse i fredsprosesser. Dette har ført til endrede holdninger hos mange menn, og dokumenteres ved at mange kvinner nå har fått lov til å delta i økonomiske og politiske aktiviteter. Dette er godt resultat vurdert opp mot kvinners faktiske stilling i Afghanistan. Flere kooperativer og grupper har blitt etablert innen en rekke ulike næringer, både for kvinner og menn. Av disse har mange blitt koblet opp mot lokale og provinsielle markeder gjennom markedsføring i lokalradio, utstillinger i Kabul osv. Kombinert med opplæring i entreprenørskap og forretningsutvikling har flere i målgruppen fått inntekter og ernæringsmessig variert mat. En av gruppene som arbeider innenfor

⁷ Sexual and reproductive health and rights

⁸ Lesbiske, homofile, bifile og transpersoner

meieri og fruktprosessering har rapportert om inntekter på USD 1 800 per måned per person. Dette vurderes som et høyt inntektsnivå på landsbygden i Afghanistan.

Flyktninghjelpen har hittil oppnådd gode resultater gjennom sitt utdanningsprosjekt i Faryab-provinsen i Afghanistan som mottar støtte i perioden 2013 – 2015. Innenfor inneværende avtaleperiode har de nådd 4 257 med sine utdanningstiltak, hvorav 2 659 jenter. 64 prosent av målgruppen var medlemmer av vertssamfunn mens resten var internt fordrevne og returnerte flyktninger. Aktiviteter inkluderte yrkesopplæring, opplæring i inntektsbringende aktiviteter, og lærerkurs samt utdeling av skolemateriell og startpakker for inntektsbringende tiltak. Særlig framheves det at prosjekter har lyktes i å nå kvinner og jenter som tidligere har blitt fratatt sin rett til utdanning.

Gjennom en bilateral avtale med Ministry of Rural Rehabilitation and Development i Afghanistan (MRRD) bidrar Norge til å forbedre kapasiteten til å gjennomføre hydrogeologiske undersøkelser av grunnvannsføremster, inkludert testing av vannkilder (kvalitet, mengde og lokalisering). Prosjektet gjennomføres av Norplan/Asplan Viak i samarbeid med blant andre Danish Committee for Aid to Afghans Refugees (DACAAR). En midtveisgjennomgang i 2014 vurderte prosjektets framdrift, gjennomslagskraft og bærekraft som tilfredsstillende. I løpet av det siste året er sikkerhetssituasjonen i delstaten Faryab forverret, og generelt opererer prosjektet under vanskelige fysiske forhold og har organisatoriske utfordringer. Så langt har prosjektet holdt 20 av 50 planlagte kurs, med 219 deltakere fra ulike nasjonale organisasjoner. Prosjektet har lyktes med å rekruttere kvinnelige kursdeltakere (14 prosent) fra Kabul University of Polytechnic. Prosjektet deler informasjon gjennom et eget nettsted (www.norplan.af). Prosjektet forventes avsluttet i 2015.

Post 78 Regionbevilgning for Asia

Tildeling: 2,6 mill. kroner

Norad forvalter en meget liten del av støtten (om lag 1 prosent) og støttet fra april 2014 Regnskogfondet med 2,6 mill. kroner til et prosjekt som arbeider for urfolks rettigheter og beskyttelse av skog og biomangfold i Myanmar. Det er for tidlig å rapportere på resultater fra dette tiltaket.

Kap. 160 Støtte til sivilt samfunn og demokratiutvikling

Post 70 Sivilt samfunn

Tildeling: 1,448,225 mill. kroner

Målet for bevilgningen er

- Sterke og demokratiske sivilsamfunn i sør gjennom mobilisering av frivillige organisasjoner og folkelige bevegelser i kampen mot fattigdom, undertrykking og diskriminering
- Støtte til aktører som arbeider for demokratisering, menneskerettigheter og rettferdig fordeling

Bevilgningen er den viktigste finansieringskilden for det langsiktige utviklings samarbeidet mellom representanter for det sivile samfunn i Norge og deres partnere i utviklingsland.

For 2014 var de prioriterte områdene likestilling; kvinners og barns rett til deltakelse og påvirkning; klima, miljø og naturressursforvaltning; rettferdig fordeling; åpenhet om kapitalstrømmer; korrupsjon og ulovlig kapitalflukt, offentlige inntekter og forvaltning av disse. Barn og unges rett til utdanning, spesielt i konfliktområder, var et særlig prioritert innsatsområde.

De sivilsamfunnsorganisasjonene som mottok mest støtte over denne budsjettposten i 2014 var:

- Kirkens Nødhjelp: 187,157 mill. kroner
- Digni: 119,81 mill. kroner
- Redd Barna: 152,873 mill. kroner
- Norsk Folkehjelp: 119,105 mill. kroner
- Norges Røde Kors: 70,000 mill. kroner

Det vises i det følgende utvalgte resultateksempler fra både nye og videreførte tiltak. Vi gjør for ordens skyld oppmerksom på at eksemplene fra disse organisasjonene omfatter både tilskudd over Kap. 160 post 70 og andre poster idet de mottar støtte over flere ordninger.

Kirkens Nødhjelp – Trosbaserte partnere påvirker fordelingen av ressurser

Kirkens Nødhjelp (KN) har en femårig samarbeidsavtale med Norad for perioden 2011-2015. KNs strategiske prioriteringer i denne perioden er å arbeide for retten til fred og sikkerhet, kvinners rettigheter og likestilling, økonomisk rettferdighet, klimarettferdighet, og retten til vann og helse. I 2014 fikk KN utbetalt i underkant av 190 mill. kroner for å gjennomføre sin femårsstrategi. Tildelingen inkluderte 35 mill. kroner til NRKs TV-aksjon.

KNs strategiske prioritering 'økonomisk rettferdighet' har to globale programmer: *handel og levebrød*, og *ressurser og finansiering for utvikling*. Under sistnevnte program har KN rapportert at deres trosbaserte partnere i flere afrikanske land har blitt styrket som sivilsamfunnsaktører ved at de har beveget seg bort fra ren tjenesteyting til å ta en aktiv rolle for politisk endring innenfor inneværende avtaleperiode. Partnerne har oppnådd flere gode resultater som viser at KNs partnere i større grad blir hørt av beslutningstakere og blitt respekterte aktører i sine land. Tre landeksempler illustrerer dette:

I Angola arbeider KNs kirkepartnere Council of Churches in Angola (CICA) og deres medlemskirker for en mer rettferdig fordeling av oljeressursene ved å overvåke nasjonale og lokale budsjetter og følge opp gjennomføring av tjenesteleveranser til innbyggerne. CICA's rapportering har hatt direkte innflytelse på lokale myndigheters prioriteringer. Myndighetene har i flere tilfeller grepet inn der prosjekter ikke har gått som planlagt. Slik har mange lokalsamfunn fått tilgang til flere skoler, vannsystemer, helseposter, bedre veier og andre typer tjenester. CICA har på bakgrunn av dette blitt anerkjent og respektert av myndighetene som en relevant partner, og blir nå jevnlig konsultert av myndighetene i saker som angår budsjettarbeid både på lokalt og nasjonalt nivå. Kirkene var tidligere kun talerør på det spirituelle plan, men har nå blitt legitime aktører på styresett og demokrati. I et land med begrenset handlingsrom for sivil samfunn anses dette som et godt resultat.

I Zambia har KNs budsjettovervåking lagt grunnlaget for flere budsjettdebatter i parlamentet. I 2014 har KNs partnere overvåket offentlige prosjekter for å se om pengene har gått til formålet. Dette har blant annet ført til at flere av KN-partnernes anbefalinger relatert til gruveindustrien har blitt inkludert i juridiske rammeverk. Som følge av dette fikk et lokalsamfunn en rettsavgjørelse på at et gruveselskap måtte kompensere ofre for skadelig gruvevirksomhet. To av ofrene ble kompensert med USD 3 600 som et engangsbeløp og USD 180 i måneden for resten av livet. Lokalsamfunnet var del av KN-partnernes arbeid med å styrke gruvesamfunns kapasitet til å kreve sine rettigheter samt beskyttes mot menneskerettighetsbrudd. Gjennom samarbeidet «Publish what you Pay» som KN har støttet i Mufulira-distriktet har lokalsamfunnet klart å forhandle med gruveselskapet Mopani om tilgang til helseklinikker, til vann og nye skolebygninger for mineansatte.

I Tanzania har gruveselskapene African Barrick Gold (ABC) og Geita Gold Mine som eies av Anglo Gold (GGM) Ashanti iverksatt anbefalingene fra religiøse ledere om kompensasjon til lokalsamfunn som er berørt av deres forretningsvirksomhet. ABC har blant annet installert en vannrensemaskin for å rense alt vann som blir brukt i minene. I tillegg har selskapet rehabilitert et område som ble skadet av vann med cyanid etter en lekkasje. GGM har kompensert 18 tvangsflyttede familier ved å bygge nye boliger som de allerede har flyttet inn i.

KNs har tilsvarende program også i andre land som Brasil, Myanmar, Guatemala og Malawi.

Røde Kors leverer livsviktige helsetjenester til over 2,8 millioner mennesker globalt

Norads tilskudd til Norges Røde Kors var på 78 mill. kroner i 2014. Godt over halvparten av midlene gikk til helsearbeid. God helse er en grunnleggende forutsetning for robuste lokalsamfunn og hjørnesteinen i arbeidet til Røde Kors. Gjennom sine frivillige nettverk søker Røde Kors å nå ut til sårbare mennesker i nød og konflikt, mennesker som ofte ikke har tilgang på statlige helsetjenester. På globalt nivå mottok over 2,8 millioner mennesker helsehjelp lokalt av Røde Kors. Ved hjelp av midlene fra Norad har Norges Røde Kors støttet direkte helsetjenester til over 850 000 sårbare mennesker og vaksinert nesten 1,4 millioner barn. Samtidig har over 15 000 ansatte og frivillige mottatt trening som har gjort dem i stand til å tilegne seg livsviktig kunnskap og derigjennom også bedret den generelle helsekunnskapen i lokalsamfunn.

Norges Røde Kors har samarbeidet tett med Somalia Røde Halvmåne (SRCS) siden 1960-tallet, og har bidratt med økonomisk og teknisk støtte til utviklingen av nødhjelpsoperasjoner og utviklingsprogrammer. 800 000 somaliere har fått tilgang til livsviktige helsetjenester gjennom SCRS. SRCS er en av de største humanitære aktørene i Somalia og er den eneste humanitære aktøren med tilstedeværelse i hele landet. Organisasjonen har over 4 600 frivillige. Med en årlig støtte fra Norad på over 10 millioner i 2014 har Norges Røde Kors kunnet fokusere ytterligere på å støtte SCRS sin beredskap og responskapasitet i katastrofeutsatte områder, med livsviktig helsehjelp, ortopediske rehabilitering, samt organisasjonsutvikling. Nasjonalforeningen er høyt verdsatt av lokalbefolkningen og anerkjent av lokale myndigheter som en pålitelig og troverdig bidragsyter. Til tross for konflikt, driver SRCS i dag 58 permanente klinikker og 23 mobile klinikker. Disse tilbyr forebyggende, helsefremmende og kurative tjenester, særlig rettet mot kvinner, barn og mennesker såret i konflikt. I 2013/14 ga helseklinikkene, som Norad er med på å støtte, behandling til nærmere 900 000

personer, mens 68 000 barn ble vaksinert mot barnesykdommer. Over 67 500 gravide og nærmere 47 000 ikke-gravide mødre (15-49 år) fikk stivkrampevaksine. 435 500 barn ble kontrollert for underernæring, 100 000 mottok behandling og 85 prosent av barna som ble diagnostisert som alvorlig underernærte ble friskmeldt etter behandlingen. Et viktig tillegg til generelle helsetjenester er de ortopediske rehabiliteringssentrene som er fullfinansierte av Norad. Disse forbedrer livene til mennesker med nedsatt funksjonsevne og tilbyr blant annet proteser og fysioterapi. SRCS driver tre ortopedisentre i Mogadishu, Hargeisa og Galkayo (Sør-Sentral Somalia, Somaliland og Puntland). I 2013/14 fikk til sammen 3 106 mennesker fysioterapeutisk behandling. I tillegg ble det produsert 809 ulike typer ortopedisk hjelpemateriell og 588 proteser.

For å kunne fortsette å tilby somaliere livsnødvendige helsetjenester av høy kvalitet er det viktig at SRCS er en sterk og effektiv organisasjon. Norges Røde Kors vektlegger derfor utviklingsprogrammer og kapasitetsbygging av foreningen. SRCS har gjort store framskritt i å fremme åpenhet og styrke økonomistyringen i organisasjonen gjennom det Norad-støttede finansutviklingsprogrammet. Organisasjonen er i dag i stand til å i større grad ta kontroll over sin egen virksomhet.

Redd Barna Norge styrker barns rettigheter

Redd Barna Norge har hatt en kjernestøtteavtale med Norad i perioden 2010 - 2014. Støtten er blitt brukt i tråd med Redd Barnas strategi for perioden. Midlene er gått til å styrke strukturer for å innfri barns rettigheter, herunder rett til utdanning, rettighetene til barn berørt av humanitære katastrofer, barns rett til beskyttelse mot vold og overgrep, samt barns rett til beskyttelse mot virkningene av hiv/aids. Ved avtaleinngåelse var tentativt årlig beløp satt til 113 mill. kroner. Nye tillegg til avtalen har gjort at det samlede beløp for 2014 økte til 159 mill. kroner. Store deler av denne økningen har vært knyttet til arbeidet med utdanning i krise- og konfliktområder.

I både Nepal og Kambodsja driver School Management Committees, Parent Teacher Associations, medlemmer av lokalsamfunnet, barneklubber og andre nøkkelpersoner landsbydrevne systemer for jevnlig å kartlegge lokalsamfunnet for å holde oversikt over de mest sårbare barna. Det samles inn informasjon om de mest sårbare husholdningene slik at deres behov kan bli ivarettatt i lokale utviklingsplaner for skolen og for lokalsamfunnet. The Community based Education Management Information System (CEMIS) identifiserer barn som ikke går på skolen eller ofte er borte fra skolen og kartlegger hva som er årsakene til dette. Det er ofte de mest sårbare barna som faller utenfor skolen og andre sosiale tjenester. Det kan være barn med funksjonshemninger, barn som lever i fattigdom, barn som har mistet foreldrene sine, eller etniske minoriteter.

CEMIS informasjonen blir innhentet en til to ganger i året ved at medlemmene av School Management Committee eller andre lokale strukturer forbundet til skolen, besøker alle husholdningene i lokalsamfunnet, snakker med medlemmene av husholdningen og samler inn informasjon. Denne informasjonen blir så systematisert og presentert i et landsbykart som gir full oversikt over hver husholdning. Datainnsamlingsprosessen blir gjennomført med høy grad av bevissthet om å vise respekt, om å representere en utstrakt hånd, for å bidra til bevisstgjøring om retten til og viktigheten av skolegang, for å forebygge diskriminering og stigma og bidra til økt solidaritet i lokalsamfunnet.

I inneværende avtaleperiode har antall barn som skrives inn i skoler⁹ i Nepal steget jevnt og er nå oppe på 98 prosent i de områdene Redd Barna arbeider i. Det nasjonale gjennomsnittet ligger på 95 prosent. Når Redd Barna startet arbeidet i disse marginaliserte områdene i 2010 lå innskrivingsraten på 92 prosent for jenter og 95 prosent for gutter. Det landsbydrevne systemet for å kartlegge lokalsamfunnet og samle inn utdanningsdata ble startet av Redd Barna i 1995. Dette har ikke bare hatt en god effekt på andelen barn som skrives inn på skolen, men har også bidratt til å knytte skolen og lokalsamfunnene tettere sammen, og til en økt sosial bevissthet i lokalsamfunnet.

Norsk Folkehjelp – innsats for økt politisk deltakelse

Norad inngikk i 2012 en samarbeidsavtale med Norsk Folkehjelp for 2012 -2015, med samlet beløp for perioden på 460 mill. kroner. Tildeling er både i 2013 og 2014 økt som følge av hhv. 10,6 mill. kroner som tillegg til samarbeidsavtalen til Olje for Utvikling i Sør-Sudan, Irak og Sør-Øst Asia og 10 mill. kroner øremerket prosjekter i Sør-Sudan.

Norsk Folkehjelp mottok i 2014 totalt ca. 167 mill. kroner. Dette omfattet i tillegg til samarbeidsavtalen tiltak støttet over andre budsjettposter forvaltet av Norad. I 2014 har Norsk Folkehjelp videreført programmene i 20 land, tre regionale programmer og ett globalt program. Sør-Sudan er største mottakeren av bistand fra Norsk Folkehjelp via Norad.

Norsk Folkehjelp har skreddersydd sin metode for å bidra til at partnere kan styrke sin organisering og mobilisering med utgangspunkt i krav fra eget grunnplan og lokalmiljø. Deltakelse i organisasjoner er en god skole i demokrati, og representative organisasjoner har større muligheter til å forhandle fram løsninger på utfordringer samfunnet står overfor. I mange land blir retten til organisering ikke respektert og folk som organiserer seg arbeider i motvind med lite midler. Disse organisasjonene trenger allierte i sitt arbeid. Ved tett dialog med partnere, rådgivning, fleksibel støtte til organisasjonsarbeid, opplæring, påvirkningsarbeid, til allianse- og nettverksbygging har Norsk Folkehjelp bidratt til at partnere når sine mål raskere. Norsk Folkehjelp kan vise til bidrag til oppnåelse av resultater i flere land. I Mosambik og Kambodsja har organiserte bønder vært i stand til å forhandle med selskaper og myndigheter om rettigheter til jord. I Irak har mobilisering og påvirkningsarbeid ført til et lovforslag i det kurdiske parlamentet om å sette av oljeinntekter som skal komme framtidige generasjoner til gode. Gruvearbeidere og organisasjonene til handelsfolk i den uformelle økonomien i Zimbabwe har gjennom allianser, iherdig arbeid og kampanjer begynt å få gjennomslag hos myndighetene for gradvis anerkjennelse og avkriminalisering av deres virke.

I inneværende avtaleperiode har Norsk Folkehjelp i Bolivia samarbeidet med den nasjonale bonde- og urfolksorganisasjonen CSUTCB¹⁰ og kvinneorganisasjonen Bartolina Sisa (som er en del av CSUTCB) for å øke kvinner og urfolks politiske deltakelse. Bolivia er et land med stor økonomisk og sosial ulikhet som særlig rammer urfolk, ca. 60 prosent av befolkningen. I tillegg har kvinners rettigheter stått svakt noe som gjør at urfolkskvinner utsettes for dobbeldiskriminering. CSUTCB og Bartolina Sisa har vært svært viktige aktører i utarbeidelsen av den nye grunnloven, kampen for nasjonal kontroll over naturressursene og desentralisering av makt. Bartolina Sisa har også vært sentral i arbeidet med å utvikle loven mot vold mot kvinner (2013) og iverksette loven som sier at annenhver

⁹ Net Enrolment Rate (NER)

¹⁰ CSUTCB (Confederación Sindical Única de Trabajadores Campesinos de Bolivia)

kandidat på valglistene skal være kvinne og utgjøre 50 prosent av valgte representanter i kommunestyrene, departementsmyndigheter og nasjonalforsamlingen. Norsk Folkehjelps samarbeid med disse organisasjonene er knyttet til organisasjonsutvikling, med vekt på lederutvikling og politisk skoleing for kvinner for å styrke deres muligheter til å delta i politisk arbeid og stille som representanter til valg. Mange av medlemmene har liten formell utdanning og får opplæring i historie, økonomi, samfunnsfag og jus, likestilling og kvinners rettigheter og i hvordan det politiske systemet fungerer og kan brukes til å påvirke politiske prosesser. Etter valget i november 2014 utgjør kvinner nå 48 prosent av nasjonalforsamlingen mot 29 prosent i forrige periode. 40 av de 80 kvinnene som ble valgt inn i nasjonalforsamlingen er fra Bartolina Sisa.

Flyktninghjelpen - Komprimerte utdanningsløp

Norad har støttet Flyktninghjelpens utdanningsprosjekter i Somalia og Sør-Sudan i perioden 2012 – 2016. Om lag halvparten av de 58 millionene barn som ikke går på skolen lever i land i konflikt. I disse landene finnes store grupper av barn og ungdom som aldri har fått skolegang eller som har falt ut av skolen, og som har blitt for gamle til å delta i det formelle skoleløpet. For å sikre deres utdanning tilbyr Flyktninghjelpen (FH) komprimerte utdanningsløp, Accelerated Learning Programmes (ALP). Målet er at barn kan gjennomføre grunnskolen på redusert tid og få utdanningen godkjent slik at de kan fortsette i det formelle systemet.

Somalia og Sør-Sudan er begge land i krise hvor utdanningssystemene er svake og hvor færre enn halvparten av barn i skolepliktig alder får sin rett til utdanning oppfylt. Jenters skolegang står svært svakt. I Sør-Sudan går færre enn 40 prosent av jenter mellom 6 og 13 på skolen og i Somalia får kun 23 prosent av jentene skolegang.

De komprimerte utdanningsprosjektene har derfor vært spesielt rettet mot jenter. ALP benytter en lærerplan basert på kjernefag. Hvor komprimerte lærerplanene er varierer, dvs. hvor mange års utdanning i det formelle systemet som innpasses i ett år, og er ulikt i Sør-Sudan og Somalia. Undervisningsmetodikken er deltakende, men også krevende, og derfor tilpasset eldre, modne elever. ALP er fleksibelt og kan tilpasses elevens behov. Undervisningen kan justeres etter sesonger, markedsdager eller daglige forpliktelser og den følger derfor ikke nødvendigvis det akademiske året. At skoletilbudet kan tilpasses elevenes gjøremål snarere enn at elevene må rette seg etter en definert kalender er et viktig prinsipp i ALP og er ofte avgjørende for jenters mulighet til å delta i utdanningen.

Med Norad-midler har FH støttet 18 ALP sentre i Sør-Sudan, og gitt utdanning til 2 283 barn, hvorav 966 jenter. Med 43 prosent jenter i ALP klassene oppnådde Flyktninghjelpen en langt bedre kjønnsbalanse enn i den offentlige skolen. 75 prosent av elevene som deltok i undervisningen gjennomførte hele skoleåret, av disse var 30 prosent jenter. I Somaliland ga FH utdanning til 5 961 barn i alder 10 – 14 år med midler fra Norad. Vel halvparten var jenter. En målsetting er at elever som har gjennomført det treårige komprimerte løpet skal gå over i den offentlige skolen. 78 prosent av elevene som begynte det treårige løpet i 2011/12 gjennomførte alle tre årene, et lite flertall av disse var gutter. 82 prosent fortsatte skolegangen i 5. klasse i den offentlige skolen, mens de resterende begynte i 4. klasse.

I begge prosjektene har Flyktningshjelpen oppnådd langt større deltakelse av jenter enn det som er tilfelle i den offentlige utdanningen. Et klart definert mål om å ha høy jentedeltakelse samt bruk av kjønnsesifikke strategier har bidratt til dette resultatet. FH har drevet holdningsskapende arbeid i landsbyer, skolekomiteer og blant lærere om jenters rett til utdanning. Kursing av kvinnelige lærere har vært sentralt, samt rekruttering av flere kvinner til undervisning i Somaliland. FH har også støttet arbeid om å gjøre skolen tryggere for jenter, blant annet gjennom opplæring av lærere i Code of Conduct. Ettersom jenters menstruasjon fører til lav skoledeltakelse i både Somalia og Sør-Sudan distribuerer FH lokalt produserte sanitetspakker som inneholder bind, såpe og undertøy. Til tross for relativt gode resultater i utdanning for jenter erfarer FH at jenter har høyere fravær og frafall enn mannlige medelever. Barneekteskap og huslige forpliktelser er en hovedårsak til dette, og FH tar opp disse utfordringene i sitt holdningsskapende arbeid.

Gjennom prosjektene i Sør-Sudan og Somalia har FH erfart viktigheten av å styrke de lokale utdanningskomiteene som deltar i skolens drift og oppfølging av elever. FH arbeider for å få økt kvinnelig representasjon i komiteene, slik at jenters behov reflekteres bedre. Skolekomiteenes gis kurs i skoleledelse, barns rettigheter og beskyttelse. I Somaliland testet FH et mentoringsprogram for skolekomiteer på fem skoler, med jevnlig oppfølging av samt opplæring i utarbeidelse av forbedringsplaner for skolene. Tester har vist positive resultater og vil videreføres. ALP er en viktig del av myndighetenes alternative utdanningsstrategi i både Sør-Sudan og Somalia. FH erfarer at det er avgjørende å drive kapasitetsbygging av utdanningsmyndigheter parallelt med å gi barn undervisning gjennom ALP, slik at myndighetene selv kan ta over programmene på sikt. Dette innebærer støtte til utvikling av utdanningspolitikk, kurs for ansatte i utdanningsdepartementet samt opplæring og kvalifisering av lærere. FH erfarer at mangel på koordinering av ALP på internasjonalt nivå og mangel på enighet om hva ALP bør innebære som en utfordring, og har derfor i samarbeid med UNHCR etablert en internasjonal arbeidsgruppe som skal utvikle globale retningslinjer.

Utdanning: Strømmestiftelsen - Speed Schools

Utdanningsministrene fra Mali, Niger og Burkina Faso besøkte Norge i august 2014. De var her etter invitasjon fra Strømmestiftelsen, og hadde blant annet møter med politisk ledelse ved Statsministerens kontor og UD. I 2014 var det ti år siden Strømmestiftelsen, med støtte fra Norad, startet hurtigskoler i Mali. Satsingen var vellykket og ble tatt videre i Burkina Faso i 2006 og Niger i 2007. Hurtigskole er 9-måneders kurs for barn mellom åtte og 12 år som av ulike årsaker ikke har fått muligheten til å begynne på skolen. Kurset gjør barna i stand til å gå inn i ordinær skole på riktig klassesnivå. Resultatene er svært gode. I femårsperioden 2009-2013 gjennomførte nær 90 000 barn hurtigskole i de tre landene, jevnt fordelt mellom gutter og jenter. Mer enn 71 000 av dem kunne overføres til ordinær skole. Tall fra årene 2008/09 viser at en høyere andel barn med gjennomført hurtigskole fullfører barneskolen, enn dem som har gått i ordinær skole hele tiden. Satsingen ble utvidet i 2014 gjennom at de tre landene inngikk et forpliktende samarbeid om konseptet 'Speed Schools'.

Utdanning: Dignis utdanningsprosjekter

Digni mottok støtte til en rekke utdanningsprosjekter i perioden 2011-2014, og rapporterer om positive resultater, både økt deltakelse og mindre frafall av jenter innenfor avtaleperioden. 10 skoler i Mosambik kan vise til mindre frafall og reduksjon av graviditet blant unge jenter (> 40 prosent). I Kambodsja har økt sikkerhet i skolen, økt engasjement fra foreldrene og de lokale lærerne samt skolemateriell på lokale språk økt tilgangen til, og varigheten av, utdanning for jenter. For å sikre høyere utdanning for studenter fra minoritetsgrupper, spesielt jenter, har Digni støttet studiesentre og lærere i lokalsamfunn i India. Dette har ført til økt deltakelse av kvinner i leseferdighetsklasser og yrkesopplæring. Opplæring av dyktige, lokale kvinnelige lærere har vært et viktig tiltak. Digni rapporterer videre om en økt bevissthet og økt inkludering av elever med nedsatt funksjonsevne i eksisterende utdanningsstrukturer, eksempelvis i et prosjekt i Kina der rehabilitering og utdanning av ledere nesten har doblet antallet barn med nedsatt funksjonsevne i den offentlige skolen.

Tilgang til ren energi

KNs barfotingeniørprosjekter i Mali og Afghanistan er gode eksempler på flerårige satsinger innenfor ren energi. I disse prosjektene utdannes kvinner til å installere, drifte og vedlikeholde små solenergisystemer. I Afghanistan har over 110 000 mennesker fått tilgang på solenergi siden 2005. Dette har ført til sosiale og økonomiske forbedringer i livsvilkårene til de berørte på landsbygda. Skifte fra parafin til solcellepaneler har hatt en positiv effekt på helse, utdanning og husholdningenes økonomi. Risikoen for luftveissykdommer og brannskader har blitt redusert. Kvaliteten på innendørsmiljøet er bedret, og barn har fått mulighet til å gjøre lekser på kveldstid. Kvinnelige barfotingeniører har fått politiske posisjoner i de lokale landsbyrådene Shura, som tradisjonelt har vært forbeholdt menn og rapporterer om økt innflytelse over husholdningsbudsjettet.

Naturvernforbundet arbeider med politisk påvirkning for tilgang til elektrisitet i Togo og Mosambik og har bidratt til en rekke policyendringer på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå. Et eksempel er at en rekke spare- og lånegrupper har fått finansiering av myndighetene til små løsninger for fornybar energi. Dette har de fått ved å organisere seg og arbeide målrettet med påvirkning.

Matsikkerhet: Utviklingsfondets program for opplæring av Lead Farmers

Utviklingsfondet kan vise til gode resultater innen økt matsikkerhet og forbedret klimatilpasning fra avtaleperioden 2011 – 2016. Et godt eksempel er Utviklingsfondets program i Malawi der en lærer opp bønder (Lead Farmers) i bedre dyrkningsmetoder. Disse lærer igjen opp 20-30 bønder (Follower Farmers) i de samme teknikkene. Programmet gjennomføres av lokale organisasjoner i nært samarbeid med Ministry of Agriculture and Food Security. Ved utgangen av forrige programperiode hadde programmet gitt opplæring til over 1 300 modell-bønder, hvorav 45 prosent var kvinner. « 'Bønder til bønder modellen' har nådd 23 000 familier siden den ble startet. I 2013 bidro dette til bedret matsikkerhet for over 18 000 familier. Produksjonen av forskjellige vekster har økt til tross for at det i dyrkningsssesongen 2012/2013 var mindre nedbør enn normalt. Programmet bidrar dermed til forbedring av matsikkerhet til ca. 100 000 mennesker. Resultater for 2014 er ennå ikke klare.

Post 71 Tilskudd til frivillige organisasjoners opplysningsarbeid

Tildeling: 94,394 mill. kroner

Økt engasjement og kunnskap om nord/sør- og utviklingsspørsmål gjennom refleksjon og kritisk debatt er et viktig mål for opplysningsstøtten. Den er et viktig virkemiddel for demokratisk deltakelse og politisk påvirkning i Norge samt for å bidra til at norske frivillige organisasjoner ivaretar rollen som pådrivere og 'vaktbikkjer' i den offentlige utviklingsdebatten. Ordningen støtter organisasjoner som bidrar til utvikling av politikk og påvirkning av beslutninger blant norske myndigheter og næringsliv.

I 2014 hadde 55 organisasjoner flerårige rammeavtaler for perioden 2011-2014 eller 2013-2014 og 23 organisasjoner hadde ettårig avtale. FN-sambandet var største mottaker med om lag 30 mill. kroner i årlig tilskudd.

I 2014 ble det gjort en [gjennomgang av FN-sambandet](#), utført av det danske konsulentselskapet Konsulentnetværket. Konsulentene var imponert over FN-sambandets samarbeid med skolesektoren, og framhevet dette som et satsingsområde som potensielt kunne få enda større plass i organisasjonen. Ordningen med FN-skoler og opplegget på hver enkelt skole med ulike foredrag og aktiviteter ble positivt omtalt. FN-sambandet fikk derimot kritikk for å være for lite synlige det offentlige ordskiftet om nord/sør- og FN-spørsmål. Konsulentene mente dette skyldtes et for konservativt syn om hva FN-sambandet kan mene noe om og stor forsiktighet med å kritisere FN.

Framtiden i våre hendes (FIVH) prosjekt «Sweatshop» ga gode resultater i 2014. Prosjektet har engasjert folk i tekstilarbeideres harde virkelighet og presentert kleskjedenes mulighet til å bedre vilkårene for tekstilarbeidere. Til sammen har Sweatshop-videoene og YouTube promoen så langt blitt sett 2 millioner ganger. FIVH har i tillegg samlet inn 22 300 underskrifter for økte lønninger i tekstilindustrien i utviklingsland.

I tråd med UDs tildelingsbrev for 2014 er det ikke lyst ut midler for nye langsiktige avtaler til frivillige organisasjoners opplysningsarbeid, men kun lyst ut ettårig forlengelser av avtaler for 2015.

Post 75 Internasjonale organisasjoner og nettverk

Tildeling: 176,481 mill. kroner

Internasjonale organisasjoner og nettverk er viktige talerør for sivilsamfunnet og kan påvirke nasjonale, regionale og internasjonale beslutningsprosesser i samsvar med målene for norsk utviklingspolitikk.

Støtten for 2014 gikk til 33 organisasjoner over 34 avtaler, etter en begrenset kunngjøring. Det ble ikke inngått avtaler med nye organisasjoner i 2014.

De største mottakerne var i 2014 International Planned Parenthood Federation (IPPF), International Union for Conservation of Nature (IUCN) og The International Organisation of Supreme Audit Institutions (INTOSAI) Development Initiative (IDI).

Disse fire samt nettverkene Eastern African Farmers Federation (EAFF), African Conservation Tillage Network, Southern African Confederation of Agricultural Unions(SACAU) og Food, Agriculture and Natural Resources Policy Analysis Network fikk tilsammen 15 mill. kroner for sitt arbeid med å få flere bønder til å drive klimasmart jordbruk. I Zimbabwe ble 2 500 småbønder eksponert for disse metodene gjennom demonstrasjonsbruk i tilknytning til 50 skoler. 50 småbønder i Mosambik fikk skolering for på drive påvirkningsarbeid overfor ytterlige 500 småbønder gjennom støtte fra SACAU. EAFF ga intensiv opplæring til 65 jordbrukere for at disse skulle kunne gi praktisk kunnskap videre til andre bønder i sitt område. Totalt nådde EAFF 1 640 bønder i Uganda, Kenya, Tanzania og DR Kongo.

African Conservation Tillage Network (ACT) hadde hovedansvaret for å arrangere '1st African Congress on Conservation Agriculture' i Lusaka, Zambia der mer enn 380 delegater fra 42 afrikanske land deltok. 13 prosent var kvinner. 230 småbønder i Kenya fikk intensiv opplæring for å være 'mønsterbønder' for andre innen klimasmart jordbruk. Ytterlige 1 400 ble eksponert for undervisningsmateriell som er utviklet av ACT.

FANRPAN¹¹er først og fremst et nettverk som arbeider med politikkpåvirkning. Fem landstudier som oppsummerer status for arbeidet med omlegging til klimasmart landbruk (Lesotho, Mosambik, Swaziland, Zambia og Zimbabwe) ble ferdigstilt og diskutert med nasjonale myndigheter.

Robert Carr Civil Society Network Fund som mottar 12 mill. kroner årlig, har blitt en solid kanal for å arbeide for deltakelse og rettigheter for grupper som er særlig utsatt for rettighetsbrudd og hivsmitte (midtveisgjennomgang 2014). Gjennom støtte til regionale og globale nettverk har man styrket innsatsen for å påvirke myndigheter og beslutningstakere på alle nivåer. Nettverkene har f.eks. bidratt aktivt til å rulle ut skadebegrensende arbeid for narkotikabrukere. Ungdomsnettverk er blitt styrket i arbeidet med å sikre ungdoms deltakelse for bedre ungdomsrettede tjenester. I tillegg har nettverk fått styrket kompetanse og likemannsarbeid blant utsatte grupper, som homofile, personer som selger sex eller bruker narkotika, og kvinner som lever med hiv.

Kap. 161 Næringsutvikling

Post 70 Næringsutvikling

Tildeling: 198,543 mill. kroner

Målet for ordningen er økonomisk utvikling og verdiskaping i fattige land som følge av næringsutvikling, handel og sysselsetting, herunder kvinners deltakelse i økonomisk aktivitet. Budsjettposten ble i 2014 brukt til å støtte tiltak som fremmer økt økonomisk vekst og bidrar til lokal industriutvikling og verdiskaping, -innovasjon, bedre produktivitet, økt samhandel og sysselsetting og økte offentlige inntekter gjennom skatt.

Forvaltning, samt strategiske endringer i porteføljen i 2014

97 prosent av tildelt tilskudd ble utbetalt. Søknadsbehandlingen inkluderte blant annet finansiell risikovurdering av søkere og vurdering av prosjektets forventete bistandseffekt. Stor søknadspågang kombinert med lav bemanning medførte etterslep i behandling av søknader. Arbeidet med

¹¹ Food, Agriculture and Natural Resources Policy Analysis Network

konsentrasjon av Business Match Making-programmet mot prioriterte land fortsatte. Ytterligere konsentrasjon vil kreve endring av ordningsregelverkene. Kvalitetssikring av NHOs nye programdokument for 2015-2019 har vært en viktig og krevende oppgave. En ekstern gjennomgang av erfaringen med institusjonelt samarbeid mellom NHO og søsterinstitusjoner er underveis.

Tiltak og resultater

Gode rammebetingelser bidrar til økt næringsaktivitet. Gjennom samarbeid med multilaterale organisasjoner som *International Finance Corporations* (IFC) bidrar Norad også til utvikling av kommersielle investeringer og bedre rammebetingelser for næringsutvikling. IFCs rådgivningstjeneste utvikler finansiell infrastruktur og finansielle tjenester, modning av investeringsprosjekt innen utvalgte sektorer og etablering av Offentlig-Privat-Partnerskap. Forventede årlige resultater er at 227 000 små og mellomstore bedrifter får tilgang til finansielle tjenester, 1,5 millioner mennesker får tilgang til bedre telekommunikasjon, at 420 000 husholdninger får økt inntekt fra jordbruk og at CO₂-utslipp reduseres med 253 000 tonn/år.

Gjennom samarbeidet med den *internasjonale arbeidsorganisasjonen* (ILO) bidrar Norad gjennom programmet '*Sustaining Competitive and Responsible Enterprises*' (SCORE) til økt produktivitet, økt konkurransevne, renere produksjon samt flere og anstendige arbeidsplasser blant små- og mellomstore bedrifter i åtte land: Kina, India, Peru, Indonesia, Vietnam, Sør-Afrika, Ghana og Colombia. Over 300 bedrifter med over 54 000 ansatte deltar. Resultatene så langt inkluderer produktivetsbedring i 80 prosent av bedriftene, 16 prosent færre arbeidsulykker, 4 prosent mindre fravær samt 42 prosent reduksjon i kraftforbruk. I Myanmar samarbeider Norad med ILO om programmet '*Start and Improve Your Business*' (SIYB). Dette er et opplæringsprogram rettet mot oppstart og styrking av små bedrifter som et ledd for å skape flere og bedre arbeidsplasser.

Norads samarbeid med *FNs organisasjon for Industriutvikling* (UNIDO) bidrar til bedre standarder for og kvalitetssikring i forbindelse med handel og eksport ved at små og mellomstore bedrifter mottar faglig bistand. Dette har økt bedriftenes produktivitet og vekst og gitt dem tilgang til større markeder. På forbrukersiden bidrar programmet til styrkede forbrukerrettigheter og økt matsikkerhet. Aktuelle prosjekteksempler inkluderer et omfattende program i Bangladesh (*Better Works and Standards*) som fokuserer på eksport av fisk og tekstil, og et mateksportprogram i Myanmar. I 2014 ble det foretatt en gjennomgang av porteføljen med henblikk på å effektivisere samarbeidet med UNIDO gjennom en restrukturering av porteføljen i retning av færre og større prosjekter. Gjennomgangen av prosjektet konkluderer blant annet med at samarbeidet mellom Norad og UNIDO har vært vellykket og at prosjektene som er vurdert oppnår oppgitte mål.

Inntektene fra toll og avgifter utgjør en stor andel av mange lands inntekter. Det er derfor viktig at det etableres gode og transparente systemer for tollbehandling og styring av pengestrømmer. Målet med samarbeidsavtalen med *World Customs Organization* (WCO) er derfor kapasitetsbygging av tolladministrasjoner i utviklingsland. Øst Timor, Liberia, Mosambik, Vietnam, Nicaragua, Rwanda og Tanzania skal gjennom dette samarbeidet kartlegge, utforme og gjennomføre tilpasset opplæringsprogram for tollfunksjonærer. På sikt vil dette kunne styrke inntektsgrunnlaget ved mer effektiv innkreving av toll og avgifter.

I Indonesia har Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) hatt et institusjonssamarbeid med søsterorganisasjonen Indonesia Employers Organisation (APINDO) siden 2003. Blant annet har NHO bygget opp kompetanse innen arbeidsrett i APINDO og bidratt til å etablere en arbeidsrettsdomstol. Dette har virket positivt på arbeidslivsrelasjoner og forretningsmiljø i Indonesia; ledere blir stadig mer bevisst sitt ansvar for å tilfredsstille grunnleggende rettigheter og arbeidernes behov og konfliktløsning utenom rettssystemet. Antall konflikter er blitt redusert fra 3 821 tilfeller i 2011 til 1 011 i 2013. Prosjektet, som er under avslutning, har økt indonesiske kvinners deltakelse i privat næringsliv, og utviklet kompetansen i søsterorganisasjonen APINDO som yter bedre tjenester og har økt medlemstallet.

Ordringen med *ubundne blandede kreditter* opphørte for nye engasjement i 2008, og porteføljen forvaltes i dag med henblikk på planmessig avslutning og avvikling av eksisterende avtaler. Gjennstående portefølje består av i alt 12 kommunale infrastrukturprosjekter med provinsmyndigheter i Vietnam: fire innen vannforsyning og sanitær, seks innen avløp, drenering og vannrensing, og to innen avfallshåndtering. Progresjonen i 2014 har vært god med gjennomføring innenfor tids- og kostnadsrammen. Norad har en bilateral samarbeidsavtale med *Ministry of Construction* om kapasitetsbygging med formål å sikre porteføljens bærekraft.

Knapphet på elektrisitet er en betydelig barriere for næringsutvikling i lavinntektsland. Som ledd i å stimulere til kommersielle *investeringer i ren energi og andre klimarelaterte prosjekter* støtter Norad en rekke tiltak, hovedsakelig i Øst- og sørlige Afrika og Asia. Risikoreduserende tilskudd fra Norad har støttet utvikling av prosjekter og teknologi for vannkraft i Indonesia, Zambia og Uganda og demonstrasjonsprosjekter for renere energiteknologi i Senegal, Vietnam og Kenya.

Norad videreførte i 2014 støtten til programmet *CleanStart*, som er underlagt *FNs Kapitalutviklingsfond (UNCDF)*. Målet er å gi 2,5 mill. mennesker tilgang til ren energi gjennom mikrofinans innen 2017. Fokus i 2014 har vært på å konsolidere prosjektporteføljen i Nepal og Uganda, samt å utvide programmet til nye markeder. I Nepal har CleanStart sammen med partnere gitt lån til over 3 200 klienter slik at disse har kunnet investere i miljøvennlige energiløsninger. Det er betydelig etterspørsel etter finansieringsmodellen, og resultater så langt viser at *CleanStart* er et effektivt og innovativt virkemiddel for å øke tilgangen til ren energi.

Norads søknadsbaserte støtteordninger for næringslivet bidrar gjennom risikoreduserende tilskudd eller opplæringsstøtte til *investeringer* i utviklingsland innen prioriterte sektorer og innsatsområder der Norge har særlige forutsetninger. Hovedfokus for innsatsen er prosjekter i minst utviklede land. Norad hadde økt pågang av søknader fra bedrifter med rundt 70 nye søknader i 2014. De ni største mottakerlandene er Laos, Bangladesh, Bhutan, Malawi, Sri Lanka, Vietnam, Uganda, Myanmar og Kenya. Norad fikk gjennomført eksterne vurderinger som ledd i å vurdere om en omlegging av den bedriftsrettede ordningen kan gi større utviklingseffekt.

Resultater fra to tiltak støttet over søknadsbaserte ordninger omtales nedenfor.

Forbedret kjøttproduksjon i Swaziland

Kjøtt- og fjærfebransjens Landsforbund fikk i 2006 støtte fra Norad til en forundersøkelse for å vurdere muligheten for å etablere en *joint venture* med slakteriet Swaziland Meat Industries.

I statsbudsjettet for 2008-2009 ble Swazilands adgang til det norske markedet styrket gjennom en beslutning om å innføre en årlig importkvote for kjøtt på 500 tonn. I lys av dette fikk Kjøtt- og fjærfebransjens Landsforbund bevilget ny støtte fra Norad i 2008 til å starte opp og kvalitetssikre kommersiell kjøttproduksjon i Swaziland med sikte på eksport til Europa. Kjøtt- og fjærfebransjens Landsforbund og Norad har nylig inngått en ny avtale (2014-2016).

Kjøtt- og fjærfebransjens Landsforbunds samarbeid med Swaziland Meat Industries har til hensikt å bedre kvaliteten i og driften av kjøttproduksjon i Swaziland for å øke eksporten til markeder i Europa, inkludert Norge.

Hva ble resultatet?

- Prosjektet har bidratt til økt kompetanse og bedre kvalitet på eksportvarene.
- Prosjektet har medført at Swaziland for første gang har kunnet levere kjøtt til de kvalitets- og hygienestandardene som det europeiske markedet krever. Dette er en varig utviklingseffekt siden kvalitetshevingen har vedvart i en rekke år, noe som gir gode utsikter for framtidig eksportvekst til Europa og tilhørende inntektsøkning i Swaziland. Eksporten fra Swaziland Meat Industries til det sørlige Afrika er to til tre ganger større enn eksporten til Europa.
- Swaziland Meat Industries besto en inspeksjon utført av EU siste gang i 2014. Å bestå inspeksjonen er en forutsetning for å kunne eksportere til Europa.
- Som et resultat av støtten fra Kjøtt- og fjærfebransjens Landsforbund er Swaziland Meat Industries i dag kommersielt selvstendig med et slaktevolum på omkring 1 900 tonn kjøtt i året.
- Fra 2009 til 2015 har 3 000 tonn kjøtt med en eksportverdi til Europa på rundt 175 mill. kroner blitt eksportert, hvorav 2 500 tonn til en verdi av 150 mill. kroner til Norge.
- I 2014 leverte 1 800 bønder 10 000 dyr til Swaziland Meat Industries. 1 700 av disse er småbrukere eller mikro-entreprenører som leverer i gjennomsnitt ti dyr eller færre. Kjøtt- og fjærfebransjens Landsforbund anslår at 25 prosent av disse er kvinner.
- Slaktevolumet hos Swaziland Meat Industries har siden 2009 økt med 30 prosent og bøndene som deltok i prosjektet fra 2009 til 2014 fikk i denne perioden til sammen 3,5 mill. kroner i ekstra betaling for dyrene som gikk til eksport framfor å bli solgt lokalt.

Det er skapt ca ti nye arbeidsplasser knyttet til produsentrådgiving og slakting på Swaziland Meat Industries. Slakteriet driver en stor virksomhet til det lokale markedet basert på importert storfe fra Sør-Afrika i tillegg til slaktingen. Eksporten til Norge er et viktig bidrag til å sikre selskapet trygghet og økonomiske forutsetninger som gjør at de kan satse i dette markedet og dermed sikre arbeidsplassene til langt flere enn de som er involvert i eksporten til Norge.

EWOS Vietnam har etablert produksjon av høyverdig fôr for fiskeoppdrett, lønnsomme arbeidsplasser og hatt ringvirkninger for lokal fiskeoppdrett

EWOS-gruppen er en stor produsent av fiskefôr på verdensbasis og et selskap som inntil november 2013 var eid av norske Cermaq. EWOS har produksjonsenheter i Chile, Canada, Skottland i tillegg til Norge og Vietnam. Norad har gitt støtte til morselskapet Cermaq og datterselskapet EWOS AS i ulike faser av etableringen i Vietnam.

Norad ga i 2007 og 2008 EWOS om lag 770 000 kroner i støtte til en forundersøkelse for å vurdere muligheten for å etablere seg som fiskefôrprodusent i Vietnam. Målet var å tilby høyverdig fôr til det asiatiske akvakulturmarkedet basert på lokal produksjon.

EWOS har i etterkant overtatt en fôrfabrikk og gått inn som 51 prosent eier i et *joint venture*-med selskapet Anova Aquafeed i Vietnam. Norad ga EWOS (gjennom tidligere eier Cermaq) om lag 1 15 mill. kroner i støtte for 2011 - 2014 til et opplæringsprogram der formålet var å overføre kompetanse som igjen skulle sørge for etableringen av produksjon av fôr. Etableringen skulle bidra til bærekraftig fiskeoppdrett og lønnsomme arbeidsplasser.

Hva ble resultatet?

- Forundersøkelsen viste at det ville være gode muligheter for å etablere produksjon av høyverdig fiskefôr i Vietnam. Landet har stor produksjon av oppdrettsfisk, men sektoren har så langt i stor grad fokusert på pris alene, og ikke fôringseffektivitet, ved valg av fôr.
- EWOS-gruppen etablerte i 2011-2013 et foretak i Vietnam, EWOS Vietnam Joint Stock Company (EWOS VN), hvor de nå er hovedaksjonær med en eierandel på 97,65 prosent. Målet er å produsere høyverdig fôr til det asiatiske akvakulturmarkedet, til oppdrett av fisketyperne Pangasius, Tilapia og Snakehead.
- Resultatet av opplæringsstøtten var at flere av medarbeiderne ved produksjonsenheten fikk nødvendig opplæring for å sikre en velfungerende etablering, samt overføring av kompetanse til den nye enheten.
- Selv om EWOS VN fortsatt er i oppstartsfasen produserte fabrikken 40 000 tonn fiskefôr ett år etter oppstart og hadde en omsetning på 101 mill. kroner. Året etter nådde fabrikken et produksjonsvolum på 41 300 tonn tilsvarende 59 prosent av total kapasitet ved produksjonsenheten og en omsetning på 175 mill. kroner.
- EWOS AS har fram til midten av 2014 brukt 52 mill. kroner på etableringen i Vietnam. Det er ventet at investeringer på ytterligere 20 mill. kroner er nødvendig for at enheten skal nå sitt fulle produksjonspotensial. Målet er at enheten skal produsere for fullt innen 2016.
- I midten av 2014 hadde EWOS VN 180 ansatte.

Videre støtte:

I 2014 gav Norad EWOS VN støtte på om lag 2,4 mill. kroner til prøveproduksjon, opplæring og helse, miljø og sikkerhet (HMS)-tiltak for 2014 - 2015. Støtten vil bli benyttet til å etablere en lokal leverandørkjede av ingredienser til produksjon av fôr, dvs. et større innslag av lokalt innhold i verdikjeden. Dette vil bidra til reduserte kostnader, samt å heve HMS-kapasiteten blant de ansatte hos EWOS VN til internasjonal standard. I tillegg vil EWOS drive et opplæringsprogram for egne ansatte og for ansatte hos fiskeoppdrettere i Vietnam. Programmet vil, i tillegg til kompetanseoverføring til EWOS VN sine ansatte, heve kompetansenivået i oppdrettssektoren i Vietnam generelt. Det er planlagt at 500 fiskeoppdrettere i Vietnam skal få opplæring.

Kap. 162 Overgangsbistand

Post 70 Overgangsbistand

Tildeling: 100,14 mill. kroner

Overgangsbistand skal være et fleksibelt virkemiddel som kan anvendes etter voldelige konflikter eller naturkatastrofer for å sikre en god overgang til mer langsiktige og permanente løsninger.

Norad forvalter om lag 40 prosent av støtten som går til norske organisasjoner. I 2014 ble det gitt støtte til tiltak i Burundi, DR Kongo, Somalia, Sudan og Sør-Sudan. Organisasjoner som fikk støtte var Kirkens Nødhjelp, Digni, Flyktningshjelpen, Join Good Forces og Norsk Folkehjelp.

Flyktningshjelpen fikk støtte til et utdanningsprosjekt i Nord-Kivu, DR Kongo (2013 – 2014). Tiltakets mål var å reintegrere tilbakevendte flyktninger og internt fordrevne barn og ungdom som ikke har tilgang til skoleverket, og å øke kapasitet og kvalitet på lærere og på undervisningen. Tiltaket inkluderer bygging og rehabilitering av semi-permanente klasserom. Totalt 1 187 elever fullførte skoleåret og ble integrert inn i det formelle skolesystemet. Det ble videre bygget 44 klasserom, 114 latriner og sju vannposter i avtaleperioden.

Join Good Forces fikk støtte til to prosjekter (2013 – 2015) for å bedre barne- og mødrehelse samt et prosjekt for å bekjempe kjønnsbasert vold i DR Kongo. For 2013 rapporteres det at 1 866 kvinner i Maniema i DR Kongo møtte opp for prenatale konsultasjoner med helsepersonell. Flere menn har begynt å følge sine ektefeller til slike konsultasjoner, noe som har vært tabu tidligere. En av hovedgrunnene er at prosjektet samarbeider med tradisjonelle fødselshjelpere som tidligere har motarbeidet prosjektet. Også disse har begynt å sende kvinner til helsesentrene og anbefale slike konsultasjoner. Noen av de tidligere tradisjonelle fødselshjelperne brukes som jordmor-assistenter. Av de 900 mennene som i 2013 var gjennom opplæringen i Fatherhood-programmet i Nord-Kivu, var hele 150 fra den kongolesiske hæren. Det var militære ledere som anmodet om å få med deltakere fra hæren. Intervjuer av de mennene som deltok og utsagn fra deres ektefeller vitner om positive endringer i holdninger og familiedynamikken.

Norad har siden 2011 støttet *Norsk Folkehjelp* sitt arbeid med landrettigheter i Sør-Sudan. I 2013 ble det inngått avtale om toårig støtte til prosjektet '*Securing Rural Land Rights in Southern Sudan*'. Prosjektets overordnede mål er å styrke forvaltningen av land i Sør-Sudan og øke kunnskapen og engasjementet om landspørsmål både lokalt og nasjonalt. De konkrete målsettingene er å styrke sivilsamfunnet og lokalsamfunnets kompetanse og kapasitet til å kjempe for rettigheter når det gjelder tilgang til land samt å sette sivilsamfunn og lokale myndigheter i stand til å sikre størst mulige fordeler av store landinvesteringer for befolkningen og økonomien i Sør-Sudan. Prosjektet blir gjennomført i alle 10 delstatene samt på nasjonalt nivå. Hovedaktivitetene er kunnskapsinnhenting, opplæring, informasjonsarbeid, nettverksbygging mellom sivilsamfunnsaktører i og utenfor Sør-Sudan, talsmannsarbeid for bedre lovgivning og kapasitetsbygging av både sivilsamfunnsaktører og lokale myndigheter.

Kap. 163 Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter

Post 70 Naturkatastrofer

Tildeling: 8,9 mill. kroner

Norad forvaltet en mindre del av budsjettposten. I tråd med målene for budsjettposten satses det på forebygging av naturkatastrofer blant annet gjennom arbeid for klimatilpasning. Gode værvarslingssystemer og formidlingen av disse er nødvendig for å forebygge konsekvensene av klimaendring og ekstremvær. Gjennom World Meteorological Organization (WMO) er Norge en sentral bidragsyter for å styrke nasjonal værvarsling i en rekke land, gjøre tjenestene relevante og brukervennlige og sette lokalbefolkningen i stand til å bruke informasjon om været til å forebygge uheldige konsekvenser for landbruk, infrastruktur og helse.

Norad støttet i perioden 2012-2014 Afghanistankomiteens arbeid med å styrke kapasitet, koordinering og samarbeid blant sentrale aktører om katastrofeberedskap, respons og ledelse på lokalt-, distrikt-, og provinsnivå i Badakshan provinsen. Afghanistankomiteen viser i sin rapport for 2013 til økt kunnskap hos målgruppen etter gjennomførte aktiviteter. I mai 2014 var det jordras i et av områdene Afghanistankomiteen jobber. Afghanistankomiteen beredskapslagre (redningsutstyr, mat, vann etc.) ble da benyttet, og viktigheten av disse lagrene kombinert med opplæring av lokalbefolkningen ble erfart. En annen viktig erfaring var at koordinering med andre aktører og myndigheter må styrkes.

Post 71 Humanitær bistand

Tildeling: 13 mill. kroner

Bevilgningen skal bidra til at mennesker i nød får nødvendig og effektiv beskyttelse og assistanse. Budsjettposten benyttes også til arbeid med å forebygge humanitære kriser. Norad forvalter en mindre del av støtten som går til norske organisasjoner.

Norad forvaltet tilskudd til Norges Røde Kors for aktiviteter i Sør-Sudan og Pakistan på til sammen 8 mill. kroner i 2014. Norad-midlene blir brukt til å styrke nasjonalforeningene slik at de kan respondere på behovene i sine lokalsamfunn. I begge landene er målet å redusere lokal sårbarhet for humanitære kriser slik som naturkatastrofer, samt å styrke evnen til rask respons på kriser.

Right to Play fikk i 2014 til sammen 5 mill. kroner for prosjekter i følgende land: Burundi, Etiopia, Jordan, Kenya, Libanon, Mali, Mosambik, Pakistan, Palestina, Sør-Sudan, Tanzania og Uganda. Prosjektene inngår i Right to Plays prosjektavtale for perioden 2013-2015 og bidrar blant annet til bedre læringsmiljø for barn og unge, bedre helsepraksis, økt bruk av ikke-voldelige midler i konflikthåndtering, bedre holdninger til kvinnelige ledere samt til jenters og kvinners deltakelse i beslutningsprosesser. Midlene bidro blant annet til videreføring av tiltak for palestinske barn og unge på Vestbredden, Gazastripen og i palestinske flyktningeområder i Libanon og Jordan.

Post 72 Menneskerettigheter

Tildeling: 7,732 mill. kroner

Tilskuddsordningen for tros- og livssynsminoriteters rettigheter som ble opprettet i 2013. Målet med ordningen er å støtte sivilsamfunnsaktører i Norge og i sør i deres arbeid for å styrke tros- og livssynsminoriteters rettigheter samt motvirke diskriminering på grunn av tro og livssyn. Det ble i 2014 tildelt i overkant av 7,7 mill. kroner fordelt på følgende organisasjoner: Stefanusalliansen, Det norske misjonsselskap (DNM), Buddhistforbundet, ADRA Norge, Kirkens Nødhjelp, Caritas og Digni. Det ble gitt tilskudd til Kirkens Nødhjelps nye prosjekt for minoriteters rettigheter i Myanmar og Dignis to nye prosjekter om henholdsvis ungdoms deltakelse i Egypt og Parkari-folkets rettigheter i Pakistan. Utover dette er det gitt tilskudd til videreføring av prosjekter som også fikk tilskudd i 2013. Disse omfatter tros- og livssynsminoriteter i India, Midtøsten, Sørøst-Asia, Myanmar, Pakistan og Sri Lanka. Prosjekter som inngår i denne ordningen skjer i kontekster som er komplekse og dels risikoutsatte. Dette påvirker måloppnåelse.

Kap. 164 Fred, forsoning og demokrati

Post 70 Fred, forsoning og demokratiltak

Tildeling: 35 mill. kroner

Et sentralt mål for denne bevilgningen er å støtte tiltak som bidrar til å støtte iverksetting av FNs sikkerhetsresolusjon om Kvinner, fred og sikkerhet og etterfølgende resolusjoner, med vekt på den norske handlingsplanen.

Norad videreførte i 2014 støtte til enkelte prosjekter, herunder FOKUS' innsats i Colombia og Sri Lanka, og støtte til Nobel Women's Initiative til kampanjen mot seksualisert vold i konflikt.

CARE Norge mottok tilskudd til et prosjekt på Sri Lanka, der hovedtyngden lå i å realisere kvinners rett til å delta i beslutningsprosesser på lokalsamfunnsnivå og å bidra til en helhetlig og integrert respons til kjønnsbasert vold. CARE rapporterer at prosjektet kan vise til gode resultater, blant annet i form av en styrking av lokale og regionale myndigheters kapasitet til å forebygge og beskytte mot kjønnsbasert vold.

Norad inngikk også blant annet en ny avtale med UN Women om tiltak rettet mot syriske kvinneorganisasjoner. I tråd med føringer ble det også bevilget midler til barn og unge i konflikt. Det ble videre lyst ut midler for 2015 - 2017 der det å legge til rette for resultater i tråd med den reviderte norske handlingsplanen var et sentralt element.

Demokratistøtte/partier

Demokratistøtten ble fra 2014 underlagt denne budsjettposten. 8 mill. kroner ble øremerket demokratistøtten mens det brukt om lag 3,5 mill. kroner. Målet for ordningen er å bidra til velfungerende og demokratiske partiorganisasjoner i utviklingsland. Ordningen er rettet mot norske politiske partier representert på Stortinget og deres partinære organisasjoner. Innsatsen skal bidra til kapasitetsbygging og langsiktig organisasjonsbygging av partier i utviklingsland.

I 2014 ble det gitt støtte til åtte prosjekter gjennom fire partier; Arbeiderpartiet (AP), Kristelig Folkeparti (KrF), Sosialistisk Venstreparti (SV) og Senterpartiet (SP) og ungdomspartiene KrFU og AUF). De fleste av prosjektene er samarbeid mellom ett parti i Norge og ett i et utviklingsland. SP, KrF og KrFU derimot har prosjekter som involverer flere partier. Flere av prosjektene er rettet mot å styrke interndemokrati i søsterpartier, og spesielt styrke mulighet for deltakelse og innflytelse av kvinner. En gjennomgang av ordningen ble foretatt i 2014. [Rapporten](#) påviser forbedringer i Demokratistøtten sammenlignet med ordningen for perioden 2002-2009. I følge rapporten synes også partiene å kunne vise til flere resultater i inneværende periode sammenlignet med forrige periode, i kategorien 'sannsynlige effekter'.

Kap. 165 Forskning, kompetanseheving og evaluering

Post 70 Forskning og høyere utdanning

Tildeling: 297,5 millioner kroner.

Målet for ordningen er å produsere ny kunnskap om regjeringens prioriterte satsningsområder på utviklingsfeltet. Ordningen bidrar også til en styrking og internasjonalisering av norske forskningsmiljøer, og til faglig samarbeid med og kompetanseheving av forsknings- og høyere utdanningsinstitusjoner i utviklingsland.

Hovedparten av midlene som går til Forskningsrådet ble tildelt forskningsprogrammet 'Norge - global partner' (NORGLOBAL). Programmet har som mål å styrke norsk forskning på utvikling i lav- og middelinntektsland, og å styrke forskningskapasiteten i disse landene. Programmet har et spesielt ansvar for å sikre kunnskapsutvikling innen utviklingsområdet i Norge. Ved å samle store deler av innsatsen på utviklingsfeltet oppnås bedre effektivitet, fleksibilitet, synlighet og tydelighet. Tematikken som støttes gjennom NORGLOBAL inkluderer klima og miljø, fattigdom og fred, kapitalflukt og skatteparadiser, effekt av bistand og kvinner og likestilling i utvikling. I 2014 ble det igangsatt 20 nye prosjekter. Programmet finansierte ved utgangen av året 70 prosjekter. Når det gjelder forskningsproduksjon og formidling i 2014 bidro NORGLOBAL med 46 publikasjoner i vitenskapelige fagfelleverderte journaler, 44 antologier, tre monografier, 144 rapporter og konferanseinnlegg, 47 populærvitenskapelige publikasjoner og 196 ulike innlegg i aviser, radio og TV.

Regionale forskningstiltak støttes også gjennom Forskningsrådet, for å bidra til å nå målene for forskningskomponenten i regjeringens landstrategier. Som del av denne innsatsen støtter Norge egne forskningsprogrammer i og med henholdsvis Kina og India, samt et program på Latin-Amerika.

Program	Prosjekter støttet	Vitenskapl. artikler *	Andre formidlings-tiltak	Annet	Tematisk fokus
Kina-programmet	19 (3 nye)	26	105		Klima, miljø, klimateknologi og velferd
Latin-Amerikaprogrammet Formål: Styrke kunnskapsgrunnlaget om Latin-Amerika i Norge. For Brasil støttes landstrategien som del av dette programmet	27 (6 nye)	20	153		Utviklingsforskning, miljø- og klima, kultur og samfunn, energi og naturressursforvaltning
India-programmet (supplert med midler fra ambassaden) Formål: Styrke indisk-norsk forskningssamarbeid	5 (1 nytt)	46	163	2 workshops og 25 prosjekter forvaltet av andre program	Internasjonale politiske spørsmål, klima, miljø, ren energi, samfunnsutvikling

De store kapasitetsbyggingsprogrammene i sør, *NUFU* og *NOMA*, er begge under avvikling, men hadde noe aktiviteter også i 2014. *NUFU*-avtalen har finansiert 62 femårige prosjekter, som omfattet i alt 32 universitetspartnere i utviklingsland og 11 partnere i Norge. Under *NUFU*-avtalen ligger et eget kapasitetsbyggingsprogram rettet mot Sudan (*NUCOOP*) som har omfattet sju pågående femårige prosjekter. I nåværende faser har *NUFU*- og *NOMA*-programmene bidratt til opprettelse av 56 masterprogrammer og fire doktorgradsprogrammer i utviklingsland. Programmene har spesielle tiltak for å rekruttere kvinnelige studenter. I 2010-opptaket under *NOMA*-programmet var kvinneandelen 42 prosent. Rundt 37 prosent av masterstudentene og 46 prosent av PhD-kandidatene som har blitt finansiert av *NUFU* er kvinner, og programmet har dermed bidratt til økt kvinnelig deltakelse i høyere utdanning og forskning og i arbeidslivet. *NUFU* har i perioden 2007-2014 stipendiert over 300 master- og 200 PhD-studenter, noe som er i tråd med målene for denne programperioden. Gjennom *NUFU*-programmene har studentene fått utdanning innen fagområder som er viktige for å styrke sentrale sektorer i samarbeidslandene. *NOMA* har i perioden 2006-2014 stipendiert 2 028 masterstudenter.

I 2013-2014 er det gjennomført en tracer-studie av masterstudenter som har fått støtte gjennom *NOMA* og *NUFU*. Formålet med denne var å kartlegge om og hvor studentene har fått jobb, og deres opplevelse av studienes relevans for deres arbeidssituasjon. Tracer-studien viser at 91,8 prosent av masterstudentene under *NOMA* og 95,6 prosent av masterstudentene under *NUFU* er i jobb. Mer enn 90 prosent av masterstudentene bor og arbeider i sitt eget hjemland eller i regionen. Rapporten viser at mennene får jobb noe raskere enn kvinnene etter endte studier (97,3 prosent av mennene får jobb innen ett år, mot 83,3 prosent av kvinnene). Majoriteten av kandidatene arbeider i høyere utdanningsinstitusjoner eller annen offentlig sektor. Dette kan tyde på at de individuelle masterstipendene også har bidratt til institusjonell kapasitetsutvikling på høyskoler og universiteter.

Norads *NORHED-program* initierte i 2013-2014 45 prosjekter på utdannings- og forskningssamarbeid mellom høyskoler og universiteter i Norge, og tilsvarende institusjoner i lav- og mellominntektsland i Afrika, Asia og Latin-Amerika. Prosjektene faller inn under fagområder som helse; utdanning; klima, miljø og naturressurser; demokratisk og økonomisk styreset; og humaniora, kultur, media og kommunikasjon. I tillegg er det en egen portefølje som støtter høyere utdanning og forskning i Sør-Sudan. Programmet er gjenstand for en følgeevaluering, hvor første evalueringsrapport ble ferdigstilt i løpet av 2014. Denne vurderte programmets endringsteori og vurderte om det er designet på en måte som sannsynliggjør måloppnåelse og samsvarer med gjeldende litteratur på feltet. Evalueringen viste at programmet samsvarer med gjeldende teori på feltet, og at det basert på dette har gode forutsetninger for å lykkes. Samtidig viste evalueringen til at prosjektene gjennomføres i krevende situasjoner, og at en rekke forutsetninger må være tilstede på system- og institusjonsnivå for å oppnå gode resultater. Evalueringen har dermed identifisert en rekke risikofaktorer som er nyttige for Norad i den videre oppfølgingen.

Norads *Masterprogram for Energi og Petroleum* (*EnPe I*) ble faset ut i 2014, mens ny fase av programmet (*EnPe II*) startet opp med en mer helhetlig innretning til kapasitetsutvikling. Siden programmets oppstart i 2009 har totalt 143 mastergradsstudenter fått finansiert sin masterutdanning, hhv 60 innen fornybar energi og 83 innen petroleumsfag. I tillegg har 15 kandidater mottatt studiefinansiering fra hjemlandets myndigheter og industrien. Kvinneandelen blant masterstudentene har vært økende gjennom første fase, og gjennomsnittlig andel for hele

perioden var 30 prosent. Programmet har finansiert 10 PhD-kandidater i løpet av perioden og disse studentene vil bli nøkkelpersoner ved sine hjemmeinstitusjoner etter endt utdanning. Programmet har også støttet laboratorieutvikling og opplæring av teknisk personell. Det private næringslivet har bidratt med veiledning og undervisning på flere av prosjektene. Dette har sikret at utdanningen og kandidatene har blitt relevante for det lokale arbeidsmarkedet. Det ble gjennomført to utlysninger på EnPe II i 2014, der tre prosjektsøknader ble innstilt for støtte.

I tillegg støtter Norad regionale forskningsorganisasjoner i sør som utlyser støtte til forskning og forskningsformidling, hovedsakelig i Afrika. The African Economic Research Consortium (AERC) støtter forskning og utdanning av PhD- og masterstudenter i økonomi ved afrikanske universiteter. Mange tidligere AERC-studenter og forskere er sentralt plassert i academia, i statsforvaltningen og som politikere i flere afrikanske land. AERC arrangerer årlige seminarer om økonomisk politikk for sentrale beslutningstakere. Totalt har AERC et nettverk på over 900 seniorpolitikere. AERC ble høyt rangert i en global tenketank indeks for i 2013 (<http://gotothinktank.com/>). I kategorien 'tenketanker for internasjonal utvikling', ble AERC rangert som nummer én i Afrika sør for Sahara, og som nummer 25 globalt. I kategorien 'tenketanker for internasjonal økonomisk politikk', var AERC rangert som nummer to i Afrika sør for Sahara, og 35 globalt.

Norad støtter også El Consejo Latinoamericano de Ciencias Sociales (CLACSO), som har produsert 17 bøker, og 26 politiske oppsummeringer (policy briefs). De legger til rette for web-baserte kurs, og hadde 281 deltakende studenter. CLACSO rapporterer at 242 personer har deltatt på offentlige møter som organisasjonen har arrangert for å formidle forskningsresultater i 2014.

Tibetnettverket organiserer samarbeid mellom universiteter og akademiske institusjoner i Norge og Tibet for kapasitetsbygging i Tibet. Med unntak av noen få, er alle de tibetanske kandidatene med utdanning fra Norge ansatt i vitenskapelige stillinger i Tibet. I lys av utfordringer med reiserestriksjoner og gjennomføring av forskningsaktivitet i Tibet anses publikasjons- og formidlingsaktiviteten hittil som god, men tall for 2014 er ikke mottatt. Tibetnettverket har i 2014 søkt om tilleggsstøtte for utvidet programperiode for 2015-2016.

Støtten til *GenØks* kapasitetsbyggingsprogram for utviklingsland innen biosikkerhet ble faset ut i 2014 og en sluttgjennomgang vil gjennomføres i 2015. Støtten har over en 10-års periode bidratt til kapasitetsutvikling både på individ- og institusjonsnivå i mange land, hvor kunnskapsutvikling og kompetanse på risikovurderinger vil ha innflytelse på politikktutforming innen biosikkerhetsspørsmål. En database (open access) og verktøy til bruk i risikovurderinger for ODA-land er utviklet. GenØk har også bidratt med rådgivningstjenester for utførelse av risikovurderinger til mer enn 12 ODA-land. Et aktivt forskningssamarbeid på instituttnivå har ført til etablering av regional «hub'er» i Sør-Afrika, Sør-Amerika og i Asia. Disse skal fungere som knutepunkt for nettverk av forskningsinstitutter i genøkologi og biosikkerhet. GenØk har i løpet av de siste to årene lyktes med å overføre ansvar til partnere i utviklingsland for å styrke bærekraft, og det arbeides med alternativ finansiering for å videreføre arbeidet.

Post 71 Faglig samarbeid

Tildeling: 200,585 mill. kroner

Ordningen skal blant annet legge til rette for faglig samarbeid med norske og internasjonale fagmiljøer primært innenfor ressursforvaltning, skatt/ressursbeskatning, styresett, helse, miljø/klima, likestilling og rettigheter. Olje for utvikling, Skatt for utvikling, helse samt fiskeri og oppdrett er hovedkomponentene i Norads innsats under denne budsjettposten.

Olje for utvikling og Skatt for utvikling

Olje for utvikling (Ofu)- og Skatt for utvikling (Sfu)-programmene finansieres hovedsakelig over regionbevilgningene gjennom avtaler forvaltet av ambassadene. Midlene som Norad forvaltet over Kap. 165, post 71 til de samme programmene ble i stor grad benyttet til støtte til sivilt samfunn og internasjonale organisasjoner, koordinering av og tilrettelegging for langsiktig institusjonssamarbeid, og til Ofu-programmene i Cuba, Irak og Libanon.

Ofu-programmet har som ett av sine mål å bidra til at beslutningstakere og øvrige myndigheter i samarbeidslandene holdes ansvarlig for hvordan landenes petroleumsressurser forvaltes. Samarbeidet med og støtten til sivilsamfunnsorganisasjoner økte betydelig i 2014. Totalt utbetalte Norad om lag 30 millioner kroner til seks norske og tre internasjonale sivilsamfunnsorganisasjoner: Norsk Folkehjelp, WWF-Norge, Kirkens Nødhjelp (KN), Naturvernforbundet, LO, Studentenes og Akademikernes Internasjonale Hjelpesfond (SAIH) og Oxfam America, Thomson Reuters Foundation, Natural Resource Governance Institute og Global Witness. De tre tematiske områdene som ble prioritert var anti-korrupsjon, inkludert medias rolle, ytre miljøutfordringer knyttet til petroleumssektoren, og samarbeidet mellom arbeidstakere, næringsorganisasjoner og industri innen arbeidsmiljø, sikkerhet og helse.

Finanskomponenten i Ofu-programmet skal bidra til at samarbeidslandene sikrer seg en rimelig andel av inntektene fra petroleumsvirksomheten, og at inntektene integreres i den nasjonale økonomien på en bærekraftig måte. Norad fortsatte samarbeidet med *det internasjonale pengesfondet* (IMF) om bistand til inntektsforvaltning, både gjennom en bilaterale avtale og gjennom Norges støtte til flergiverfondet *Managing Natural Resource Wealth* (MNRW). Under den bilaterale avtalen kom samarbeidet med Libanon i gang med to arbeidssamlinger i Beirut med hovedvekt på skattemessige problemstillinger. Gjennom MNRW bidro IMF med rådgivning i Mosambik, Tanzania og Uganda. I Mosambik har IMF's bistand vært sterkt medvirkende til at mosambikiske skattemyndigheter nå etablerer en spesialisert enhet for naturressursbeskatning. Aktiviteten under disse to fondene har vært noe lavere enn forutsatt. For å følge opp anmodning fra finansdepartementet i Sør-Sudan i 2013 om støtte til petroleumsinntektsforvaltning, besluttet Norad høsten 2014 å bidra med inntil 20 mill. kroner til IMF's flergiverfond for Sør-Sudan. Under samarbeidet med Petrad om kapasitetsutvikling ble det i 2014 gjennomført kurs om verdikjeden i petroleumssektoren både i Uganda og Ghana.

Det ble undertegnet en ny programavtale mellom Norad og Cuba i 2014. Ofu-programmet skal bidra med opplæring innen petroleumsforvaltning generelt, med fokus på økonomisk utnyttelse av ressursene, helse, miljø og sikkerhet, og oljevernberedskap. Programdokumentet inkludert mål- og resultatrammeverk for fase 2 i Ofu-samarbeidet med Libanon ble ferdig i juli 2014. I påvente av formell oppstart av fase 2, finansierte Norad høsten 2014 to arbeidssamlinger for libanesiske institusjoner som vil bli involvert i programmet. Den ene samlingen var for å formidle norsk erfaring

om oljevernberedskap, og helse, miljø og sikkerhet innenfor petroleumssektoren, mens den andre omhandlet skatte- og regnskapsmessige problemstillinger ved revisjon av internasjonale oljeselskaper. Under det bilaterale Ofu-samarbeidet med IMF godkjente Norad i januar 2014 et toårig prosjekt for å bistå libanesiske myndigheter med å utvikle og gjennomføre et moderne skatteregime for petroleumssektoren.

Årsrapport 2014 for Olje for utviklings-programmet vil foreligge medio 2015.

'Team Ofu' -seminarer om kapasitetsutvikling og resultatstyring

'Team Ofu' samler programaktørene – i alt 13 norske statlige institusjoner. Samlingene skal bidra til en mer enhetlig tilnærming på tvers av landprogrammene, og en økt bevissthet om Olje for utvikling (Ofu) som et bistandsprogram. I 2014 arrangerte Ofu-sekretariatet i Norad to 'Team Ofu' -samlinger; det første med kapasitetsutvikling som tema, det andre om resultatstyring. Disse temaene utgjør nå to av Ofu-programmets satsingsområder i den neste treårsperioden i henhold til Ofu-programmets treårige plan (2015-2017).

Kapasitetsutvikling gjennom institusjonssamarbeid er en krevende form for bistand, og det er utfordrende å måle effekten av den. Evalueringen av Ofu-programmet fra 2013 anbefalte en styrket innsats på dette feltet. Formålet med det første seminaret var å nærme seg en felles forståelse av begreper og innhold knyttet til kapasitetsutvikling i Ofu-programmet, og dele erfaringer med å måle kapasitetsutvikling.

Seminaret bidro til en økt bevissthet omkring kompleksiteten i begrepet kapasitetsutvikling. Samtidig ble konkrete forutsetninger synliggjort og diskutert. Blant annet ble det konkludert med at Ofu-programmets støtte til organisasjonsutvikling, administrasjon og ledelse bør økes, når dette etterspørres av samarbeidslandene. Viktigheten av lokalt eierskap til landprogrammernes mål, innhold og gjennomføring, både på politisk nivå og i samarbeidende institusjoner ble påpekt. Som en oppfølging av seminaret, utarbeidet Ofu-sekretariatet en framdriftsplan for videre arbeid med kapasitetsutvikling. En referansegruppe, med medlemmer fra relevante norske institusjoner er etablert, og Ofu-sekretariatet har utarbeidet, med innspill fra referansegruppen, to studier med veiledning innen henholdsvis 'kapasitetsutvikling på organisasjonsnivå' og 'eierskap'. Det er ventet at Ofu-sekretariatets arbeid vil bidra til å profesjonalisere tilnærmingen til kapasitetsutvikling i landprogrammene, og at dette vil gi konkrete resultater i institusjonssamarbeidet i årene framover.

Formålet med seminaret var å styrke resultatkulturen i Ofu-programmet gjennom presentasjoner og utveksling av erfaringer. Seminaret bidro til å øke bevisstheten blant deltakerne om viktigheten av god resultatmåling som en forutsetning for resultatstyring, men også om utfordringene med å finne egnede indikatorer for å følge utviklingen av komplekse og tematisk brede programmer. Kunnskap om betydningen av å dokumentere og måle resultater blant programmets norske aktører er avgjørende, ettersom det i stor grad er fagmiljøene som besitter kunnskap om hva som er egnede indikatorer for å vurdere resultater. 'Team Ofu' -seminaret var et nyttig bidrag i denne prosessen, og har lagt et felles referansegrunnlag for det videre arbeidet med å forbedre resultatrammeverkene i Ofu-programmet.

For at resultatstyring skal bli et effektivt virkemiddel må det gis praktisk støtte til resultatmåling, samt veiledning i og oppfølging av gjennomføringen. I 2015-2017 skal resultatstyringen i Ofu-programmet styrkes gjennom forbedrede resultatrammeverk og oppfølging av programmernes rapportering og påfølgende korrektive tiltak. Det er etablert en ressursgruppe i Ofu-sekretariatet for å kvalitetssikre programdokumenter og resultatrammeverk, herunder å støtte og veilede norske gjennomførende institusjoner, ambassader, og partnerinstitusjoner (i programlandene) i resultatstyring.

Under Sfu-programmet finansierte Norad, sammen med britiske DfID, forskningsprogrammet 'International Center for Tax and Development'. Dette er et program som dekker mange skatterelaterte områder, men der fokus er på sammenhengen mellom skatt og statsbygging. Videre støttet Norad to av IMFes flergiverfond; 'Tax Policy and Administration' og 'Tax Administration Diagnostic Assessment Tool'.

Helse

Norad bidrar med kjernestøtte til Universitet i Oslos *Program for utvikling av helseinformasjonssystemer (HISP)* med om lag 27 mill. kroner i perioden 2014-2016. HISP mottok vel 10 mill. kroner i 2014. Det overordnede målet for programmet er å bedre helsetilbud og styrke helsesystemer i lav- og middelinntektsland. Dette gjøres ved å forbedre innsamling, analyse og bruk av helsedata og indikatorer. HISP-nettverket har utviklet og vedlikeholder *District Health Information Software (DHIS2)*, et dataprogram som er åpent tilgjengelig. Programmet egner seg for å analysere data på distrikts- og nasjonalt nivå i utviklingsland. DHIS2 er benyttet i 47 land og 23 organisasjoner. DHIS2 blir også i økende grad brukt i andre sektorer inkludert utdanning og vann/sanitær.

Folkehelseinstituttet (FHI) mottok i 2014 1,2 mill. kroner for å støtte samarbeidsland i utviklingen av helseregistre for kvinners og barns helsetjenester. Målet er å bidra til bedre informasjon om helsetjenesten og helsesituasjonen for å igjen kunne tilby bedre kvalitet i tjenestene. FHI har utviklet metoder og verktøy i samarbeid med WHO og videre initiert og har gitt faglig støtte til Palestina der det er gjennomført opplæringstiltak og analytisk arbeidet for å sikre effektiv implementering.

Christian Michelsens Institutt (CMI) fikk i 2014 om lag 2,4 mill. kroner til å fremme menneskerettighets-basering av helse, i samarbeid med Verdensbanken, FXB Center for Health and Human Rights og andre partnere. I 2014 er det arbeidet spesielt med dokumentasjon av metode for arbeid med menneskerettighetsbasering gjennom bedre dialog mellom rettsvesen, departementer, folkevalgte og sivilsamfunn i Latin-Amerika, i tett samarbeid med aktørene, og tilrettelegging for bruk av metoden i land i Øst-Afrika. En bok er under utarbeidelse. I Colombia er det avholdt workshop med dommere fra Latin-Amerika og Øst-Afrika, og det er gjennomført flere workshops med eksperter som del av arbeidet med å måle effekten av menneskerettighetsbasering.

Ifakara Health Institute (IHI): Som del av et konsortium av givere finansierer Norge IHI sin langtidsplan (2013-18). Norge har finansiert IHI siden 2010 og bidro i 2014 med 2 mill. kroner. IHI er en uavhengig institusjon for helseforskning og utredning i Tanzania som med femti års erfaring bidrar med viktig kompetanse og opplæring om helsesystem, -programmer og enkeltintervensjoner blant annet til helsedepartementet og en rekke andre partnere. IHI har i dag 25 PhD-studenter. Det ble i 2014 publisert 90 vitenskapelige artikler. IHI har tett samarbeid med internasjonalt anerkjente forskningsmiljøer.

Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten mottok i 2014 et tilskudd på vel 2,1 mill. kroner for å produsere forskningsoversikter om effekt av tiltak for styrking av helsetjenesten i lav- og mellominntektsland. I 2014 avholdt Kunnskapssenteret sju kurs/workshops for ca. 80 forskere og brukere av forskning fra utviklingsland. To ble avholdt i Afrika, tre ved Kunnskapssenteret, ett ved WHO og ett online. Med støtte fra Kunnskapssenteret bidro til sammen 26 forfattere fra lav- og

mellominntektsland til at det ble det i 2014 publisert fire nye forskningsoppsummeringer (Cochrane reviews) og protokoller for ytterligere sju. Kunnskapssenteret bisto også WHO med oppsummering av forskning som beslutningsgrunnlag for nye anbefalinger om hensiktsmessig bruk av helsepersonell for aborttjenester i lav- og mellominntektsland.

Fiskeri og oppdrett

Norad forvalter en omfattende portefølje knyttet til fiskeri og oppdrett. Sentralt i arbeidet står aktiviteter knyttet til forskningsskipet Dr Fritjof Nansen, se også omtale nedenfor. I forlengelsen av dette programmet har man også utviklet programmet NansClim som har analysert dataserier fra Benguelaregionen på vestkysten av Afrika som er samlet inn gjennom Nansenprogrammet over de siste 25-30 år. Dette er unike data knyttet til biomangfold, fiskeriressurser og klima.

2014 var det siste regulære året for post-tsunamisamarbeidet med Thailand på oppdrett. Resultatene er meget gode. Det thailandske fiskeridepartementet har nå kompetanse og systemer på plass for å drifte oppdrettsmerder i sjø og håndtere klekkeri og yngelproduksjon. De tar sikte på å bistå med opplæring til investorer og lokalsamfunn som ønsker å modernisere egen oppdrettsaktivitet, samtidig som de vil fortsette å forske på ulike fiskearter, fôr og fiskehelse.

Norge har støttet arbeidet mot ulovlig fiske og fiskerikriminalitet. Arbeidet har bidratt til betydelig endring i vest-afrikanske regjeringers holdninger i kampen mot ulovlig fiske, og til at den afrikanske Union har identifisert og støttet landenes arbeid mot ulovlig fiske samt godt styresett i fiskerisektoren.

Innen samarbeidet med INTERPOL og dennes norske partner i arbeidet mot fiskerikriminalitet har Norge i perioden bidratt i det operative samarbeidet med en rekke land, herunder Malaysia, Nigeria og Sør Afrika. Det er også tilrettelagt for at utviklingsland deltar aktivt i det strategiske og operative arbeidet i INTERPOL gjennom arbeidergrupper innen fiskekrim og på menneskehandel. Dette har ført til et sterkt engasjement i blant annet Sør-Afrika som arrangerer et internasjonalt symposium om temaet fiskerikriminalitet i september 2015 i regi av fiskeriministeren. Sør-Afrika har også engasjert seg som leder for kapasitetsbygging i fiskekrimarbeidsgruppen i INTERPOL.

EAF Nansen

Norad har deltatt i styringsgruppen for bygging av nytt fartøy etter nåværende 'Dr Fridtjof Nansen'. Det ble inngått kontrakt med verft i mars 2014 og byggingen er i rute. Fartøyet skal etter planen sjøsettes 14. oktober 2015, og overleveres 22. august 2016.

Ny fase av EAF Nansen-programmet planlegges fra 2016. Et addendum for forlengelse av interimfasen til medio 2016 ble undertegnet i 2014. Programmet har i perioden bistått utviklingsland med å utvikle 17 forvaltningsplaner for marine ressurser. 16 av disse er godkjent på nødvendig nivå i landet. Utfordringen framover er å bistå til at disse planene iverksettes.

En evaluering av EAF Nansen-programmet ble gjort i 2013. Evalueringen var positiv med hensyn til programmets relevans, utvikling og styrking av partnerskap på ulikt nivå, kompetansebygging og de resultatene programmet har oppnådd. Evalueringen pekte imidlertid på at kravet om egenandel fra samarbeidsland til toktutgifter kan ha gått på bekostning av programmets faglige ytelser og medført ekstra administrative kostnader og ineffektivitet for FAO og Havforskningsinstituttet.

Anbefalingene vil bli fulgt opp i ny fase av programmet. Som følge av én av anbefalingene fikk prosjektet gjennomført en likestillingsgjennomgang i 2014. I samarbeid med partnerlandene har

programmet utviklet en datapolicy for å bidra til bedre utnyttelse av data som samles inn gjennom tokt med 'Dr Fridtjof Nansen'. Endelig godkjenning fra landene gjenstår.

Kap. 166 Miljø og bærekraftig utvikling

Post 71 Internasjonale prosesser og konvensjoner

Tildeling: 6,216 mill. kroner

Budsjettposten skal blant annet bidra til at utviklingsperspektivet ivaretas i internasjonale konferanser og toppmøter, og at kvinners deltakelse og innflytelse i internasjonale prosesser øker.

Norad gir faglig, administrativ og finansiell støtte til møter i et internasjonalt *korrupsjonsjegernetverk*. Økonomisk kriminalitet er grenseoverskridende og kontakten med andre land viktig. Deltakere ble i 2014 spurt om nytteverdien av nettverket. Det gikk da fram at de har nytte av å møte personer med erfaring fra å etterforske store korrupsjonssaker og å få kunnskap om hvordan saker blir håndtert i andre land. De viste til eksempler der kunnskapen ble brukt i egen etterforskning. Den uformelle kontakten i nettverket ble vurdert som viktig for raskt å komme i kontakt med riktige personer og institusjoner i andre land. Avhengig av tema for det enkelte nettverksmøte inviteres også undersøkende journalister, representanter fra academia og andre fagpersoner. Dette har økt deltakernes kompetanse og kunnskap og det er knyttet verdifulle kontakter. Den moralske støtten deltakerne i nettverket gir hverandre ble også nevnt som viktig, særlig når store saker etterforskes og føres for retten, eller ved politisk innblanding.

Sekretariatet for Konvensjonen for våtmarker av internasjonal betydning (Ramsar) har initiert et globalt partnerskap for restaurering av våtmarker. Norge bidro i 2014 til oppstarten av dette arbeidet.

Post 72 Internasjonale miljøprosesser og bærekraftig utvikling

Tildeling: 55,2 mill. kroner

Målet med budsjettposten er å øke kunnskapen og kompetansen om naturressursforvaltning og økosystemer i utviklingsland. Kvinner gis særlig fortrinn under ordningen.

World Meteorological Organization (WMO) har med norsk støtte bygget opp kapasitet knyttet til Global Framework for Climate Services (GFCS) sitt rammeverk for klimatjenester, inklusive koordinering av arbeidet på afrikansk nivå gjennom AMCOMET¹². Gode værvarslingsystemer og formidlingen av disse er nødvendig for å forebygge konsekvensene av klimaendring og ekstremvær. Gjennom WMO er Norge en sentral bidragsyter for å styrke nasjonal værvarsling, gjøre disse tjenestene relevante og brukervennlige, og sette lokalbefolkningen i stand til å bruke informasjon om været til å forebygge konsekvenser for landbruk, infrastruktur og helse. Nasjonale piloter er på plass i Malawi og Tanzania, der en lang rekke aktører samarbeider med værvarslingstjenester og øvrige myndigheter om implementering av GFCS på landnivå. Dette er krevende tverrsektorielle prosesser som blant annet omhandler mange sektorer, deriblant landbruk og helse.

Gjennom denne støtteordningen har blant annet representanter fra utviklingsland fått anledning til å delta på internasjonale konferanser om økosystembasert fiskeriforvaltning og økonomiske

¹² African Ministerial Conference on Meteorology

konsekvenser av dette. De har presentert egne arbeidere og knyttet nettverk til andre forsknings- og forvaltningsmiljøer.

Post 74 Fornybar energi

Tildeling: 127,624 mill. kroner

Tilskudd til fornybar energi er samlet i én budsjettpost. Tildelingen dekker støtte til næringsutvikling innen satsingen på ren energi, støtte til sivilts samfunns arbeid og faglig samarbeid.

Faglig samarbeid mv.

Innen kapasitets – og institusjonsbygging yter Norad tilskudd til International Centre for Hydropower (ICH), og aktiviteter som dekkes gjennom rammeavtaler med Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) og Statnett. ICH har arrangert en rekke kapasitetsbyggingskurs innen vannkraftsektoren med tema som bl.a. drift og vedlikehold, sektor-regulering, og kurs i forhandlingsteknikk for bedre å kunne ivareta sine interesser i krafthandelsavtaler. Kursene har varighet fra en til tre uker, og har som formål å gi medarbeidere i samarbeidsinstitusjoner i våre partnerland økt kompetanse. Omtrent halvparten av kursene avholdes i Norge mens resten gjennomføres regionalt, eller med et spesifikt nasjonalt fokus. I 2014 ble det holdt flere skreddersydde kurs i Asia.

Gjennom rammeavtaler med NVE og Statnett har Norad tilgang på høyt kvalifisert fagkompetanse. NVE bidro i 2014 på en rekke oppdrag. Dette har blant annet omfattet planlegging av et nytt femårig institusjonssamarbeid med energimyndighetene i Myanmar. NVE bistod også myndighetene i Myanmar med gjennomføring av anbuds konkurranse og kontraktsforhandling for oppgradering (energieffektivisering) av et gasskraftverk. Arbeidet vil bidra til å utløse en større investering fra Verdensbanken for å gjennomføre selve oppgraderingen av gasskraftanlegget. Et seminar i 2014 samlet ressurspersoner fra flere av de store energi- og NVE-samarbeidslandene for å dele erfaringer med lovverksarbeid. Et kartleggingsbesøk til Zambia ble gjennomført for å undersøke mulig samarbeid innen vannressursforvaltning for å bistå myndighetene i vurdering av utvikling av vannkraftressurser.

I 2014 har Statnett startet opp en forberedende fase til nytt samarbeid med Kenya. Dette oppdraget innebar også en revidering av opprinnelig planlagt regionalt samarbeid mellom Kenya, Tanzania og Uganda. Statnett har også bidratt med vurdering av foreslått teknisk design for forbindelse mellom Tanzania og Zambia. Faglig råd og kvalitetssikring ble også gitt til ambassaden i Tanzania i forbindelse med oppdragsbeskrivelse for 'Power System Stability Study' i Tanzania. I september mottok Norad informasjon fra Statnett at de ønsket å avvike sitt faglige samarbeid i utviklingsland, samt avslutte rammeavtalen med Norad, blant annet grunnet interne kapasitetsutfordringer. Høsten ble derfor benyttet til å dialog med partnere i samarbeidslandene ute for å avslutte pågående oppdrag, og slutføre siste leveranser.

Flere av avtalene under denne budsjettposten er knyttet til Energy+, herunder Clinton Climate Initiative (CCI), Sustainable Energy for All (SE4All), Renewable Energy Performance Platform (REPP) og Technical Working Group for Energy+ (TWG).

- Samarbeidet med CCI har som målsetting at øystater skal gå over fra å bruke diesel til fornybar energi for å produsere strøm. Avtalen har bidratt til at to fornybare

energiprosjekter nå er sikret finansiering, mens 14 prosjekter har kommet betydelig nærmere finansiering.

- Norad har i 2014 bidratt til at SE4All har fått oppslutning fra til sammen 85 land, etablert fire arbeidskomiteer innen hhv. tilgang, energieffektivisering, fornybar energi og finansiering, har organisert et SE4All Forum og har organisert diverse seminarer som for eksempel Global Gas Flaring workshop.
- Norad har i 2014 bidratt til at UNEP, i samarbeid med European Investment Bank, har videreutviklet konseptet for en 'Renewable Energy Performance Platform'. Avtaleperioden ble forlenget til juni 2015.

Norad har også støttet Global Alliance for Clean Cookstoves (GACC) som har en markedsbasert tilnærming til rentbrennende kokeovner. GACC har samlet lokale og internasjonale produsenter, distributører, finansinstitusjoner, sivilsamfunnsorganisasjoner og myndighetene i seks land i nasjonale allianser. I 2014 bidro norske midler blant annet til å etablere nasjonale allianser i Kenya og Ghana. Etter at avtalen iht. plan ble avsluttet høsten 2014 ble Norad bedt om å gå i dialog med GACC for videre norsk støtte. En ny avtale som hovedsakelig fokuserer på komponenter i overgangen til GACCs neste fase ble signert på slutten av året. I tillegg til å støtte GACC sin *Clean Cookstove Future Summit* i New York, var støtten rettet mot å styrke bedrifter og entreprenører i sektoren gjennom Social Entrepreneur Boost Program; engasjere privat sektor ved å vurdere markedet og verifisere kapitalbehovet i sektoren; utvikle rammeverk for å sikre at kvinner er integrert i produksjon- og distribusjonskjeden i sektoren og bidra i arbeidet med å bygge kapasitet rundt bruken av rene kokeovner og brensel i humanitære situasjoner.

Kap. 168 Kvinner og likestilling

Post 70 Kvinner og likestilling

Tildeling: 93,447 mill. kroner

Bevilgningen skal bidra til gjennomføringen av regjeringens handlingsplan for kvinners rettigheter og likestilling 'Like rettigheter – like muligheter' og til å styrke kvinners rettigheter og muligheter til å delta aktivt og på lik linje med menn i det politiske, økonomiske, sosiale og kulturelle samfunnsnivå. De tematiske satsingsområdene er kvinners politiske og økonomiske rettigheter, seksuell og reproduktiv helse og arbeid for å hindre vold mot kvinner. Norad forvaltet i 2014 om lag 31 prosent av den totale bevilgningen. Tildelingen har i hovedsak gått til regionale og internasjonale organisasjoner, inkludert FN, som bidrar til å styrke satsingsområdene nevnt ovenfor.

Totalt fikk 36 organisasjoner støtte i 2014. Det var det ingen utlysning i 2014 da hoveddelen av tilgjengelige midler allerede var avtalefestet. To avtaler som gikk ut i 2013 ble forlenget til 2016.

Norad ga faglig rådgivning til ambassader for å styrke integrering av kvinners rettigheter og likestilling i energisektoren ved hjelp av en rammeavtale med konsulentgruppen ENERGIA som ga Norad tilgang til ekstern spisskompetanse på likestilling og energi. Avtalen ble avsluttet i 2014, og en gjennomgang ble foretatt. Resultatene av samarbeidet med ENERGIA er i stor grad på prosess- og output-nivå.

Eksempler på organisasjoner som fikk støtte i 2014 er:

- Fondo Centroamericano de Mujeres (FCAM) sitt arbeid dekker alle områdene i handlingsplanen. Støtte til 209 kvinneorganisasjoner og nettverk på grasrota de siste tre årene har bidratt til å styrke kvinnebevegelsen i Sentral-Amerika. Støtte til unge kvinner, urfolkskvinner, lesbiske og sexarbeidere har bidratt til å diversifisere og demokratisere kvinnebevegelsen. FCAM mottok en menneskerettighetspris i 2014 og har oppnådd «best practice certificate» fra Société General de Surveillance for å ha gode systemer på plass.
- Safe Abortion Action Fund (SAAF) som er en internasjonal fondsmekanisme for trygg abort, reduksjon av mødredødelighet og universell tilgang på mødrehelse. SAAF har mottatt støtte av Norad i en årrekke og administreres av International Planned Parenthood Federation (IPPF). SAAF har oppnådd gode resultater utover å promotere trygg abort rent symbolsk og har støttet lokale organisasjoner med kapasitetsbygging og har bidratt til at aborter er mer akseptert hos mange grupperinger i forskjellige land.
- Tostan arbeider langsiktig i Vest-Afrika mot kjønnslemlestelse og barneekteskap. Siden 1997 har over 7 000 landsbyer offentlig kunngjort at de ikke lenger vil omskjære jenter.
- Karama arbeider med politisk deltakelse og rettigheter i Midtøsten og Afrika. Organisasjonen har rapportert om at de har bidratt til at flere kvinnelige ledere har blitt oppnevnt til politiske verv i Egypt, Jemen, Jordan og Libya.
- Ipas mottar 11 mill. kroner per år i perioden 2013-2015 i kjernestøtte. Ipas er en av de ledende organisasjonene globalt i arbeidet med trygg abort og utfører pådriverarbeid globalt og nasjonalt, opplæringstiltak av helsepersonell og tjenestelevering av programmer for trygg abort hvor de kobler prevensjonsmidler til aborttjenestene. I 2014 ga Ipas 21 676 lokale helsearbeidere opplæring i trygg abort. De bidro til at 498 031 kvinner fikk tilbud om trygg abort i totalt 17 land. Av disse mottok rundt 80 prosent tilbud om moderne prevensjonsmidler - en økning på 36 prosent fra året før.
- International Women's Health Coalition (IWHC) mottar 9,5 mill. kroner for perioden 2013-2015. IWHC arbeider med å styrke kapasiteten til lokale kvinne- og ungdomsledete organisasjoner som arbeider med seksuell og reproduktiv helse og rettigheter (SRHR). I 2014 har IWHC spilt en strategisk rolle i regionale og globale prosesser tilknyttet post-2015 forhandlingene innen helse, likestilling og rettigheter.
- Marie Stope's International (MSI) mottar tilskudd på 4 mill. kroner per år 2013-2015. Tilskuddet skal bidra til trygg abort-programmer innen tjenestelevering og pådriverarbeid. Flere enn 15,6 millioner kvinner, menn og ungdom benytter seg av moderne prevensjon levert av MSI. MSI leverte mer enn 3,1 millioner trygge aborttjenester. Aborttjenestene har bidratt til å forebygge 6,1 millioner ikke planlagte aborter, 2,8 millioner utrygge aborter og 14 000 dødsfall tilknyttet graviditet og fødsel.

Kap. 169 Globale helse- og vaksineinitiativ

Post 70 Vaksine og helse

Tildeling: 210 mill. kroner.

Målet med ordningen er å bidra til redusert mødre- og barnedødelighet (tusenårs mål 4 og 5).

Arbeidet som ble finansiert i 2014 over denne budsjettposten omfattet blant annet kommunikasjon og pådriverarbeidet knyttet til gjennomføringen av *Den globale kampanjen for kvinners og barns helse*, samt FNs generalsekretærs *Every Women Every Child* (EWEC) initiativ. Blant nøkkelaktører som fikk støtte var blant annet Partnerskapet for mødre, nyfødt og barnehelse (PMNCH), FN generalsekretærs kontor (EOSG) og United Nations Foundation (UNF). Den globale kampanjen har bidratt til forpliktelser til nøkkelinvesteringer innen mødre og barnehelse verdt ca. USD 60 mrd., hvorav vel 57 prosent er utbetalt og 18 prosent av midlene stammer fra lavinntektsland.

Samlet tilskudd til ulike tiltak knyttet til styrking av informasjonssystemer og såkalte 'accountability prosesser' for å måle oppslutning og investering i mødre og barnehelse var på om lag 47 mill. kroner. Tiltakene inkluderer støtte til Verdens Helseorganisasjon (WHO), East African Community, African Development Bank (AfDB) og PMNCH. WHO mottok støtte for arbeidet med å bistå land i å iverksette anbefalingene fra *FNs Kommisjon for informasjon og ansvarlighet* (CoIA). Anbefalingene består i å styrke systemer for monitorering av investeringer i, og resultater for mødre og barnehelse. Den uavhengige monitoreringsgruppen (iERG) rapporterte i 2014 at man i løpet av året har hatt signifikant framgang i seks av ni av de anbefalte målområdene, samtidig som betydelig arbeid gjenstår. Bare tre av 11 mål er fullstendig 'på skinner'. Støtten til flergiverfondet i AfDB var i 2014 på 6 mill. kroner. Prosjektet *Value for Money* har som mål om å bevisstgjøre parlamentarikere og finansministre om investering i helse. Programmet arbeider i dag i 41 land, og en evaluering foretatt i 2014 viser for perioden 2012-14 økt effektivitet i lederskap, klare policyimplikasjoner og tverrsektoriell innsats for helse, så vel som økt nasjonal finansiering til sektoren. Fem land i East African Community (EAC), Burundi, Kenya, Rwanda, Uganda og Tanzania, samarbeider om Open Health Initiative (OHI) for å akselerere framgang i kvinners og barns helse. Det promoterer innovative tiltak, tilgang på data, og oversikt over resultater og ressurser. EAC har definert indikatorer og etablert en regional database basert på District Health Information System (DHIS2), som benyttes på møter mellom ministre og statsledere. De har også bidratt med metoder for ressurs- og resultatmonitorering. PMNCH har vært et viktig forum for interessenter innen mødre- og barnehelse, og har vært viktig for å danne konsensus og utveksle kunnskap om best practices om RMNCH¹³-spørsmål. PMNCH er også sentral i oppfølgingen av tilslutninger til Generalsekretærens Strategi for mødre- og barnehelse.

Videre er det gitt tilskudd til Clinton Health Access Initiative (CHAI) for bedre tilgang til livreddende medisiner, i tråd med anbefalingene til *FNs kommisjon for livreddende medisiner*, med til sammen vel 96 mill. kroner i 2014 fordelt over tre avtaler. Støtten inkluderer tiltak for å få på plass globale prisreduksjoner for grunnleggende produkter som prevensjonsimplantater og antisjokkdrakter, og gjennomføring av spesifikke tiltak i Nigeria, Etiopia, Liberia, Tanzania og Malawi for å øke tilgangen til

¹³ Reproductive, Maternal, Newborn and Child Health

livreddende medisiner. Midlene er innvilget og følges opp i koordinasjon med RMNCH Trust Fund som er et norskopprettet fond i UNFPA.

CHAI's arbeid i Nigeria for å øke tilgang til og bruk av sink og væskeerstatning for å forebygge diaré og dermed redusere barnedødelighet har hatt god framgang det siste året. I løpet av 2014 har programmet ført til økt tilgjengelighet av produktet på utsalgssteder fra en gjennomsnittlig baseline på 11 prosent i 2013 til et gjennomsnitt på 62 prosent. Utsalgsprisene er redusert gjennom 78 prosent prisreduksjon fra 2012 til 2014 i tre fokusstater, Lagos, Rivers og Kano. Programmet for reduksjon av mødre- og nyfødtdødelighet som ble etablert i august 2014, er i rute til tross av noen forsinkelser knyttet til spredningen av ebola-viruset. Arbeidsplaner for fokusstatene Kano, Kaduna og Katsina er klare for iverksetting. Det er en risiko for at presidentvalget i februar 2015 og politisk uro nord i landet kan by på problemer for programmet.

Videre har støtten til CHAI bidratt til økt tilgjengelighet av medisiner i Etiopia og Tanzania. I løpet av ett år er andelen klinikker med tom lagerbeholdning redusert med 34 prosent i Etiopia og 63 prosent i Tanzania for minst et av nøkkelproduktene. Bruk av medikamenter mot blødninger økte med mer enn 250 prosent i Etiopia og 55 prosent i Tanzania. Tiltaket har også resultert i flere kompetente helsearbeidere og økt bruk av de utvalgte medisinene. CHAI har dessuten forhandlet fram både prisreduksjon på 32 prosent og produktforbedringer for et produkt som benyttes under transport av kvinner som har blødninger etter fødsel. CHAI har samarbeidet med East African Community (EAC) i arbeidet med å øke kvaliteten og konkurransedyktigheten til lokale produsenter i landene i EAC.

Tilskudd innen evidensoppbygging, forskning og innovasjon utgjorde til sammen nærmere 43 mill. kroner. Tilskudd ble gitt til blant annet innovasjonsfondet Saving Lives at Birth (SL@B), Global Special Mobile Association (GSMA), United Nations Foundation (UNF) og Program for Appropriate Technology in Health (PATH). Norad har støttet 26 innovative m-helseprosjekter i 16 land som er på vei til å bli oppskalert gjennom privat-offentlig-samarbeid og innovativ finansiering. Programmet har overgått sitt opprinnelige mål og gir nå drøyt 1,5 millioner kvinner og barn tilgang på gode helsetjenester. Eksempelvis trekkes følgende fram: et helse-mikroforsikringsprogram (Linda Jamil) i Kenya som er på vei til å nå 1 million deltakere, og applikasjonen MomConnect i Sør-Afrika som spiller en sentral rolle i det første landsdekkende mHelse-programmet, med alle gravide i landet som mulige brukere. Sammen med partnerne i Saving Lives at Birth støtter Norge også 90 innovasjoner som bidrar til å redde liv i tiden rundt fødsel i utviklingsland. Noen få av disse er allerede tatt i bruk, for eksempel et pusteapparat for barn kalt Bubble CPAP som brukes i Malawi. Det vil bli tatt i bruk i Etiopia av CHAI i løpet av 2015. Støtten til mHealth for Saving One Million Lives Initiative (ICT4SOML) i Nigeria gjennom UNF har bidratt til utvikling av en implementeringsmodell med nasjonalt eierskap i tett samarbeid med givere, inkludert private foretak. Et arbeid for å nå gravide kvinner med helseinformasjon via SMS er blitt finansiert av J&J og USAID. Det vil nå ut til 2 millioner kvinner de kommende 3 årene. Støtten til ICT4SOML i Nigeria gjennom GSMA har bidratt til igangsetting av samarbeid mellom GSMA, myndighetene og privat sektor. De har lansert og testet tre ulike forretningsmodeller for mHelse. Dette resulterte bl.a. i at 25 000 betalende abonnenter mottar helseinformasjon, noe som betraktes som en god start for rullering av bærekraftige mHelse forretningsmodeller.

Malariamedisinforetaket *Medicines for Malaria Venture* (MMV) støttes med 5 mill. kroner for å utvikle nye, effektive og billige malariamedisiner. På kort sikt arbeides det med å sikre økt tilgang til eksisterende legemidler, blant annet registrering for behandling av barn. På litt lengre sikt arbeides det med å utvikle nye enkeltdosebehandlinger og flere kliniske studier er i gang. På lang sikt er målet å utrydde malaria, og grunnleggende studier er i gang for å kunne utvikle nye behandlingsformer.

Initiativet for legemidler mot neglisjerte sykdommer *Drugs for Neglected Diseases initiative* (DNDi) mottar støtte for å utvikle to nye og forenklete behandlingsmetoder mot afrikansk sovesyke. Rekruttering til alle studier med fexinidazole var i rute i 2014, og foreløpige data er positive. DNDi har fått klarsignal fra det europeiske legemiddelverket til å forberede innsending av søknad i slutten av 2015 om godkjenning av bruk av fexinidazole i behandling av sovesyke. Den andre behandlingen har vist seg å være sikker i fase I-studier, og fase II-studier vil igangsettes i land med utbredt sovesyke i 2015.

Resultater i kampen mot mødre- og barnedødelighet – flere jenter og kvinner har fått tilgang til prevensjonsmidler takket være lavere priser og opplæring av helsearbeidere.

Globalt er det omkring 220 millioner kvinner og jenter som ikke ønsker å bli gravide, men som ikke har tilgang på moderne prevensjonsmidler. Økt tilgang til prevensjonsimplantater, som er et underbrukt prevensjonsmiddel på grunn av høy pris, var en av anbefalingen til FN kommisjonen for livreddende medisiner, som ble ledet fram av Norge i 2012.

For å øke tilgangen til prevensjonsmidler inngikk Norge og andre partnere garantiavtale i 2012 som garanterer for innkjøp av prevensjonsimplantater, et langtidsvirkende og reversibelt prevensjonsmiddel. Sammen med partnere var Norge sentrale i utformingen av volumgarantiene med selskapene Bayer og Merck, som resulterte i prisavslag på mer enn 50 prosent per implantat. Volumgarantiene er et viktig eksempel på vellykkede såkalte 'market shaping' intervensjoner.

Volumgarantiene har ført til en markant økning av implantater i fattige land. Innkjøp er tredoblet fra 2,4 millioner enheter i 2011 til 7,7 millioner i 2014, og begge volumkravene ble nådd. UNFPAs program for reproduktiv helse (GPRHCS) sto i 2014 for mer enn 50 prosent av innkjøpene. Norge støttet GPRHCS med 70 mill. kroner i 2014. Det er anslått at volumgarantiene førte til UDS 140 mill. i besparelser i 2013 og 2014.

Norad samarbeider nært med UD for å følge opp volumgarantiene, blant annet gjennom oppfølging av styret i GPRHCS og deltakelse i arbeidsgrupper ansvarlig for å monitorere risiko og sikre effektiv koordinering rundt skaleringen. Norad forvalter også flere avtaler med internasjonale sivilsamfunnsorganisasjoner som gjennomfører aktiviteter for å støtte opp om oppskalering av tilgang til prevensjonsimplantatene og andre prevensjonsmidler.

Marie Stopes International (MSI) og Population Services International (PSI) mottok til sammen 28 mill. kroner fra Norad for å drive opplæring av helsepersonell og distribusjon av implantater. Fra april 2013 til november 2014 distribuerte MSI ca. 540 000 implantater, kjøpte ytterligere 80 000, og lærte opp 754 tilbydere, hvorav 77 ble opplært til å bli kursholdere. 71 prosent av opplæringen foregikk i fire land: Burkina Faso, Kambodsja, Sør-Afrika og Tanzania. Det estimeres at dette vil forhindre 875 000 uønskede graviditeter og forebygge 985 mødre dødsfall. I samme periode distribuerte PSI over 93 000 implantater og lært opp 961 tilbydere. I åtte av totalt 14 prosjektland distribuerte PSI flere implantater enn planlagt. Dette vil forhindre om lag 154 000 uønskede graviditeter og forebygge 173 mødre dødsfall.

Post 71 Andre helse- og aidstiltak

Tildeling: 37 mill. kroner

Formålet med ordningen er å bidra til oppnåelse av tusenårsmålene 4 og 5 om reduksjon i barne- og mødredødelighet, og til oppnåelse av tusenårsmål 6 om å stoppe spredning av hiv og aids, tuberkulose og malaria. Tiltakene på posten følger opp FNs strategi for bedring av kvinners og barns helse fra 2010.

Forskningsrådets program for global helse- og vaksinasjonsforskning (GLOBVAC) ble innvilget støtte til 17 nye prosjekter for til sammen 270 mill. kroner i 2014. Flere av disse er relevante for anbefalingene i FNs kommisjon for livreddende medisiner for kvinner og barn (CoLSC), blant annet et prosjekt som skal evaluere effekten på mor-barn-helsetjenester av å innføre resultatbasert finansiering på nasjonalt nivå i Tanzania.

For å styrke framtidig forskningskapasitet for global helse i Norge, har GLOBVAC finansiert fire PhD-prosjekter der kandidatene må ha et obligatorisk opphold i et lav- eller lavere mellominntektsland. GLOBVAC inviterte også til 'idélab' der norske og internasjonale forskningsmiljø sendte inn forslag til prosjekt med spesielt stort potensial for gjennomslag ('game changers'). Basert på mer enn 70 innkomne forslag fra hele verden, ble det utlyst forskningsmidler for 130 mill. kroner med søknadsfrist i februar 2015. En del av støtten til GLOBVAC i 2014 ble øremerket vaksineutvikling mot ebola, og vil gå til en internasjonal klinisk studie i Guinea. Prosjektet er et samarbeid mellom verdens helseorganisasjon (WHO), Leger uten grenser (MSF), Folkehelseinstituttet m. fl. Et prosjekt i regi av universitetet i Bergen har ferdigstilt prekliniske og 'challenge'-studier av en vaksine mot diaré forårsaket av E.coli- og Shigella-bakterier. Forskerne har inngått avtale med PATH Vaccine Solutions som gir PATH rettighetene til å videreutvikle vaksinen under forutsetning av at produktet blir solgt til lave kostnader. Dette muliggjør bruk i nasjonale vaksinasjonsprogrammer i lav- og mellominntektsland. En videreføring av prosjektet ble finansiert i 2014, der PATH inngikk som en av flere partnere.

Det internasjonale aidsvaksineinitiativet *International AIDS Vaccine Initiative (IAVI)* går nå, etter flere år med identifisering av potensielle vaksine kandidater mot HIV, videre med klinisk utprøving av de to første vaksine kandidatene som kan utvikle bredspektret immunrespons mot viruset ved hjelp av nøytraliserende antistoff. En annen strategi er å bruke et annet ufarlig virus som bærer av genetisk materiale og dermed skape en immunrespons. To slike vaksine kandidater vil utprøves videre i kliniske studier i 2015.

Det internasjonale partnerskapet for mikrobisider *International Partnership for Microbicides (IPM)* støttes av Norad for å utvikle og sikre tilgang til effektive mikrobisider som kan forebygge hivsmitte hos kvinner i utviklingsland. Innrulleringen av totalt 1 959 kvinner er nå fullført i en fase III-studie av en vaginal ring med virkestoffet dapivirin. Resultater av studien vil bli tilgjengelige i 2016. IPM har også fullført protokollen for en fase III b-studie som vil gi data om ringens sikkerhet brukt under mer reelle forhold. Siden det fortsatt kan ta flere år før en eventuell effektiv ring kan brukes av kvinner som trenger dem, har IPM fortsatt sitt arbeid med å sørge for at ringen vil tilfredsstille nødvendige krav til at den kan tas i bruk. IPM har også fullført planer for mulig oppskalering av produksjon av ringen, slik at den kan gjøres tilgjengelig og til akseptabel pris.

Tuberkulosevaksineinitiativet *Tuberculosis Vaccine Initiative (TBVI)* har i 2014 støttet preklinisk og tidlig fase klinisk utvikling av totalt 5 vaksine kandidater mot tuberkulose. Et viktig resultat var

fullføring av en fase 1- studie i Sveits. Vaksinen var sikker og hadde tilfredsstillende immunrespons, og vil bli videre utprøvd i en fase 1b-studie i Sør-Afrika i 2015. TBVI-eksperter på produktutvikling har arbeidet med å identifisere aktuelle norske forskningsmiljø, og et samarbeid er etablert mellom TBVI og forskere ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet gjennom et GLOBVAC-finansiert prosjekt. TBVI har etablert en ny dyremodell som kan brukes til å teste og sammenligne vaksinekandidater hvor det gis en oppfølgingsdose for å vedlikeholde effekten av vaksinen, noe som vil hjelpe når man skal velge hvilke vaksiner som bør prioriteres i videre klinisk utprøving. TBVI har og arbeidet videre med å finne biologiske markører som kan indikere om vaksiner gir immunrespons, og har utviklet testmetoder som kan brukes i områder med utbredt tuberkulose.

Armauer Hansens forskningsinstitutt i Etiopia (Armauer Hansen Research Institute, AHRI) har, med noen avbrudd, vært støttet av Norge siden oppstarten i 1970. På slutten av 2014 ble det inngått en ny treårig avtale med kjernestøtte fra Norad. Totalt 74 forskningsprosjekter pågikk ved instituttet i 2014. Dette omfatter basal biomedisinsk forskning, anvendt og operasjonell forskning, med hovedvekt på tuberkulose, men og innen en rekke andre sykdomstema. Dette resulterte i 53 publikasjoner, det høyeste antallet i AHRIs historie, der 75 prosent hadde lokale førsteforfattere. AHRI hadde i 2014 24 PhD- og 14 masterstudenter, og var partner i to patentsøknader knyttet til metoder for å oppdage og diagnostisere TB.

Som ledd i gjennomføringen av anbefalingene til FNs kommisjon for livreddende medisiner ble det tildelt 28 mill. kroner til Marie Stopes International (MSI) og Population Services International (PSI) for økt bruk av langsiktige familieplanleggingsmetoder. Formålet med støtten var å legge til rette for å øke opptak av prevensjonsimplantater Jadelle for å innfri gitt garantivolum. MSI mottok omkring 15 mill. kroner for 2013-2014. I perioden april 2013 til november 2014 distribuerte MSI 539 876 implantater, kjøpte ytterligere 80 000 implantater, og lærte opp 754 tilbydere hvorav 77 ble opplært til å bli kursholdere. 71 prosent av opplæringen foregikk lanene Burkina Faso, Kambodsja, Sør-Afrika og Tanzania. Det estimeres at dette vil forhindre 875 000 uønskede graviditeter og forebygge 985 mødre dødsfall. PSI mottok nærmere 13 mill. kroner for 2013-2014. Ved siste innrapportering hadde PSI distribuert over 93 000 implantater og lært opp 961 tilbydere mellom oktober 2013 og september 2014. I åtte av totalt 14 prosjektland distribuerte PSI flere implantater enn planlagt. Dette vil forhindre ca. 154 000 uønskede graviditeter og forebygge 173 mødredødsfall. Volumgarantien for prevensjonsimplantater førte i 2014 til en tredobling av salget av implantater. Garantikravene ble oppfylt og totalt 7,7 millioner implantater ble kjøpt under de to avtalene.

Kap. 170 FN-organisasjoner

Post 81 Tilskudd til internasjonal landbruksforskning

Tildeling: 140 mill. kroner

Formålet med ordningen er å styrke klimatilpasning, matsikkerhet, ernæring og helse samt bærekraftig naturressursforvaltning, inkludert sikring av genetisk og annet biologisk mangfold. Norad har under denne posten forvaltet tilskudd til Consultative Group on International Agricultural Research (CGIAR) og Global Crop Diversity Trust (GCDT) Genetic Resources Crop Wilde Relatives Project.

Under avtalen med CGIAR har arbeidet med utvikling av ny strategi, som vil vedtas i 2015 stått sentralt. Norad har representert Norge i styret i CGIAR og innehatt ledervervet for den Europeiske givergruppen til organisasjonen, som er en sentral premisseleverandør i CGIARs styre. Dette plasserer Norad sentralt i arbeidet med internasjonal landbruksforskning. Prosjektet som støttes av Norad under GCDT har i 2014 hatt framgang som forventet, og det har gjennom året blitt lagt ned mer arbeid i kommunikasjon og informasjon om arbeidet til organisasjonen. Det er forventet at dette blant annet vil bidra til bedret ressursmobilisering for organisasjonens arbeid.

Internasjonal Landbruksforskning: Kampen mot Aflatoksiner

Aflatoksiner er et giftstoff som produseres av en bestemt gruppe sopp som angriper avlinger, primært kornsorter som mais, men også andre vekster som peanøtter.

Det er estimert at giftstoffet ødelegger for ca. USD 1 milliard i matvarehandel på verdensbasis. Godt over halvparten av dette tapet er i Afrika. Verre er det at giftstoffet utgjør en alvorlig helseisiko idet det forårsaker kreft, svulster, veksthemninger, leverskader og reduserer opptaket av mineraler og næringsstoffer, svekker immunforsvaret osv. I verste fall er dette dødelige lidelser. Problemet med Aflatoksiner er ytterligere styrket gjennom klimaendringene.

Aflatoksin-smitte er kronisk og utbredt i Afrika, og særlig omfattende på gårder. I Benin og Togo er for eksempel aflatoksinnivåer i mais gjennomsnittlig fem ganger over den 'trygge' grensen som er fastsatt av myndighetene. Tilsvarende nivåer av aflatoksin-forurensning har blitt rapportert i de fleste land sør for Sahara.

IITA er et av CGIAR-instituttene som støttes gjennom norske midler. Dette har i flere år arbeidet med problematikken ved å bekjempe problemet gjennom introduksjon av en godartet og ikke-giftig, mer konkurransedyktig lokal sopp fra samme familie. Denne soppen fungerer som et biologisk plantevernmiddel og når denne introduseres i felt (åkeren) før blomstringen vil den utkonkurrere den giftige soppen.

Produktet heter AflaSafe. Maisbønder i Nigeria har vært i stand til å redusere aflatoksinforurensning mellom 80-90 prosent ved å benytte dette 2-3 uker før maisblomstringen.

Et produksjonsanlegg for AflaSafe ble satt opp i 2013. Allerede i 2014 ble det klart at etterspørselen etter produktet blir enorm, blant annet etter et vellykket forsøk i Kenya. Der er det nå etablert et mål om å behandle 578 000 hektar i løpet av 2016. I 2010 destruerte Kenya 2,3 millioner 90 kg mais sekker på grunn av Aflatoksiner.

IITA arbeider nå med privat sektor for å utvide denne teknologien til bruk i hele regionen.

Et produksjonsanlegg for AflaSafe ble satt opp i 2013. Allerede i 2014 ble det klart at etterspørselen blir enorm, etter et vellykket forsøk i Kenya. Det er nå et mål om å behandle 578 000 hektar i løpet av 2016. I 2010 destruerte Kenya 2,3 millioner 90 kg mais sekker på grunn av Aflatoksiner.

IITA arbeider nå med privat sektor for å utvide denne teknologien til bruk i hele regionen.

Vedlegg 2: Norads rapporter, studier mv. i 2014

Hvor	Type dokument	Gjennomført av	Tittel
Årsrapporter			
	Annual Report 2013	Norad	Norad's Evaluation Department's Annual Report
	Årsrapport 2013	Norad	Evalueringsavdelingens årsrapport 2013
	Annual Report 2013	Norad	Energy for sustainable development 2013
	Annual Report 2013	Norad	Oil for development 2013
	Resultatrapport 2014	Norad	<u>Menneskerettigheter og demokrati</u>
	Årsrapport	Norad	Årsrapport forvaltningsgjennomganger 2013
Region/land			
Afghanistan	Deskstudie av NGOenes likestillingstiltak	Konsulent (CMI)	<u>Working with Gender in Rural Afghanistan: Experiences from Norwegian-funded NGO projects</u>
Afrika	Gender audit av EAF Nansenprogrammets prosjektaktiviteter	Konsulent gjennom FAO	Gender audit and recommendations for mainstreaming gender in the Norad/FAO/IMR EAF-Nansen project
Afrika	Gjennomgang	Norad	Review of Institute for Security Studies
Afrika	Sluttgjennomgang	Nordenfjeldske Development Services (NFDS)	End Review "Benguela Current Commission" (BCC). Institutional Assessment of BCC and Appraisal of new application
Afrika	Sluttgjennomgang	Nordenfjeldske Development Services (NFDS)	End Review "Climate Effects on Biodiversity, Abundance and Distribution of Marine Organisms (NansClim)"
Brasil	Gjennomgang av urfolksstøtten	Konsulent og Norad	<u>Contribution Analysis Norwegian Embassy Support to Indigenous Peoples in Brazil 2002 -2013</u>
Brasil, Indonesia, Tanzania, Guyana	Synteserapport	LTS International i samarbeid med Indufor Oy, Ecometrica og CMI	Real-Time Evaluation of Norway's International Climate and Forest Initiative Synthesising Report 2007-2013
Etiopia	Gjennomgang	Norad og konsulent	Review of UN Joint Programme on Gender Equality and Women's Empowerment
Etiopia	Gjennomgang	Norad	Mid-term Review: Access to Justice
Haiti	Evaluering	Particip GmbH	Evaluation of Norway's Support to Haiti after the 2010 Earthquake
India	Baseline-studie	Oxford Policy Management I samarbeid med Sambodhi Research	Baseline. Impact Evaluation of NIPI Phase II for Maternal and Child Health
India	Gjennomgang	Konsulent (NCG)	Gjennomgang av UN Womens arbeid i India og Bhutan Promoting Women's Political Leadership and Governance in India and South Asia
Indonesia	Gjennomgang	LTS International	Review of Global Green Growth Institute (GGGI) Indonesia Program 2012-2014.
Jordan	Tematisk gjennomgang	Norad	Thematic review anti-corruption (Iraq, Syria and Jordan)
Kina	Gjennomgang	Norad	Mid-term review; Environmentally Sound Management of Hazardous and Industrial Wastes in Cement Kilns in China - Phase II
Kina	Gjennomgang	Scanteam	Mid-term review; Urban Atmospheric Multi- Pollutant Prevention and Control in China.

Libanon	Gjennomgang	Konsulent (ILPI)	Appraisal of the OfD Lebanon Programme Second Phase
Madagaskar	Gjennomgang	Ekstern konsulent	Gjennomgang av "Education for All" joint programme I regi av Unicef, ILO og WFP
Malawi	Erfaringsrapport	Statistisk Sentralbyrå	Building national capacity for monitoring the economic development in an African country - the case of Malawi. (Publiseres i 2015)
Malawi	Gjennomgang	ICON	<u>Norad collected reviews 1/2014 Statistics for the Malawi Growth and Development Strategy</u>
Malawi	Gjennomgang	ICON	<u>Norad collected reviews 2/2014 Macro Model for the Malawi Growth and Development Strategy</u>
Malawi	Gjennomgang	Ekstern konsulent	Opprigging utdanningsportefølje I Malawi
Moldova	Gjennomgang	ISSAT og Norad	Gjennomgang Styrkebrønnen
Mosambik	Gjennomgang	Konsulent	External Review of fisheries surveillance in Mozambique Report 2014
Mosambik	Studie	Norad og konsulent	Women and Gender issues in the value chain of fisheries and aquaculture
Mosambik	Studie	Konsulent	Fact Finding Mission Mozambique Oil For Development programme. Finanskomponenten
Mosambik	Gjennomgang	Norad	Status and future of Mozambique's energy portfolio
Mosambik	Studie		<u>Study of fisheries and aquaculture value chains in Mozambique – How to reduce gender discrimination in the fisheries and aquaculture sectors, April 2014</u>
Mosambik	Vurdering	Norad	Evaluering av 3 Feasibility Studies on Rural Electrification
Mosambik	Vurdering	Norad	Evaluering av Support for studies on electrification and consumer patterns
Mosambik	Sluttgjennomgang		<u>End review of the Entrepreneurship Development of the Youth, Mai 2014</u>
Mosambik	Vurdering	Konsulenter	<u>Impact Assessment of Rural Electrification, mai 2014</u>
Myanmar	Studie	NCG og Norad	Appraisal of Environmental Cooperation Norway – Myanmar
Myanmar	Studie	Konsulent	Fact Finding Mission Myanmar Oil For Development Programme Finanskomponenten
Norge	Gjennomgang	NCG	Review of Centre for Development Cooperation in Fisheries – CDCF
Palestina	Gjennomgang	Konsulent (CMI)	Review report: Al-Haq
Palestina	Gjennomgang	Konsulent (CMI)	Review report: Al-Miftah
Regional Southern and Eastern Africa	Studie	Norad og NVE	Way forward in the operationalization of the short term power markets (dam) within SAPP and EAPP
SADC	Gjennomgang	Norad	Mid-Term Review of Norwegian and Swedish Support to the Southern African Power Pool
SADC	Vurdering	Norad	Appraisal of Renewable Energy and Adaptation to Climate Technologies in Southern Africa
Senegal og Mali	Gjennomgang	Norad	"With Human Rights, everything has changed in our village!" Report from Project Review Tostan
Sri Lanka	Sluttgjennomgang	Ekstern konsulent	End Review of the WUSC PRET V project in Sri Lanka.
Sudan	Gjennomgang	Norad	Sudan Multi Partner Fund (World Bank)
Sudan	Gjennomgang	Norad	SOS Sahel
Sør Sudan	Gjennomgang	Norad på oppdrag fra ambassaden i Juba	Fula Rapids Hydropower Project in the White Nile, South Sudan. Norad's Appraisal of Norwegian support to the project

Sør-Sudan	Studie	Norad (Ofu) og konsulent	Petroleum Sector Study
Tanzania	Gjennomgang	Scanteam	Review of the Eastern Arc Mountains Conservation Endowment Fund
Tanzania	Politisk økonomianalyse	Konsulent (ILPI)	Political economy analysis of the energy sector in Tanzania
Tanzania	Rapporter	Ifakara og LSHTM	Tanzania RBF/P4P impact evaluation Economic evaluation
Tanzania Tanzania	Tematisk gjennomgang	Norad og ambassaden	Thematic review anti-corruption Energy <u>Mapping and analysis of the needs for petroleum related education in Tanzania, Januar 2014</u>
Uganda	Gjennomgang	Norad	Norwegian support to the third phase of the Financial Management and Accountability Program FINMAP III (2014-2018)
Uganda, Tanzania, Kenya	Gjennomgang	Noragric	"Addressing Illegal Timber Trade REDD+ in Eastern Africa : A pilot".
Vietnam	Gjennomgang	NCG	End review; Enhancing Capacity to Control and manage Biosafety and Biosecurity in Vietnam
Globalt			
	Artikkel	Konsulent (UiB)	Artikkel om Sustainable Development Goals
	Artikkel	WHO bulletin	Human resources for health and universal health coverage: fostering equity and effective coverage. Bulletin of the World Health Organisation. 91(11):853-863. DOI: 10.2471/BLT.13.118729. Peer-reviewed. Norad var medforfatter
	Artikkel i Lancet	Lancet	"Country experience with strengthening of health systems and deployment of midwives in countries with high maternal mortality". The Lancet, June 23, 2014, http://dx.doi.org/10.1016/S0140-6736(14)60919-3 . This is the third in a Series of four papers about midwifery. Peer-reviewed. Norad var medforfatter
	Artikkel i Lancet	Lancet	"Health System strengthening and deployment of midwives during the past 25 years: country case studies". Appendix to Country experience with strengthening of health systems and deployment of midwives in countries with high maternal mortality". The Lancet, June 23, 2014. This part of the Series of four papers about midwifery. Peer-reviewed. Norad var medforfatter
	Artikkel i Lancet	Lancet	Improvement of maternal and newborn health through midwifery. The Lancet, June 23, 2014 http://dx.doi.org/10.1016/S0140-6736(14)60930-2 This is the fourth in a Series of four papers about midwifery, Norad var medforfatter
	Artikkel i Sør Rapport	Norad	Inkludering av personer med utviklingshemming I norsk bistand
	Artikkel/publikasjon	Lancet Commission	Investing in women's and children's health. Norad var medforfatter
	Artikkelserie	WHO	Supplement to the Journal of Adolescent Health - 5 artikler
	Artikler	Harvard	Economic impact of investing in women's health: 1. Systematic review of literature; 2. Development of theoretical model; 3. Testing the theoretical model; 4. Systematic review of interventions to improve women's health and economic well being
	Baseline-studie	Development Portfolio Management Group	Evaluation Series of NORHED. Theory of Change and Evaluation Methods

Evaluering	Niras i samarbeid med Chr. Michelsen Institute	Added costs. Added value? Evaluation of Norway's Support through and to umbrella and network organisations in civil society
Evaluering	Itad i samarbeid med CMI	Can We Demonstrate the Difference that Norwegian Aid Makes?
Evaluering	Konsulenter	Evaluering av mHealth Alliance
Evaluering	Konsulenter Gjennomført i samarbeid med KD	Evaluering av kvoteordningen.
Evaluering	Chr. Michelsen Institute	Building Blocks for Peace. An Evaluation of the Training for Peace in Africa Programme
Gjennomgang	Konsulent (Scanteam)	<u>Review of PRIO's Project. Gender, Conflict and Peacebuilding</u>
Gjennomgang	Konsulenter	Midveisgjennomgang av Robert Carr
Gjennomgang	WHO	Commission on information and Accountability Count Down report
Gjennomgang	Independen Expert Review Group	2014 Every Woman, Every Child: A Post-2015 Vision. The Third Report of the iERG on Information and Accountability for Women's and Children's Health
Gjennomgang	Eksterne konsulenter	Dokumentasjon om menneskerettighetsbrudd for homofile
Gjennomgang	Konsulent	Project C.U.R.E. partnergjennomgang
Gjennomgang	Konsulent	Clinton Health Action Initiative (CHAI)
Gjennomgang	CMI	<u>The Strømme Foundation. An organisation review, August 2014</u>
Gjennomgang		<u>Review of Norwegian democracy support via political parties, November 2014</u>
Gjennomgang		<u>Ekstern gjennomgang av FN-sambandet, september 2014</u>
Gjennomgang	Norad og konsulent	Review of Norway's Strategic Plan for Women, Peace and Security
Gjennomgang	Norconsult/Scanteam	<u>Review of Support to the Renewable Energy and Energy Efficiency Partnership, REEEP, August 2014</u>
Gjennomgang	NCG	End Review of the NHO Framework Agreement with Norad 2010-2014 and «Doing Responsible Business in Africa» and Appraisal of NHOs Application for a Framework Agreement with Norad 2015-2019
Gjennomgang	Saana Consulting	Review of Norad's support to UNIDO's Trade Capacity Building Programme 2005-2013
Publikasjon	Norad og FHI	<u>Psykisk helse som global utfordring, mars 2014</u>
Rapport	Folkehelseinstituttet	Access to medicines in Low-Income Countries
Rapport	Folkehelseinstituttet	Global trend rapport for vaksiner 2014
Rapport	Lancet/UiO	Global Governance for Health
Rapport	WHO	Health for the World's Adolescents Evidensoppsummering om ungdoms helse. Norad var medforfatter
Rapport	SSB	Status Analysis on Civil Registration and Vital Statistics (CRVS)
Rapporter	Norad	10 forvaltningsgjennomganger
Sluttgjennomgang av rammeavtale med ENERGIA	Konsulent (Norconsult)	Review of Norad's Assistance to Gender Mainstreaming in the Energy and Petroleum Sector
Statusrapport	UNFPA	States of the World midwifery report. Norad var medforfatter
Studie	UMB og Nina	Payment for Nature Values – market and non-marked instruments

Studie	NIBR	<u>Unintended Effects in Evaluations of Norwegian Aid</u>
Studie/Analyse	Konsulent (CMI)	Overview of Research Finding Regarding Aid in Support of Democratisation and Human Rights Observance
Vurdering	Konsulenter	IWG rapport om telemedisin og ernæring <u>Desarrollo de la Hidroelectricidad a Pequena Escala para Usos Productivos en Zonas Fuera de Red, mai 2014</u>
Vurdering	Norad	Vurdering av Verdensbankens Solutions for youth employment trust fund

Vedlegg 3: Norad - verv i styrer, arbeidsgrupper mv.

Forum	Tema	Norads deltakelse
AERC (African Economic Research Consortium)	Økonomisk forskning og forskningskompetanse i Afrika	Styremedlem
African Development Bank	Evaluering	Medfinansiering og felles formidlingsvirksomhet
African Economic Research Consortium	Økonomisk forskningsråd i Afrika, støttes av FORSK	Styremedlem
Alliance for Health Policy Systems Research, Styre	Helsesystem forskning, inkl. implementeringsforskning, WHO	Styremedlem og varamedlem 2013-2015
Association for Development of Education in Africa (ADEA), Steering Committee	Utdanningsstøtte i Afrika	Styreverv fra desember 2014
Bayer og Merck Volume Guarantee		Medlem 2013 - 2015
Biomangfoldforhandlingene (CBD)	Ressursmobilisering for gjennomføring av konvensjonen	Representant i forhandlingsdelegasjonen
CGIAR/EIARD	Europagruppen for landbruksforskning	Leder i Europagruppen (EIARD)
CGIAR/Fund Council	Landbruksforskning	Styreverv og Europarepresentant
CGIAR/Fund Council/Governance Committee	Governance saker i styret	Komitédmedlem
CGIAR/Fund Council/Resource Mobilization Committee	Resursmobilisering til CGIAR-systemet	Komitédmedlem
EnPe-programmet	Støtte til kapasitetsutvikling til høyere utdanning og forskning	Observatør i styret
ESTHER Styre	Helsepersonell	Styremedlem
European Evaluation Society	Evaluering	Medlemskap
EVA-forum nettverk for evaluering i staten	Evalueringssamarbeid	Medlem i arbeidsutvalg
Every Women Every Child (EWEC), Global Strategy 2.0	FN generalsekretærs kvinners og barns helseinitiativ og ny strategi	Co-chair writing group 2014-2015, samt flere deltakere i faglige undergrupper
EWEC Advocacy Working group	Pådriver og mobiliseringsgruppe	Medlem av arbeidsgruppe, 2010-2015
EWEC, Innovation Working group	Arbeidsgruppe	Prosjektleder 2012-2015
GAVI PPC	Vaksine, strategikomité	Komitédmedlem 2013- 2015
GEEREF	Investeringsfond energi	Chair og co-chair fra 2014
GFATM, SIIC	Global fond, hiv-malaria-TB, strategikomité	Komitédmedlem 2014-2015
GHWA	Helsepersonell alliansen, Geneve, slås sammen med WHO f.o.m 2016	Styremedlem 2014-2016
Global Financing Facility, Business Planning Team	Global Financing Facility, finansieringsmekanisme for RMNCH, Verdensbanken	Medlem, 2014 – 2015
Global Monitoring Report, Advisory Board	Gir råd om utviklingen av Global Monitoring Report for utdanning	Styremedlem
Global Program on Reproductive Health Commodities/UNFPA	Global Program on Reproductive Health Commodities/UNFPA	Medlem av arbeidsgruppe 2012-2014
GLOBVAC	Global vaksine og helsesystem forskning for kvinners og barns helse, Forskningsrådet	Styremedlem og varamedlem 2007 – 2020
GPE Country Grant and Performance Committee	Vurderer søknader fra land som søker støtte fra GPE	Komitédmedlem, 2014 - 2016
GPE Board	Valggruppe 4 (Danmark, Sverige, Norge, Finland og Irland)	Koordineringsansvar for valggruppen

GPE Inclusive Education working group	Inkluderende utdanning, inkl fokus på barn med funksjonsnedsettelse	Medlem av arbeidsgruppe fra mai 2014
Human Reproductive Health Reserach, special research program	Special program on Human Reproductive Health Research, WHO / UNFPA/ UNDP/ UNICEF /WB	Styremedlem og varamedlem, løpende
IMF	Skatt for utvikling og økonomisk forsvarlig petroleumsforvaltning	Medlem i styringsgruppe i fire flegiverfond
INEE/Education Cannot Wait, arbeidsgruppe	Utdanning i krise og konflikt	Medlem i arbeidsgruppe
Interagency Working Group	Interagency Working Group tilknyttet resultatbasert finansiering	Komitemedlem, løpende
INTOSAI-Donor Coop, styre	Internasjonalt samarbeid, riksrevisjon	Representant i styret
Mobiles for Education Alliance, steering committee		Styremedlem fra oktober 2014
MOPAN	Metodisk oppfølging i vurderinger av multilaterale organisasjoner	Chair i Technical Working Group fram til juni 2014.
NOMA-programmet	Støtte til masterstudier gjennom SIU	Observatør i styret
NORGLOBAL2	Forskningsprogram på fattigdom og utvikling i Forskningsrådet	Styreverv, brukerrepresentant
Norway India Partnership Initiativ, Joint Steering Committee	Bilateraleprogrammet i India (50 millioner kroner årlig) med focus på MDG4&5, innovasjon	Styremedlem og varamedlem, - 2016
OECD	Evalueringsnettverk	Nettverksmøter og arbeidsgrupper
OECD/AGID	Investeringsgruppe energi	Chair og co-chair fra 2014
OECD/AGID (Advisory Committee on Investment and Development)	Revidere OECDs analyseverktøy for investeringspolitikk for å fasilitetere flere investeringer i utviklingsland	Co-chair, Advisory Committee
OECD/DACs arbeidsgruppe for statistikk (WP-STAT)	Regulære konsultasjoner	Medlem i arbeidsgruppe
Partnerskap for mødre, nyfødt og barnehelse, Styre	Pådriver, mobilisering, monitorering og accountability med fokus på RMNCH	Styremedlem og varamedlem, 2013-2015
PEFA Programmet, styre	Offentlig finansforvaltning	Representant i styret
PISA for Development – International Advisory Group	Måling av læringsutbytte	Medlem fra mai 2014
PMNCH Co-lead Advocacy	Leder av arbeidsgruppen	Co-lead Advocacy, 2012-2015
PROFISH	Verdensbankens fiskeriprogram.	Deltaker i styringsgruppen
Robert Carr Civil Society Network Fund, steering committee	Hiv-aids, LHBT	Medlem av styringsgruppe, 2012-2015
Safe Abortion Action Fund	Trygg abort fond styre	Styremedlem
Senter for utvikling og miljø, UiO	Helse, utvikling og miljø	Styremedlem og varamedlem
SL@B Steering Committee	Saving Lives at Birth, innovasjon rundt fødsel, arbeidsgruppe	Medlem, 2012-2015
SL@B Working group & technical review group	Saving Lives at Birth, innovasjon rundt fødsel, arbeidsgruppe	Medlem: 2012-2015
Styre og generalforsamling for ABS initiativet.	Genressurser – internasjonalt flegiverprogram for oppfølging og gjennomføring av Nagoya protokollen	Norsk representant
Think Thank Initiative	Kapasitetsutvikling av forskningsinstitusjoner, støttes av FORSK	Styremedlem
UNAIDS/UNODC, Strategic Advisory Group (SAG)	Faggruppe som skal gi råd med problemstillinger knyttet til HIV, narkotikabruk og fanger injisering.	Medlem
UNDP	Evalueringssamarbeid	Medfinansiering og felles formidlingsvirksomhet
UNGEI Global Advisory Group	Jenters utdanning	Styremedlem fra 2011
UNITAID FAC	Finanskomiteen	Medlem

UNITAID PSC	Programme Strategy Committee	Medlem 2014-2015
UNITAID	Innovative helsefinansierings-mekanismer.	Styremedlem
USAID + WB + WHO steering committee, measurement for results	Monitoreringsrammeverk for MDG 4 & 5 og overgang til helse SDG	Medlem 2014-2015
Verdensbanken/Knowledge for Change	Forskning/utviklingsøkonomi	Medlem i Consultative Group sammen med UD
Women Deliver, styringsgruppe	Pådriver internasjonalgruppe tilknyttet kvinners helse, likestilling og rettigheter	Styringsgruppemedlem, 2014-2016

Vedlegg 4: Konferanser, seminarer mv. arrangert av Norad/med Norad som medarrangør

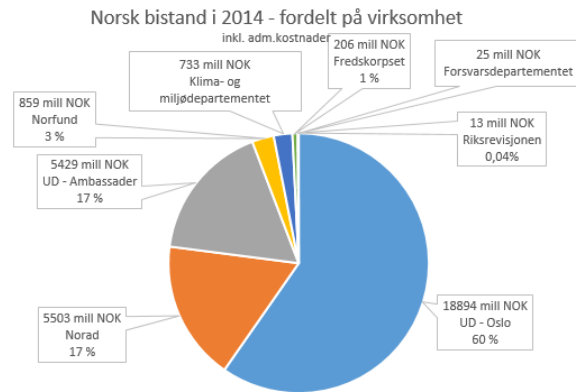
Tema/tittel	Måned	Type arrangement	Sted	Eventuell medarrangør
EAT seminar	januar	Spesielt inviterte		
Seminar, GPEs CEO Alice Albright og sivilt samfunnsorganisasjoner i Norge	januar	Sivilt samfunnsorganisasjoner i Norge som arbeider med utdanning i utvikling	Norad	
UNRWA og utdanning for palestinske flyktninger	januar	UNRWA, SIVSA, UD	Norad	
Effekt av elektrifisering	februar	Frokostmøte for sivilt samfunn, akademia	Norad	
Afghanistan Reconstruction Trust Fund: en viktig kanal for norsk bistand	februar	Norad, UD, inviterte nordiske kolleger, sivilt samfunn, Verdensbanken	Norad	
FGM seminar	februar	Markering av den internasjonale dagen mot kjønnslemlestelse	Oslo	UD
Brookings and Learning Metric Task Force	februar	Brookings og UD	Norad	
“Teaching and Learning: Achieving quality for all. EFA Global Monitoring report/GMR” lansering og seminar	februar	Representanter fra norske bistandsorganisasjoner, akademia, KD, UD og Norad.	Oslo	UNESCO-kommisjonen/ KD, UiO, Flyktninghjelpen
Anti-corruption in the education sector – mini-seminar	februar	UD og Norad	Norad	
Faglig forum: Beskatning av petroleumsressurser	mars	Offentlige institusjoner i Ofu-programmet, tilknyttede konsulenter, flere avdelinger i Norad og UD, sivilt samfunn og forskere (CMI og UiO).	Oslo	
Lansering av Lancet serie om Bangladesh	mars	UD, Norad, sivil samfunn, forskere	Oslo	Lancet (Horton) + 4 senior Bangladeshi representatives
Utenrikspolitikk og global helse - post-2015	mars	Multilaterale partnere, syvlandsgruppen, (lukket)	Oslo	
Seminar om helsemålet i post-2015 prosessen ved Richard Peto	mars	Multilaterale partnere, syvlandsgruppen, sivil samfunn, forskere, FN og Verdens Bank (åpent)	Oslo	UD
Seminar om ikke smittsomme sykdommer	mars	Forskere, sivil samfunns partnere og andre offentlige etater (åpent)	Oslo	FHI
Kvinnekommisjonen - sidearrangement	mars	Religion & SRHR	NY	UNFPA, YWCA
FN og ungdom i post-2015 prosessen m/UNAIDS ungdomsprogram	mars	Norske sivilsamfunnsorganisasjoner som arbeider med global helse (åpent)	Oslo	LNU
Hiv seminar m/UNAIDS EXD	mars	Sivil samfunns partnere, offentlige etater, forskere etc. (åpent)	Oslo	Hiv Norge
UNAIDS Nordiske konsultasjoner	mars	UNAIDS, UD, representanter fra svenske, danske og finske UD (lukket)	Oslo	UD

Resultatstyring	mars	Alle NORHED-programmene	Addis Abeba	
Menneskerettigheter, kjønn og energi i Post 2015 agenda	april	Seminar, akademia, sivilt samfunn	Norad	
Evaluering om resultatmåling i bistanden	april	Åpent seminar	Norad	
Urfolks rettigheter i Kongo	april	Åpent seminar og panel	Oslo	Kirkens Nødhjelp
Seminar: Statistikk og datakvalitet	april	Norad og SSB	Norad	SSB
IAIA konferansen (Spesifikt Ofu-program -konsekvensutredning)	april	Fagpersoner fra Ofus samarbeidsland	Viña del mar, Chile	International Association for Impact Assessment
Faglig forum: Inntektsforvaltning og ansvarliggjøring av myndighetene	april	Offentlige institusjoner i Ofu-programmet, tilknyttede konsulenter, flere avdelinger i Norad og UD, sivilt samfunn og forskere (CMI og UiO).	Oslo	
ICDP beyond 2014, sidearrangement Befolkningskommisjonen (CPD)	april	Sidearrangement CPD	NY	Women Deliver
Anti-korrupsjon og REDD+	mai	Lukket workshop for KLD og Norad.	Norad	CMI/U4
Evaluering av Training for Peace-programmet	mai	Åpent presentasjonsseminar og arbeidsseminar for interessenter	Norad/UD	
Norges arbeid med kastediskriminering	mai	Åpen konferanse	Norad	Det norske menneskerettighetsfondet
Fagseminar - kjønnslemlestelse	mai	Religiøse ledere og arbeidet mot FGM, arranger av NKVTS og Norad	Oslo	NKVTS
Sidearrangement Helsepersonell	mai	Helseforsamlingen	Genève	GHWA
Reaching the underserved: Eliminating discrimination on the path to Universal Health Coverage, Sidemøte Verdens helseforsamling	mai	Ca. 100 deltakere, fra helsedepartementer, sivilsamfunn, multilaterale organisasjoner, akademia og partnerskap.	Genève	Canada (Norge medarrangør)
Sidearrangement Helseforsamlingen: Health of the World's adolescents – rapportlansering	mai	Medlemsland, sivil samfunn, fagekspert. Åpent for WHA deltakere	Genève	WHO
“Hvordan bidrar IKT i grunnskoleutdanningen til å nå de globale målene for utvikling”?	mai	Ekspert fra høyskoler, givere, IKT i utdanning.	Norad	
Participatory Governance Assessment (PGA) for REDD+ – launch of user guide	juni	Åpent møte, norske og internasjonale deltakere	Norad	UNDP
Evalueringssavdelingens årsrapport	juni	Åpent seminar	Norad	
Utiliserte effekter i bistand	juni	Åpent seminar	Norad	
How do development agencies evaluate the effects of aid	juni	Åpent seminar 19 juni samt workshop for inviterte bistandsaktører/ evaluatorer 20 juni	Norad	
Kvinner i landbruket – resultater fra Genderlab i Verdensbanken	juni	Norad, UD, sivilt samfunn	Norad	Verdensbanken

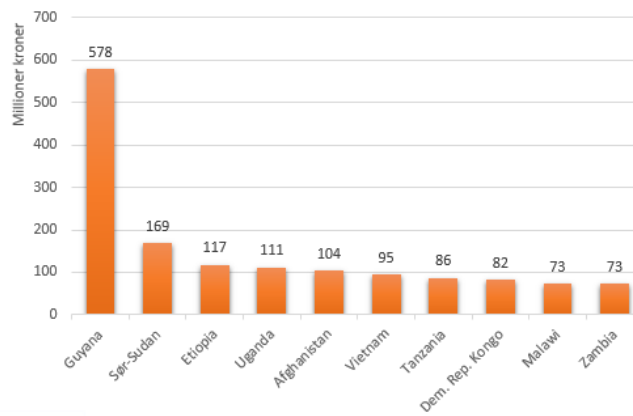
Korrupsjonsjegernetverk	juni	Korrupsjonsjegere (18 personer), halvårlig møte	Cascais, Portugal	
Statistikk og utvikling	juni	Åpent seminar	SSB	SSB
Effektevaluering av RBF i Argentina	juni	Spesielt inviterte	Oslo	Verdensbanken, UD
PMNCH Partners Forum inkl. ungdoms konferansen	juni/juli	PMNCH, Statsministerens kontor	Johannesburg	PMNCH
Side-arrangement på GPE påfyllingskonferansen: Education Cannot Wait Guaranteeing and protecting education for children affected by crises	juni	Representanter fra norsk politisk ledelse, utd. dep. i Sør Sudan, GPE, EU, DFID, Unicef, UNESCO, UNHCR, Redd Barna, Flyktninghjelpen og A World at School	Brussel	Medlemmer av INEE/Education Cannot Wait arbeidsgruppen
GPE Replenishment, Sidearrangement: Strengthening Accountability in education Systems	juni	Representanter fra Norad, DfID, UNICEF, UNESCO, GCE, GPE, etc		
GPE Replenishment, Side event: Domestic Resource Mobilisation	juni	Representanter fra Norad, DfID, UNICEF, UNESCO, GCE, GPE, etc		
Seminar on Risk management, Fraud and Corruption	juni	NGOer, Sentral Kontrollenhet, Verdensbanken, UNDP	Norad	
Satellite session AIDS 2014: Scaling up approaches to reach young key populations	juli	Sivil samfunn, FN, forskere	Melbourne	UNAIDS/the PACT
Enhancing resilience of mountain communities in the HinduKush Himalayas. Meet ICIMOD and its Norwegian partners	august	Åpent seminar	Norad	Amb Kathmandu
Evaluering av klima- og skogsatsingen	august	Åpent seminar	Oslo	
Offshore Northern Seas (Ofu-program ifm oljemessen: samarbeid myndigheter - industri)	august	Myndighetspersoner fra (8) Ofu-samarbeidsland	Stavanger	
Sun movement	august	«Scaling up nutrition» Spesielt inviterte UD, Norad, Yara	Oslo	Yara, David Nabarro (UN special Repr. For food security and nutrition)
Digital spillbasert læring for lese-, skrive-, og regneferdigheter	august	En rekke aktører fra det norske utdanningsteknologimiljøet, samt en representant fra USAID og en fra GIZ	Norad	
Afrikabankens Genderstrategi, kvinner og økonomisk utvikling	sept.	Åpent seminar	Norad	
Faglig forum: Forvaltning av petroleumsinntekter i utviklingsland	sept.	Offentlige institusjoner i Ofu-programmet, tilknyttede konsulenter, flere avdelinger i Norad og UD, sivilt samfunn og forskere (CMI og UiO).	Oslo	
Møte religiøse ledere og Faith Based Organisations i FN, før UNGA	sept.	Religiøse ledere og aktører	New York	UNFPA, UNAIDS
UN MDG advocates - Høynivåmøte Sidearrangement	sept.	FN Generalforsamling, sidearrangement	New York	UD
Innovation Working Group Lunch	sept.	FN Generalforsamling, sidearrangement	New York	IWG/UNF/PMNCH/UN EOSG

ICPD beyond 2015, regional perspektiv	sept.	Sidearrangement UNGA	New York	IPPF, Norge og div. land
Evaluering av paraply- og nettverksorganisasjoner	oktober	Åpent seminar	Oslo	
African Transformation: Presentasjon av ACETs 2014 African Transformation Report	oktober	Åpent seminar	Norad	Chr. Michelsens Institutt
Faglig forum: Produksjonsdelingsavtaler	oktober	Offentlige institusjoner i Ofu-programmet, tilknyttede konsulenter	Oslo	
Jentekonferansen	oktober	Åpent seminar for sivil samfunn, forskere, studenter, offentlig forvaltning m.m. (åpent)	Oslo	Plan Norge
Oppsummeringsseminar AIDS 2014	oktober	Åpent seminar for sivil samfunn, forskere, studenter, offentlig forvaltning m.m. (åpent)	Oslo	
Anti-korrupsjon og REDD+	nov.	Åpent møte, noske og internasjonale deltakere	Norad	CMI/U4
Baseline-Impact evaluering av NIPI II	nov.		New Delhi	
Verdensbankens utkast til nye Safeguards, nordiske konsultasjoner	nov.	Repr fra nordiske og baltiske myndigheter, Verdensbanken og sivilsamfunnsorganisasjoner i Norge, Danmark og Sverige	Oslo	Verdensbanken, v/Nordic Trust Fund
Korrupsjonsjegernetverk	nov.	Korrupsjonsjegere (18 personer), halvårlig møte	Athen, Hellas	
Seminar: Forskning på bistand til demokrati og menneskerettigheter	nov.	Bred deltakelse fra UD, Norad. Innledere fra CMI, IDEA og UD	Norad (organisator)	
Advocacy for Change, afrikansk regionalt perspektiv	nov.	Ca. 20 afrikanske partnere, svensk UD/Sida/helseansvarlige ved ambassador og Norad/norsk ambassade	Lusaka	Sida (det svensk-norske regionalteamet)
Lanseringer av UNFPAs State of the World Population	nov.	Åpent seminar for sivil samfunn, forskere, studenter, offentlig forvaltning m.m.	Oslo	LNU/FN-sambandet
Miniseminar: ADEA as a regional force in the field of education - collaboration with governments, NGOs and academic institutions.	nov.	Representanter fra norske NGO-miljøet, KD, SIVSA og UTDANN	Norad	
Seminar om Lucens Guidelines	nov.	Norske sivilsamfunnsorganisasjoner, UD og Norad	Oslo	
Statistikk-kurs for NGOer	nov.	Sivilsamfunnsorganisasjoner	Norad	
Norad-konferansen	des.	Åpen konferanse	Oslo	
Energi- næringsråd samling	des.	Ambassadene, UD, Norad. Relevante statlige og private aktører	Oslo	
Seminar: A Measured Approach to Ending Poverty and Boosting Shared Prosperity	des.	Bred invitasjon til SSB, forskningsinstitusjoner, Udog Norad	Norad	Verdensbanken
Verdens aidsdag: stand og foredrag	des.	Norad deltok med egen stand og foredrag	Oslo	Verdens Aidsdag (Norad deltok som partner)
Seminar, resultatmåling av utdanningstiltak i krisesituasjoner	des.	Norske NGOer, UD og Norad	Norad	UD

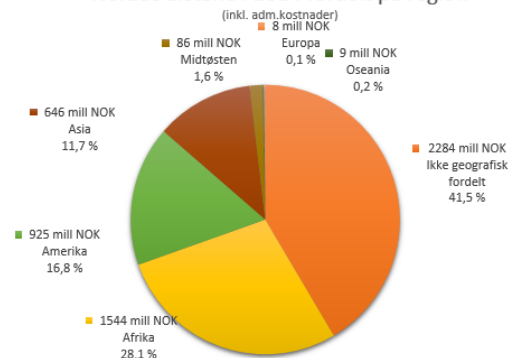
Vedlegg 5: Statistikk

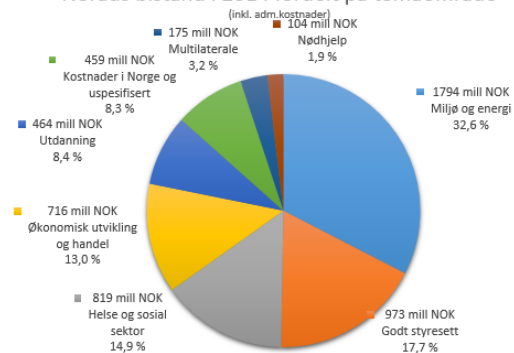
Norads bistand i 2014 fordelt på de 10 største mottakerlandene

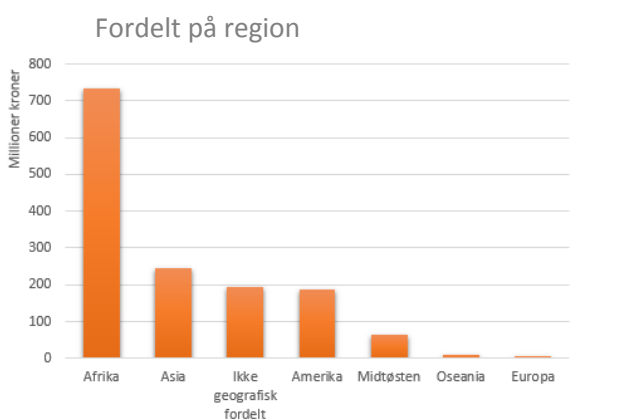
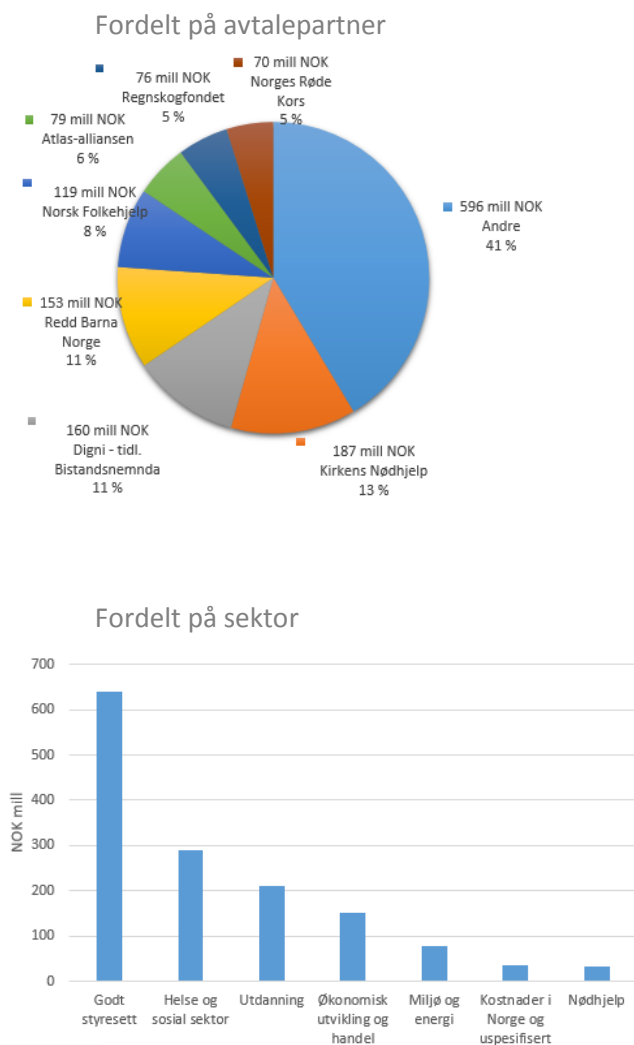
Norads bistand i 2014 fordelt på region

Norads bistand i 2014 fordelt på temaområde

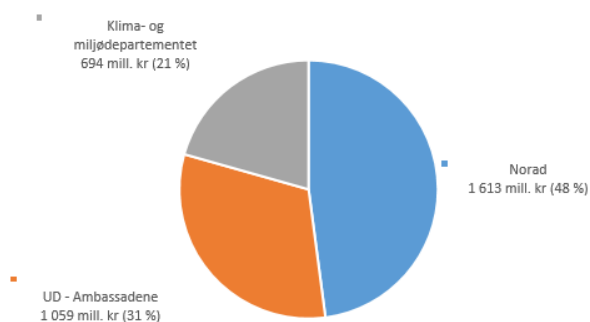

Norads bistand over Kap. 160 post 70, Sivilt samfunn

Norsk bistand i 2014 over Kap 1482 post 73 Klima- og skogsatsingen

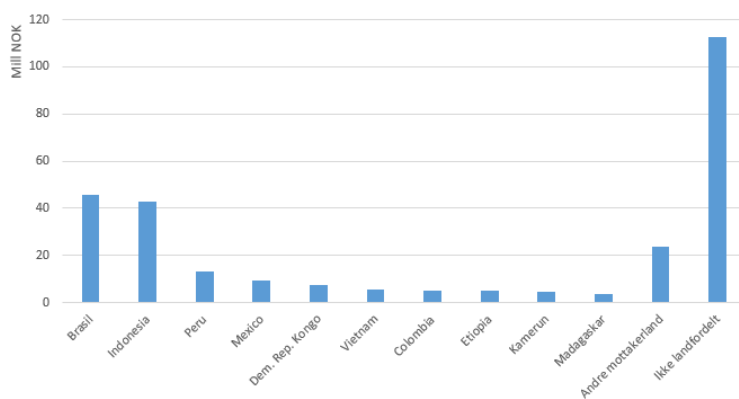
Fordelt på virksomhet

Norads bistand til Klima- og skogsatsingen i 2014, fordelt på største mottakerland

Mottakerland	NOK mill
Guyana	578
Vietnam	56
Brasil	46
Indonesia	43
Mexico	40
Peru	13
Dem. Rep. Kongo	7
Colombia	5
Etiopia	5
Kamerun	5
Andre	26
Totalt landfordelt	824
Ikke landfordelt	790
Totalt Klima- og skogsatsingen	1 613

Sivilsamfunnsporteføljen under Klima- og skogsatsingen 2014 (279 mill.kroner), fordelt på land

Sivilsamfunnsporteføljen under Klima- og skogsatsingen 2014, fordelt på temaområde

Temaområde	1000 NOK
Miljø og energi	241 579
Økonomisk utvikling og handel	32 558
Godt styresett	5 150
Sivilsamfunnsporteføljen totalt over kap.post 1482.73	279 287

Norad

Direktoratet for utviklingssamarbeid
Norwegian Agency for Development Cooperation

Postadresse:
Postboks 8034 Dep, NO-0030 OSLO
Besøksadresse:
Ruseløkkveien 26, Oslo, Norway

Tel: +47 23 98 00 00
Fax: +47 23 98 00 99

postmottak@norad.no
www.norad.no

